

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BİLGİ VE BELGE MERKEZLERİNDE ÇİZGİSEL BELGELER:
ÖZGÜN SANAT YAPIMLARI**

İREM FERAY KAYA

Danışman : Prof. Dr. Hasan Sacit KESEROĞLU
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Güler DEMİR
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ahmet ALTAY

KASTAMONU-2025

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

İrem Feray KAYA

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BİLGİ VE BELGE MERKEZLERİNDE ÇİZGİSEL BELGELER: ÖZGÜN SANAT YAPIMLARI

İREM FERAY KAYA

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
DANIŞMAN: PROF. DR. HASAN SACİT KESEROĞLU

Bu çalışma, bilgi ve belge merkezlerinde çizgisel belgeler kapsamında değerlendirilen özgün sanat yapımlarını ele almakta ve bu yapımların bilgi-belge süreçlerindeki konumunu incelemektedir. İnsanlığın kültürel belleğini oluşturan sanat yapıtları, yalnızca estetik değerleriyle değil, aynı zamanda tarihsel, toplumsal ve düşünsel içerikleriyle de belge niteliği taşımaktadır. Bu bağlamda özgün sanat yapımları, kütüphaneler, arşivler ve müzeler gibi bellek kurumlarında korunması, düzenlenmesi ve erişime sunulması gereken bilgi kaynaklarıdır.

Tezin temel amacı, özgün sanat yapımlarının bilgi ve belge merkezlerinde kataloglama, nitelendirme, sınıflama, sayısallaştırma, depolama ve yararlanılma süreçlerini incelemek ve bu süreçlerde kullanılan standartların (MARC 21, RDA, LC Konu Başlıkları vb.) yeterliliğini değerlendirmektir. Çalışma, özgün sanat yapımlarının yalnızca estetik birer sanat ürünü değil, aynı zamanda bilgi taşıyıcı belge olarak ele alınması gerektiği önermesinden hareket etmektedir. Bu kapsamda, özgün sanat yapımlarının uluslararası kataloglama standartlarına göre nasıl nitelendiği ve bilgi erişim sistemlerine nasıl uyumlu duruma getirildiği uygulamalı örneklerle ortaya konulmuştur.

Araştırma, betimsel nitelikte tasarlanmış olup, literatür taraması, doküman incelemesi ve içerik analizi yöntemleriyle yürütülmüştür. Türkiye ve dünyadan bilgi ve belge merkezleri örnek olarak değerlendirilmiş; var olan katalog kayıtları, sınıflama biçimleri ve dijital erişim uygulamaları incelenmiştir. Bu yöntemsel yaklaşım, hem kuramsal hem de uygulamalı düzeyde özgün sanat yapımlarının bilgi-belge süreçlerinde karşılaşılan sorunların belirlenmesini ve çözüm önerilerinin geliştirilmesini sağlamıştır.

Elde edilen bulgular, özgün sanat yapımlarının bilgi merkezlerinde kitap, dergi ve benzeri yazılı belgelerden farklı bir değerlendirme gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle kataloglama, depolama ve erişim süreçlerinde standartların yetersiz kaldığı; fiziksel ve sayısal koruma uygulamalarının farklı kurumlar arasında birörneklik ve tutarlılık sağlanmadığı gözlenmiştir. Özgün sanat yapımlarının bilgi ve belge yönetimi disiplini içindeki konumunu görünür kılmakta; hem akademik literatüre katkı sağlamakta hem de kütüphaneler, arşivler ve müzelerde görev yapan bilgi uzmanlarına uygulamalı öneriler sunmaktadır. Böylelikle

kültürel mirasın ayrılmaz bir parçası olan özgün sanat yapımlarının daha sistematik, erişilebilir ve sürdürülebilir biçimde yönetilmesine yönelik farkındalık oluşturulması amaçlanmaktadır.

ANAHTAR KELİMELEER: Çizgisel Belgeler, Özgün Sanat Yapımları, Bilgi ve Belge Merkezleri, MARC 21, RDA, Kataloglama, Dijitalleştirme, Koruma

Eylöl 2025, 111 Sayfa

ABSTRACT

MSC THESIS

GRAPHIC DOCUMENTS IN INFORMATION AND DOCUMENT CENTERS: ORIGINAL ARTWORKS

İREM FERAY KAYA

**KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE
DEPARTMENT OF INFORMATION AND DOCUMENT MANAGEMENT
SUPERVISOR: PROF. DR. HASAN SACİT KESEROĞLU**

This study addresses original works of art considered within the scope of graphic materials in information and documentation centers and examines their position in information and documentation processes. Works of art, which constitute humanity's cultural memory, possess not only aesthetic value but also document qualities with their historical, social, and intellectual content. In this context, original works of art are information resources that should be preserved, organized, and made accessible in memory institutions such as libraries, archives, and museums.

The main purpose of the thesis is to examine the cataloging, description, classification, digitization, storage, and utilization processes of original works of art in information and documentation centers, and to evaluate the adequacy of the standards used in these processes (MARC 21, RDA, LC Subject Headings, etc.). The study proceeds from the proposition that original works of art should be regarded not only as aesthetic art objects but also as documents carrying information. In this regard, it has been demonstrated through practical examples how original works of art are described according to international cataloging standards and how they are adapted to information retrieval systems.

The research was designed as descriptive in nature and was carried out through literature review, document analysis, and content analysis methods. Information and documentation centers from Turkey and around the world were evaluated as examples; existing catalog records, classification forms, and digital access practices were examined. This methodological approach made it possible to identify problems encountered in the information and documentation processes of original works of art at both the theoretical and practical level and to develop solution proposals.

The findings reveal that original works of art require a different kind of evaluation than books, journals, and other written documents in information centers. It was observed that standards were insufficient, particularly in cataloging, storage, and access processes, and that physical and digital preservation practices did not achieve uniformity and consistency among institutions. This study makes the position of original works of art within the discipline of information and documentation management visible; it contributes both to academic literature and provides practical recommendations for information professionals working in libraries, archives, and museums. Thus, it aims to raise awareness towards managing original works of

art in a more systematic, accessible, and sustainable manner as an integral part of cultural heritage.

KEYWORDS: Linear Documents, Original Artworks, Information and Document Centers, MARC 21, RDA, Cataloging, Digitization, Preservation

September 2025, 111 Page

TEŞEKKÜR

Çalışma sürecinde katkıları için danışmanım Prof. Dr. Hasan Sacit Keseroğlu'na, lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca desteklerini gördüğüm Doç. Dr. Güler Demir, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Kemal Sevgi Sunar ve Doç. Dr. Hamid Derviş'e teşekkür ederim. Yüksek lisans tez jürimde yer alan Doç. Dr. Ahmet Altay'a da teşekkür ederim.

Eğitim ve çalışma hayatım boyunca yanımda olan aileme ve desteği için eşime teşekkür ederim.

İrem Feray KAYA

Kastamonu, 2025

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ ONAYI	ii
TAAHHÜTNAME	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER	ix
ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ.....	xi
TABLolar DİZİNİ	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Tezin Konusu	2
1.2 Tezin Önemi	3
1.3 Tezin Amacı	4
1.4 Hipotez	4
1.5 Kapsam ve Sınırlılıklar.....	5
1.6 Yöntem	6
1.7 Veri Toplama Teknikleri	7
1.7.1 Literatür Taraması ve Kuramsal Çerçevenin Oluşturulması	7
1.7.2 Doküman İncelemesi ile Veri Toplama	7
1.7.3 Karşılaştırmalı ve Betimsel Analiz	8
1.8 Terim ve Alan Yayınları.....	8
1.9 Kaynaklar	11
2. ÇİZGİSEL BELGELER VE ÖZGÜN SANAT YAPIMLARI	12
2.1 Çizgisel Belgeler	13
2.1.1 Çizgisel Belgelerin Önemi	14
2.2 Çizgisel Belgelerin Türleri	15
2.2.1 Resim	17
2.2.2 Grafik Tasarım	18
2.2.3 Fotoğraflar	19
2.2.4 Karikatür	19
2.2.5 Afiş.....	20
2.2.6 Özgün Sanat Yapımları.....	20
2.2.7 Özgün Sanat Baskısı	22
2.2.8 Sanat Kopyası (Reprodüksiyon)	23
2.3 Çizgisel Belgeler Hakkında Mevzuat	24
3. BİLGİ VE BELGE MERKEZLERİNDE ÇİZGİSEL BELGELER.....	26
3.1 Bilgi ve Belge Merkezlerinin Tanımı ve Türleri	27
3.2 Kütüphaneler, Müzeler ve Arşivlerde Çizgisel Belgeler.....	29
3.2.1 Kütüphaneler ve Çizgisel Belgeler	31
3.2.2 Arşivler ve Çizgisel Belgeler	33
3.2.3 Müzeler ve Çizgisel Belgeler.....	34
4. ÇİZGİSEL BELGELERİN BİLGİ VE BELGE İŞLEMLERİ.....	37
4.1 Belgeleme	37
4.2 Kataloglama.....	39

4.2.1	MARC 1XX–8XX Arası Alanları ve Örnek Kayıtlar	42
4.2.1.1	1XX – Ana giriş (Sorumluluk alanı)	43
4.2.1.2	2XX – Başlık ve sorumluluk bildirimi	44
4.2.1.3	3XX – Fiziksel tanımlama alanları	44
4.2.1.4	5XX – Notlar alanı	45
4.2.1.5	6XX – Konu erişim noktaları	45
4.2.1.6	7XX – İlişkili kişi/kurum adları	46
4.2.1.7	8XX – Seri erişim noktaları	46
4.2.2	RDA (Resource Description and Access)	48
4.2.3	Özgün Sanat Yapımlarının Nitelenmesi	49
4.2.3.1	Temel giriş – kişi/kurum	52
4.2.3.2	Yapıt adı ve sorumluluk alanı	53
4.2.3.3	Fiziksel niteleme alanı	55
4.2.3.4	Notlar alanı	56
4.2.3.5	Konu alanı	57
4.2.3.6	Yer numarası	59
4.2.4	Özgün Sanat Yapımlarında Bibliyografik Erişim Sorunları	60
4.2.5	Yetke Dizimi	60
4.3	Sınıflama	62
4.3.1	Dewey	63
4.3.2	Library of Congress (LC)	63
4.4	Dijitalleşme Süreçleri	65
4.5	Depolama Koşulları	69
4.6	Kullanıma Sunma ve Erişim	72
5.	UYGULAMA ÖRNEKLERİ	74
5.1	Kurumsal Örnekler	74
5.1.1	Müzeler	75
5.1.1.1	Ankara Resim Heykel Müzesi	76
5.1.1.2	İstanbul Modern Sanat Müzesi	81
5.1.1.3	Louvre Müzesi	84
5.1.2	Kütüphaneler	87
5.1.2.1	Türkiye Milli Kütüphane Plastik Sanatlar Kütüphanesi	88
5.1.2.2	İstanbul Moda Akademisi Kütüphanesi	90
5.1.2.3	Frick Sanat Araştırma Kütüphanesi	94
6.	SONUÇ VE ÖNERİLER	97
	KAYNAKLAR	100
	EKLER	109
	EK A Katalog Fişi Örneği: Monalisa Sanat Kopyası	110
	EK B MARC 21 Formatında Sanat Kopyası Kayıt Örneği: Monalisa	111

ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 4.1 Sessiz kamp yağlı boya ve niteleme örnekleri.....	51
Şekil 5.1 Ankara Resim Heykel Müzesi	77
Şekil 5.2 Ankara Resim Heykel Müzesi / Osman Hamdi Bey’in Silah Taciri Tablosu (1908)	78
Şekil 5.3 Ankara Resim Heykel Müzesi	79
Şekil 5.4 Modern Sanat Müzesi	82
Şekil 5.5 Modern Sanat Müzesinde özgün sanat yapımları	83
Şekil 5.6 İstanbul Moda Kütüphanesi	90
Şekil 5.7 İstanbul Moda Akademisi Kütüphanesinde özgün sanat yapımları.....	93

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 4.1 Uluslararası uygulamalarda çizgisel belgeler ve özgün sanat yapımları karşılaştırması	41
Tablo 4.2 “Kadın Portresi” adlı özgün sanat yapıtı için MARC 21 formatında örnek bibliyografik kayıt	42
Tablo 4.3 Sanat yapılarının MARC alan kodlarıyla gösterimi	47
Tablo 4.4 MARC alanlarında bilgi kaynaklarının belirlenmesi	52
Tablo 4.5 Kişi ve kurum girişlerinin MARC formatında kullanımı	53

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

AACR	: Anglo-American Cataloguing Rules (Anglo-Amerikan Kataloqlama Kuralları)
AAKK2	: Anglo-Amerikan Kataloqlama Kuralları 2
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ALA	: The American Library Association (Amerikan Kütüphane Derneği)
ARLIS	: Art Libraries Society (Sanat Kütüphaneleri Derneği)
ARLIS/NA	: Art Libraries Society of North America (Kuzey Amerika Sanat Kütüphaneleri Derneği)
DDC	: The Dewey Decimal Classification (Dewey Onlu Sınıflandırma)
DOS	: Dewey Onlu Sınıflandırma
GBB	: Genel Belge Belirleyici
IFLA	: International Federation of Library Associations and Institutions (Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu)
İMA	: İstanbul Moda Akademisi
LC	: Library of Congress (Kongre Kütüphanesi)
LCC	: The Library of Congress Classification (Kongre Kütüphanesi Sınıflandırması)
OPAC	: Online Public Access Catalogue (Çevrimiçi Toplu Erişim Kataloğu)
RDA	: Resource Description and Access (Kaynak Tanımlama ve Erişim)
s.	: Sayfa
SAM	: Sanat Araştırmaları Merkezi
SLA	: The Special Libraries Association (Özel Kütüphaneler Derneği)
ss.	: Sayfa sayısı
yy	: Yayınlayan

1. GİRİŞ

Bilgi, tarih boyunca ‘güç’ olarak görülen bir olgu olmuştur (Güçlü ve Sotirofskı, 2006, s. 351). Bu nedenle de bilginin tutulduğu, saklandığı belgeler bilginin hem geleceğe aktarılması hem de sürekliliğinin sağlanabilmesi açısından önemlidir. Bilgi ve belgeler, bireylerin ve toplumların geçmişten günümüze kültürel, sanatsal ve bilimsel birikimlerini aktarmalarına ve korumalarına olanak sağlayan en temel araçlardan biridir. İnsan yaşamında bilim kadar sanata, sanat kadar da bilime duyulan gereksinim, insanlığın hem düşünsel hem de duysal yönlerinin dengeli bir biçimde gelişmesi açısından öneme sahiptir (Kavuran, 2003, s. 225). Sanat, tarih boyunca bilim ve teknolojinin ortaya çıkardığı yeniliklerle ve oluşan olanaklarla sürekli bir etkileşim içinde olmuştur (Altay, 2019, s. 1). Bu etkileşimin geliştiği ve somut biçimde gözlemlenebildiği en önemli kurumlar ise bilgi ve belge merkezleridir. Dolayısıyla bu kurumlarda bilgi ve sanatın bir arada yürütüldüğü; özellikle sanat odaklı, çizgisel (iki boyutlu) belgeler ile sanat ağırlıklı bilgi kaynaklarının etkin bir biçimde kullanılmasına ve yönetilmesine özen gösterilmesi gerekmektedir.

Bilim ve sanat alanlarının sürekli olarak gelişmesi ve zenginleşmesi ile birlikte, her istenilen bilgi kaynağının bireysel düzeyde ve bütçe olanakları çerçevesinde her zaman sağlanamaması, bireyleri farklı türde dermeler içeren bilgi merkezlerini ve sanat kütüphanelerini keşfetmeye yöneltmiştir (Soyer, 1982, s. 114). Bu iki alanın bilim ve sanatın araştırılması, aktarılması ve uyumlandırılması sürecinde bilgi merkezleri önemli bir rol üstlenmektedir. Bilgi ve belge merkezleri; bilgiyi üretmek, düzenlemek, korumak, erişime sunmak ve gelecek kuşaklara aktarmak gibi temel işlevleriyle kültürel sürekliliğin sağlanmasında vazgeçilmez kurumlardır.

Günümüzde yalnızca yazılı belgeler değil; görsel, işitsel ve iki boyutlu (çizgisel) belgeler de bilgi merkezlerinin hizmet kapsamı içerisine alınmaktadır, bu çeşitlilik ise bilgi merkezlerinin hizmet anlayışını ve bilgi düzenleme yapılarını derinden etkilemektedir. Özellikle plastik sanatlar, müzik, heykel gibi alanlara yönelik dermeleri içine alan bu bilgi merkezleri, bireylerin sınırlı kişisel olanaklarının ötesine

geçerek daha kapsamlı, geniş ve zengin kaynaklara erişebilmelerine olanak tanımaktadır.

Sanat yapımları ise, bireysel yaratıcılığın ve kültürel kimliğin somut ifadeleri olarak bilgi merkezlerinin önemli birer bilgi kaynağıdır. Çoğunlukla çizgisel belgeler kapsamında değerlendirilen; özgün, tek basım ya da sınırlı sayıda üretilen ve estetik değeri yüksek bu yapıtlar; resimler, gravürler, desenler, illüstrasyonlar (hikâye veya kavramları görselleştiren çizimler), karikatürler ve afişler gibi belgeler aracılığıyla hem estetik hem de tarihî ve belge niteliği taşımaları bakımından büyük bir öneme sahiptir. Ancak bu belgelerin bilgi ve belge merkezlerinde doğru biçimde tanımlanması, düzenlenmesi, korunması ve erişime açılması, diğer bilgi kaynaklarına göre daha fazla özen ve alanında uzmanlık gerektirmektedir.

Bu çalışmada, bilgi ve belge merkezlerinde yer alan çizgisel belgelerden özgün sanat yapımları odak noktası olarak ele alınmaktadır. Özgün sanat yapımları; gerek üretim teknikleri, gerekse içerik ve biçim özellikleriyle bilgi merkezlerinin geleneksel kataloglama, depolama ve erişim yaklaşımlarının ötesinde yöntem ve standartlar gerektiren özel nitelikli belgelerdir. Söz konusu belgelerin bilgi merkezlerindeki konumunun belirlenmesi, karşılaşılan sorunların ortaya konulması ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi, bu tezin temel amacını oluşturmaktadır.

Sanatın ve özgün yapımların kültürel bellek içerisindeki yeri göz önünde bulundurulduğunda, bu çalışmanın bilgi ve belge yönetimi alanına katkı sağlayacağı ve özgün sanat yapımlarının bilgi merkezlerinde daha etkin ve sürdürülebilir bir biçimde yönetilmesine yönelik farkındalık oluşturacağı düşünülmektedir

1.1 Tezin Konusu

Bilgi ve belge merkezleri kavramları (Kütüphaneler, Arşivler, Dokümantasyon ve Enformasyon merkezleri) hem ortak, hem de kendine özgü işlevlere sahip kurumları ifade eden ve günümüzde, kapsamı farklı bağlamda algılanabilen kavramlardır (Süt, 2013, s.6). Aynı zamanda bilgi ve belge merkezleri, insanlığın kültürel mirasını korumak, düzenlemek ve gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla etkinlik gösteren temel kurumlardır. Günümüzde yalnızca yazılı belgeler değil; görsel, işitsel ve iki boyutlu

(çizgisel) yapıtlar da bu merkezlerin hizmet kapsamına girmektedir. Bu çerçevede, sanat yapımları ve özellikle çizgisel belgeler bilgi merkezlerinin özel dermelerinde önemli bir yer tutmaktadır. Çizgisel belgeler arasında yer alan özgün sanat yapımları; estetik, tarihî ve kültürel değer taşıyan, genellikle tek baskı veya sınırlı sayıda üretilmiş yapıtlardır. Ancak bu belgelerin bilgi merkezlerinde doğru biçimde tanımlanması, korunması ve erişime sunulması, özel bilgi ve yöntemler gerektirmektedir.

1.2 Tezin Önemi

Özgün sanat yapımları, kültürel belleğin ve sanatsal üretimin benzersiz örnekleri olarak, bilgi ve belge merkezlerinin dermelerinde önemli bir yer tutmaktadır. Ancak, bu yapıtların kendine özgü yapısı ve korunma gereksinimleri, onları bilgi-belge süreçleri açısından ayrıcalıklı ve incelikli bir konuma getirmektedir. Günümüzde bilgi ve belge merkezlerinde genellikle kitap, dergi ve benzeri yazılı belgeler üzerinde yoğunlaşmış kitapdışı belge olarak çizgisel belgeler ve özgün sanat yapımlarına yönelik yaklaşımlar ise sınırlı bir biçimde ele alınmıştır.

Bu tez, özgün sanat yapımlarının bilgi ve belge merkezlerindeki yeri ve yönetim süreçlerini inceleyerek, özgün sanat yapımlarının da bilgi merkezinde birer bilgi kaynağı olarak değerlendirildiğini, konuya ilişkin farkındalığı artırmayı ve alanda bir boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Çalışma, hem ulusal hem de uluslararası uygulamalardan yola çıkarak, özgün sanat yapımlarının kütüphanecilik süreçlerine yönelik bütüncül bir bakış açısı sunmaktadır. Buna yönelikte çeşitli kurumlar değerlendirilmiştir.

Bu yönüyle tez, yalnızca akademik literatüre katkı sağlamakla kalmayıp, buna yönelik kurumlarda görev yapan bilgi ve belge uzmanları için de yol gösterici olmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, özgün sanat yapımlarının bilgi merkezlerinde daha sistematik bir biçimde yönetilmesine ve kullanıcıların bu yapıtlardan daha etkin yararlanmasına katkıda bulunacak öneriler geliştirilmesi bakımından önem taşımaktadır.

1.3 Tezin Amacı

Özgün sanat yapımları bir sanat ürünü, bir güzellik nesnesi olmak ötesinde bilgi taşıyan bir belge olarak da bellek kurumların (kütüphane, arşiv, müze) nesnesi durumundadır. Bu belgelerin değerlendirilmesi değişik yaklaşımlarla ele alınabilir. Örneğin sanat olarak sanat tarihi içindeki yeri, renk olarak elde edilişinden kullanımına, tarihsel yeri gibi her biri uzmanlık bilgisi gerektirmektedir. Bilgi uzmanı ise, bu belgelerin nitelenmesi, sınıflaması, konu başlıkları ve çizerleriyle ön plana çıkacaktır. Bu nedenle çalışmanın genel amacı, çizgisel belgelerden özgün sanat yapımlarının konumu, yönetim biçimleri ve kullanım durumlarını belirlemek; var olan uygulamalar ışığında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri sunmak olacaktır.

Özgün sanat yapımlarının bilgi-belge süreçlerinde genel belgelerden farklı olarak ortaya çıkan gereksinimlerin belirlenmesi, var olan standartların yeterliliğinin değerlendirilmesi ve sanat yapımlarının korunması ile yararlandırılmasına ilişkin uygulamalara dikkat çekmek bu çalışmanın özel amaçları arasındadır.

Çalışmanın özel amaçları şunlardır:

Özgün sanat yapımlarının tanımı, türleri ve bilgi merkezlerindeki önemi konusunda kuramsal bir çerçeve sunmak.

Bu belgelerin bilgi merkezlerinde kataloglanmasını MARC 21 ve METADATA bağlamında örneklendirmek, alandaki sorunları ve iyileştirme olanaklarını belirlemek.

Bilgi merkezlerinde özgün sanat yapımlarının yönetimi için öneriler geliştirmek.

1.4 Hipotez

Araştırmalarda kanıtlanmak istenen önermelere hipotez adı verilir. Hipotez, araştırmacının bir olgu veya ilişki hakkında yaptığı varsayım veya tahmindir ve bu tahmin araştırma sürecinde test edilir (Arıkan, 2013, s.19). Bu araştırma, bilgi ve belge merkezlerindeki çizgisel belgeler olarak ele alınan özgün sanat yapımlarının bilgi ve belge işlem süreçleri yönetimi üzerine odaklanmaktadır. Bilgi ve belge merkezlerinde

özgün sanat yapımları, diğer belge türlerinden farklı özellikler taşıdığı için; tanımlanması, depolanması, sayısallaştırılması ve yararlandırılması süreçlerinde özel bilgi, standart ve yöntemlere gereksinim duyar. Bilgi taşıyan bir belge olarak özgün sanat yapımları, bilgi ve belge işlemleri bağlamında herhangi bir yapıt gibi kataloglanır, uygun koşullarda depolanıp, hizmete sunulur. Buna göre bu tezin hipotezi: Özgün sanat yapımları, bilgi ve belge işlemleri açısından derme içinde var olan herhangi bir kaynak gibi değerlendirilmekle birlikte, bir takım özel işlemler de (kataloglama, depolama, yararlandırma) gerektirir.

Buna göre alt hipotezleri şu başlıklar altında belirleyebiliriz:

Alt Hipotez 1: Özgün sanat yapımları bilgi ve belge merkezlerinde bilgi kaynağı olarak değerlendirilir.

Alt Hipotez 2: Özgün sanat yapımları uluslararası niteleme kuralları (AAKK2, RDA) ve MARC formatında kendine özgü özelliklerde ele alınır.

Alt Hipotez 3: Özgün sanat yapımları ayrı ve özel koşullarda değerlendirildiği için sınıflama ve yer numarası verme uluslararası olması durumunda değildir.

Alt Hipotez 4: Özgün sanat yapımları, diğer derme türlerinden ayrı ve özel koşullarda depolanır ve yararlandırılır.

1.5 Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu araştırma bilgi ve belge merkezlerinde özgün sanat yapımlarının bilgi ve belge işlemlerine odaklanmaktadır. Çalışmanın temel kapsamı bilgi ve belge merkezlerinde yer alan iki boyutlu çizgisel belgelerden özgün sanat yapımlarının; kataloglama, niteleme, yer numarası verme, sayısallaştırma, depolama ve yararlandırma süreçlerinin var olan standartlara uygunluk açısından değerlendirilmesidir. Bu süreçlerin bilgi ve belge yönetimi disiplini içerisinde nasıl yapılandırıldığı ve uygulanabilirliğinin ne ölçüde sağlandığı, somut örnekler üzerinden analiz edilerek ortaya konulmaktadır. Araştırma kapsamında, bilgi ve belge merkezlerinde kullanılan kataloglama ve sınıflama sistemleri (MARC 21, RDA, LC Konu Başlıkları) ele alınmakta; bu

sistemlerin uygulamada ne ölçüde benimsendiği ve özgün sanat yapımları için ne ölçüde işlevsel olduğu sorgulanmaktadır. Ayrıca, kurumlardan sağlanan veriler ışığında, örnek katalog kayıtları üzerinden karşılaştırmalı çözümlemeler yapılmaktadır. Ayrıca bilgi ve belge merkezlerinin fiziksel ve sayısal yapılarının kullanıcı gereksinimlerine uygunluk düzeyi, erişilebilirlik, koruma ve sürdürülebilirlik ilkeleri bağlamında ele alınmakta; bu kurumların ideal işleyiş modellerine yönelik öneriler geliştirilmektedir. Bu bağlamda, bir bilgi ve belge merkezinin en uygun tasarımı ve işlevselliği hem kullanıcıların hem de kütüphanecilerin gereksinimlerine cevap verecek biçimde ele alınmıştır. Araştırma, sanat yapımlarının kataloglandırılması sürecinde karşılaşılan teknik ve uygulamalı sorunları çözmeye yönelik öneriler geliştirilmesiyle sonlanmaktadır. Çalışma, bilgi ve belge merkezlerinde (kütüphaneler, arşivler, müzeler) yer alan özgün sanat yapımlarına odaklanmaktadır. Bu kapsamda çizgisel belgelerin yalnızca özgün ve sınırlı sayıda sanat yapımları (ör. resimler, gravürler, illüstrasyonlar, afişler) incelenmiş; fotoğraf, üç boyutlu yapıtlar ve tamamen sayısal üretimler kapsam dışında bırakılmıştır.

1.6 Yöntem

Çalışma betimsel niteliktedir. Kuramsal çerçeve oluşturmak için literatür incelemesi yapılmış; Türkiye’den ve dünyadan örnek uygulamalar derlenmiş; kataloglama standartları, sayısallaştırma yöntemleri ve depolama süreçleri ele alınmış ve incelenmiştir. Bu araştırma da bilgi ve belge merkezlerindeki özgün sanat yapıtlarının kataloglanması ve yönetimi süreçlerini incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, disiplinler arası bütüncül bir bakış açısını temel alarak, araştırma problemini yorumlayıcı bir yaklaşımla incelemeyi amaçlayan bir yöntemdir (Batı, 2004, s. 63). Nitel araştırma, sanat yapıtlarının yönetimi, kataloglama, sayısallaştırılması ve depolanması gibi konularda derinlemesine bilgi edinmeyi amaçlayan bir yaklaşım sunar. Bu bağlamda, araştırma süreci betimsel araştırma yöntemine dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Betimsel araştırma yöntemi, herhangi bir durum, olay veya problemi ayrıntılı bir biçimde tanımlamak, yorumlamak ve incelemek amacıyla kullanılan bir yaklaşımdır (Aydoğdu vd., 2017, s. 558). Araştırma, verilerin nitel tekniklerle toplandığı ve içerik analizinin kullanıldığı bir araştırma yöntemine dayanmıştır. İçerik analizi çalışmalarının genel amacı, ele alınan konu

çerçevesinde, gelecekteki akademik çalışmalara rehberlik etmek ve konu ile ilgili genel eğilimlerin tespit edilmesini sağlamaktır (Ültay vd., 2021, s. 190). İçerik analizi, elde edilen veriler üzerinden tematik ve kategorik bir analiz yaparak, bilgi ve belge merkezlerindeki özgün sanat yapımlarının kataloglama süreçleri, bilgi ve belge merkezlerinin etkinliği hakkında bilgi verecektir

1.7 Veri Toplama Teknikleri

Bu araştırmada veri toplama süreci, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde yürütülmüş ve doküman incelemesi (belgesel tarama) ile betimsel analiz yöntemleri temel alınmıştır. Bu doğrultuda, veri toplama süreci üç aşamalı olarak kurgulanmıştır

1.7.1 Literatür Taraması ve Kuramsal Çerçevenin Oluşturulması

Araştırmanın ilk aşamasında, çizgisel belgeler, özgün sanat yapımları, sanat kütüphaneleri, bilgi-belge yönetimi, kataloglama ve koruma süreçlerine ilişkin ulusal ve uluslararası kaynaklar incelenmiştir. Bu kapsamda; kitaplar, akademik makaleler, tezler, sergi katalogları, standartlar (MARC 21, RDA vb.) ve ilgili kurumsal yayınlar taranmış, konuya ilişkin kuramsal bir çerçeve oluşturulmuştur.

1.7.2 Doküman İncelemesi ile Veri Toplama

İkinci aşamada, araştırmanın örneklemini oluşturan kütüphane, arşiv ve müze gibi bilgi ve belge merkezlerindeki özgün sanat yapımları ile ilgili mevcut kayıtlar, katalog fişleri, dijital dermeler ve sınıflama örnekleri incelenmiştir. Bu inceleme kapsamında;

- Çizgisel belgelerin türleri ve nitelikleri,
- Kataloglama ve sınıflama biçimleri,
- Koruma, dijitalleştirme ve erişim durumları

hakkında veriler toplanmıştır. Bu aşamada belgesel tarama yöntemi kullanılarak mevcut durumun ayrıntılı biçimde betimlenmesi hedeflenmiştir.

1.7.3 Karşılaştırmalı ve Betimsel Analiz

Toplanan veriler, betimsel analiz yaklaşımıyla sistematik biçimde sınıflandırılmış ve yorumlanmıştır. Kuramsal bilgiler, saha verileri ile özgün sanat yapımlarının bilgi-belge süreçlerindeki konumu değerlendirilmiş; kataloglama, sınıflama, korunma ve yararlanılma süreçleri açısından mevcut durum ortaya konmuştur.

Bu yöntemsel yaklaşım, araştırmanın hem kuramsal hem de uygulamalı boyutunu güçlendirmiştir. Veri toplama sürecinde ulaşılan bilgiler, tez kapsamında çizgisel belgeler ve özgün sanat yapımlarına ilişkin önerilerin geliştirilmesine temel oluşturmıştır.

1.8 Terim ve Alan Yayınları

Bu bölümde, araştırma boyunca kullanılan temel kavram ve terimler ile çalışmada başvuru alan önemli alan yayınları açıklanmaktadır. Böylece, çalışmada geçen kavramların anlamlarının ve bağlamlarının açık bir biçimde anlaşılması amaçlanmaktadır.

Temel Terimler

- AAKK2 (Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları'nın ikinci baskısı): AAKK 1967 basımı ardından 1974 yılında ayrı basılmış monograflar, 1975 yılına görsel işitsel belgeler ve özel öğrenim belgeleri, 1976 yılında da ses kayıtları yeniden gözden geçirilmiş, ayrı ayrı yayımlanmış (Anglo- American cataloging rules. 2nd, 1988.) ve ISBD ölçütleri uygulanmaya başlanmıştır. Bunun uluslararası anlamı da bibliyografik niteleme bilgisindeki uygulamalarla veri değişiminde sağladığı kolaylıktır (Chan, 1994, s. 44 akt. Keseroğlu, 2006, s. 49).
- Arşiv Malzemesi: Arşivde saklanan ve en küçük birim olarak kabul edilen öğedir (Binark, 1978, s. 70).
- Arşiv: Bir yapıyı tanımlayan bir terimdir ve bu yapıda bir devlete, topluluğa veya aileye ilişkin belgeler, fermanlar ve diğer evraklar korunur (Ersoy, 1957, s. 101).

- Arşivist: Arşivist ya da arşivci, özel bir eğitim almış ve arşiv işlemlerini yöneten veya sürdüren kişidir (Binark, 1978, s. 70).
- Belgeleme: Her yapıtım bilimsel veriler ışığında inceleme, örnekleme, araştırma ve onarımlarının doğru, eksiksiz ve kalıcı kayıtlar altına alınması, bu bilgilerin belli dönemlerde güncellenmesidir (Eryurt, 2019, s.10).
- Çizgisel Belgeler (Grafik Dokümanlar): Mimari çizimler, teknik şemalar, haritalar, tablolar ve diyagramlar gibi görsel analizlere dayalı belgelerdir. Özellikle mimarlık, tasarım ve sanat tarihi alanlarında büyük önem taşır (Baysal, 1987, s. 67).
- Depolama Koşulları: Belgelerin fiziksel olarak saklandıkları ortamın sıcaklık, nem, ışık gibi etkenler açısından uygun biçimde düzenlenmesi.
- Sayısallaştırma: Fiziksel belgelerin sayısallaştırılarak sanal ortamda korunması ve erişime sunulması süreci.
- Kataloglama: Bir kaynağın sorumlu ve emeği geçenlerinin son kullanılan biçimlerini belirtmek, eldeki kaynağın disiplini ve konularını belirlemektir (Keseroğlu, 2006, s. 25).
- Kavramsal dizin (thesaurus): Terimlerin birbirleriyle olan anlam ilişkilerini gösteren kavramsal dizin, bilginin depolanma ve erişiminin sağlanmasında kullanılan en önemli araçlardan biridir (Yıldızeli, 1985, s. 114).
- Konservasyon: Kültürel, sanatsal veya bilimsel değeri olan yapıtların, yapıların, belgelerin ve objelerin gelecek kuşaklara bozulmadan aktarılabilmesi için yapılan koruma ve bakım çalışmalarının tümüdür.
- MARC (Makinece-Okunabilir Kataloglama): “Makine tarafından okunabilir”, belirli bir makine türünün, bir bilgisayarın, kataloglama kaydındaki verileri okuyabileceği ve yorumlayabileceği anlamına gelir (Furrie, 2009).

- Özgün Sanat Yapımları: Sanatçının doğrudan elinden çıkan ya da sınırlı sayıda çoğaltılan, estetik ve sanatsal değer taşıyan, özgünlük niteliğine sahip sanat yapıtı.
- RDA (Resource Description and Access): AAKK2'nin yerine geliştirilmiş, sayısal kaynakları da kapsayan kataloglama standardı.
- Sınıflama: Belgelerin konu, biçim ve türlerine göre düzenlenmesi ve sistematik olarak gruplandırılması.
- Yetke Dizimi (Authority Control): Ad, konu başlığı ve diğer erişim noktalarının tutarlılığını sağlamak için kullanılan standartlaştırma süreci.

Alan Yayınları

Araştırmada yararlanılan temel alan yayınları arasında şunlar bulunmaktadır:

- ALA (American Library Association) tarafından yayımlanan kataloglama ve sınıflama kılavuzları.
- Uluslararası Standartlar Örgütü (ISO) tarafından belirlenen sayısallaştırma ve koruma standartları.
- RDA ve MARC 21 Formatları üzerine kılavuzlar.
- Sanat kütüphaneleri, arşiv ve müzelerde özgün sanat yapımlarının yönetimine ilişkin literatür.
- Türkiye'de ve dünyada yapılmış önceki tez çalışmaları, makaleler ve raporlar.

Bu terimler ve kaynaklar, araştırmada kullanılan kavramsal çerçeveyi oluşturmakta ve çalışmanın dayandığı bilimsel temeli desteklemektedir.

1.9 Kaynaklar

Araştırmanın konusu ile ilgili Türkçe ve İngilizce kaynaklara erişmek için literatür taraması yapılmıştır. Bunun için aşağıdaki kaynaklar kullanılmıştır.

Anadolu Üniversitesi Çevrimiçi Kataloğu

Ankara Üniversitesi Çevrimiçi Kataloğu

Bilgi Dünyası

Britanica Online

DOAJ

EbscoHost

JSTOR

Milli Kütüphane Çevrimiçi Kataloğu

ODTÜ Çevrimiçi Kataloğu

Türk Kütüphaneciliği

YÖK Tez Veri tabanı

2. ÇİZGİSEL BELGELER VE ÖZGÜN SANAT YAPIMLARI

Kitapdışı belgeler arasında yer alan çizgisel belgeler, geçmişten günümüze kütüphanelerde, arşivlerde ve müzelerde birer bilgi ögesi olarak değerlendirilmektedir. Bu tür belgeler, yalnızca sanatsal değerleri veya estetik nitelikleri ile değil; aynı zamanda bilgi taşıyıcı ve aktarıcı işlevleriyle de önem kazanmaktadır. Böylece, sanatsal yeterliliklerinin ötesinde, kültürel mirasın ve tarihsel bilginin korunması ve aktarılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Çizgisel belgelerin niteliklerini doğru biçimde kavrayabilmek ve kapsamını belirleyebilmek için öncelikle kitapdışı belgeler kavramının açıklanması gerekmektedir. Çizgisel belgeler, kitapdışı belgelerin önemli bir alt grubunu oluşturmakta olup, bu üst kavramın tanımı ve sınırları netleştirilmeden sağlıklı bir değerlendirme yapmak olanaklı değildir.

Kütüphanecilik alanında, genellikle kitap biçiminde olmayan ve ciltlenmemiş bilgi kaynakları "kitapdışı belge" olarak adlandırılmaktadır (Kitapdışı Materyaller, 2025). Söz konusu kitapdışı belgeler arasında haritalar, sanat kopyaları, müzik notaları, el yazmaları, sesli ve işitsel kasetler, saydamlar, film şeritleri ve video kayıtları gibi çeşitli belgeler yer almaktadır (Keseroğlu, 1992, s. 96). Kitapdışı Belgeler: Kitap sözle anlatılan söz ve düşünceyi çizgisel düzende, satır düzeninde sürekli metinler olarak düzenleyip, geleneksel biçimiyle kağıt üzerine basma yoluyla ya da başka bir üretim yöntemi ile ortaya koyan yapıttır. Bu sınırların dışında kalana her yapıt, kitapdışı alana ilişkindir (Baysal, 1987, s. 97). Kitapdışı belgeler, özgün sanat yapımları, film, harita, çeşitli ses kayıt ortamları, kit (farklı belgelerden oluşan dosyalar) vb. ile bilgisayar ve makinece okunabilir belgeler gibi oldukça geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Bu belgelerin, geleceğin en yaygın bilgi taşıyıcıları ve kayıt ortamları arasında yer alacağı; dolayısıyla 21. yüzyıl kütüphanelerinde önemli bir ağırlık noktası oluşturacağı kuşkusuzdur (Kayan, 1992, s. 198). Kitapdışı belgelerin çeşitliliği, içerdiği formlar ve kullanım amaçları bakımından oldukça geniştir. Bu belgeler arasında, hem bilgi kaynağı hem de estetik değer taşıyan çizgisel belgeler özel bir konuma sahiptir. Çünkü bu belgeler, diğer kitapdışı belgelerden farklı olarak, hem görsel anlatım gücüne hem de özgün sanat yapımı niteliğine sahiptir. Kitapdışı belgelerden biri olan çizgisel belgeler, modern bir kütüphanenin—hangi tür kütüphane olursa olsun—canlı ve

dinamik bir parçasını oluşturur (Baysal, 1987, s. 98). Çizgisel belgeler, bilgi-belge merkezlerinde yalnızca teknik ya da bilgilendirici içerikleriyle değil, aynı zamanda sanatsal ve kültürel değerleriyle de öne çıkar. Bu özellikleri, onları kitapdışı belgelerin genel yapısı içinde ayrı bir inceleme alanı durumuna getirmiştir.

2.1 Çizgisel Belgeler

Çizgisel belgeler, iki boyutlu bir yüzey üzerine çizgi, renk, gölge, doku ve kompozisyon gibi görsel öğeler kullanılarak üretilmiş, bilgi ve estetik değer taşıyan belgelerdir. Metin ağırlıklı olmanın dışında görsel anlatıma dayanırlar ve kütüphane, arşiv ve müze gibi bilgi ve belge merkezlerinde kitapdışı (non-book) belgeler olarak kabul edilirler. Bu belgeler; bilimsel, teknik veya sanatsal bilgi aktarımı amacı taşıyabilir.

Çizgisel belgeler; mimari çizimler, teknik şemalar, haritalar, tablolar ve diyagramlar gibi görsel analize dayalı materyalleri kapsayan bir belge grubudur. Bu tür belgeler, özellikle mimarlık, tasarım ve sanat tarihi alanlarında araştırma ve öğretim açısından büyük önem taşımaktadır (Baysal, 1987, s. 67). Çizgisel belgeler yalnızca teknik içerikli dokümanlarla sınırlı olmayıp; resim, desen, grafik, özgün baskı ve teknik çizim gibi, sanatçının doğrudan yaratıcı sürecinin ürünü olan iki boyutlu sanatsal yapıtları da kapsamaktadır.

Bu tür belgeler, sanatçının bireysel estetik anlayışını, yaratıcılığını ve teknik becerisini yansıtan; kopya ya da çoğaltma niteliği taşımayan özgün yapıtlar olarak da değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, kütüphane, arşiv ve müzelerde bulunan çizgisel belgeler hem sanatsal değerleri hem de bilgi-belge niteliği açısından ayrıcalıklı bir yere sahiptir.

Özgün sanat yapımları ise çizgisel belgeler içerisinde özel bir konuma sahiptir. Bu yapıtların doğru biçimde tanımlanabilmesi, korunabilmesi ve erişime sunulabilmesi için uluslararası standartlara dayalı bir sınıflama ve kataloglama yaklaşımı zorunluluk arz etmektedir. Böylelikle özgün sanat yapımları, yalnızca estetik değeri olan sanatsal ürünler değil, aynı zamanda bilgi merkezlerinde erişilebilirliği ve sürdürülebilirliği sağlanması gereken kültürel belgeler olarak konumlandırılmaktadır.

Yukarıda belirtildiği gibi; bu belgeler aynı zamanda sanatsal yaratıcılığın ve estetik ifadenin somut örneklerini de içermektedir. Bu bağlamda, çizgisel belgeler arasında özel bir konuma sahip olan özgün sanat yapımları, hem sanatçının bireysel üslubunu ve teknik becerisini, dönemin özelliklerini ortaya koymakta hem de bilgi merkezlerinde korunması ve erişime sunulması gereken değerli kültürel varlıklar olarak önem kazanmaktadır. Böylece, çizgisel belgelerin işlevsel ve belgesel yönü, özgün sanat yapımlarının estetik ve yaratıcı boyutu ile bütünleşmektedir.

Çizgisel belgelerin genel tanımı ve özellikleri üzerinde durulduktan sonra, bu belgelerin hangi türler altında ele alındığını incelemek gerekmektedir. Çünkü çizgisel belgeler tek tip bir materyal grubunu değil, farklı teknikler, amaçlar ve kullanım alanları doğrultusunda üretilmiş çok çeşitli yapıtları kapsamaktadır. Bu çeşitlilik, hem belgelerin korunma ve kataloglama süreçlerini hem de bilgi merkezlerindeki işlevlerini doğrudan etkilemektedir. Dolayısıyla çizgisel belgeleri daha iyi anlamak ve bilimsel olarak değerlendirmek için türlerine ayrı ayrı değinmek önem arz etmektedir.

2.1.1 Çizgisel Belgelerin Önemi

Kitap dışı belgeler arasında özel bir yere sahip olan çizgisel belgeler, sahip oldukları görsel ve estetik nitelikler sayesinde yalnızca bilgi taşıyıcısı olmanın ötesine geçmektedir. Bu belgeler, kütüphane dermelerinde hem araştırma malzemesi hem de sanatsal ifade örneği olarak değer kazanmaktadır. Dolayısıyla, çizgisel belgelerin uluslararası standartlara dayalı sınıflama, kataloglama ve erişim politikaları çerçevesinde doğru biçimde sunulması, bilgi ve belge merkezlerinin kullanıcı gereksinimlerine yanıt verebilmesini sağlamanın yanı sıra akademik çalışmalara da önemli katkılar sunmaktadır (Keseroğlu, 1992, s.115). Bu bağlamda, özgün sanat yapımlarının nitelenmesi ve kataloglanmasında yalnızca teknik bir kayıt süreci değil, aynı zamanda yapıtın kültürel, tarihsel ve sanatsal bağlamının korunması ve aktarılması da amaçlamalıdır. Böylece bilgi ve belge merkezleri, kullanıcılarına yalnızca fiziksel bir derme sunmakla kalmayacak, aynı zamanda yapıtın yaratıcı süreci ve estetik değeri hakkında bilgi sağlayan bir bilgi merkezine dönüşecektir.

Çizgisel belgeler, gerek içerikleri gerekse taşıdıkları kültürel ve sanatsal değerleri nedeniyle bilgi merkezleri açısından önemli bir yere sahiptir. Bu belgeler yalnızca estetik özellikleriyle değil, aynı zamanda üretildikleri dönemin toplumsal, kültürel ve teknik koşullarına ışık tutmalarıyla da araştırmacılar için özgün bilgi kaynaklarıdır. Ancak çizgisel belgelerin değerinin anlaşılabilmesi için öncelikle bu belgelerin hangi türlerden oluştuğunun sistematik biçimde ele alınması gerekir. Çünkü çizgisel belgelerin çeşitliliği, hem belgeleme ve kataloglama süreçlerini hem de koruma ve erişim yöntemlerini doğrudan etkilemektedir.

2.2 Çizgisel Belgelerin Türleri

Bilgi ve belge merkezlerinde önemli bir yere sahip olan çizgisel belgeler, farklı türleriyle değerlendirilmektedir. Bu belgelerin bilgi-belge süreçlerindeki işlenişi, ilişkili oldukları sanat yapıtının niteliğine göre farklılık göstermektedir. Özellikle sınıflandırma ve kataloglama uygulamalarının doğru ve etkin bir biçimde yürütülmesi, hem belgelerin korunması hem de kullanıcıların bilgiye erişim süreçlerinin sağlıklı şekilde işlemesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Çizgisel belgeler, görsel sanatların geniş yelpazesi içinde yer almakta olup, bu yelpazenin en belirgin ve yaygın örneklerinden biri resim sanatıdır.

Çizgisel belgelerin türlerini belirlemek, yalnızca sanat yapıtlarını tanımlamak açısından değil, aynı zamanda bilgi ve belge merkezlerinde bu kaynakların düzenlenmesi, sınıflandırılması ve erişime sunulması bakımından da büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle çizgisel belgelerin kuramsal ve uygulamalı olarak hangi ölçütlere göre sınıflandırıldığına değinmek gerekmektedir. Uluslararası standartlarda da bu belgeler için belirlenmiş tanımlar ve sınıflama ölçütleri bulunmaktadır. Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları'na (AAKK, 1988, s. 209) göre “çizgisel belgeler” (graphic materials), iki boyutlu görsel içeriğe sahip bilgi kaynakları olarak tanımlanmaktadır. Bu belgeler, içerik türlerine ve kullanım amaçlarına göre çeşitli alt sınıflara ayrılmaktadır. Söz konusu belgeler aşağıdaki biçimlerde gruplandırılmıştır:

- Resim
- Grafik

- Fotoğraf
- Karikatür
- Afiş (poster)
- Baskı sanatı
- Röprodüksiyon (sanat yapıtının özgün durumuna bağlı kalınarak üretilen kopya)
- Özgün sanat yapımı
- Sanat Yapıtı vb. gibi

Bu türler, bilgi merkezlerinde yer alan çizgisel belgelerin tanımlanmasında ve sınıflandırılmasında temel alınmakta; görsel nitelik taşıyan bilgi kaynaklarının ayrıntılı olarak değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır.

Çizgisel belgelerin farklı türlerde ortaya çıkması, onların yalnızca sanatsal değerleriyle değil, aynı zamanda bilgi ve belge merkezlerindeki işlevleriyle de ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Bu belgeler, sahip oldukları görsel içerik sayesinde kullanıcıya farklı düzeylerde bilgi aktarımı sağlamakta ve bu yönleriyle yazılı belgeleri tamamlayıcı bir rol üstlenmektedir. Dolayısıyla çizgisel belgelerin türsel açıdan incelenmesi, hem koruma ve erişim süreçlerinin düzenlenmesi hem de araştırmacılara sağlanan hizmetlerin niteliğinin geliştirilmesi açısından önem arz etmektedir. Görsel belgeler, bilgi ve belge merkezlerinde de önemli bir yer tutan çizgisel belgeler kapsamında değerlendirilmekte olup, bu belgelerin bilgi-belge süreçleri sanat yapıtının türüne göre farklılaşmaktadır. Bilgi merkezlerinde bu belgelerin etkin biçimde kataloglanması hem yapıtın korunması hem de bilgiye erişim süreçlerinin sağlıklı işlemesi açısından öneme sahiptir. Görsel sanatlar çatısı altında yer alan resim sanatı, çizgisel belgenin en belirgin örneklerinden biri olarak öne çıkmaktadır.

2.2.1 Resim

Resim, d    nsel bir etkinlik sonucu meydana gelir (Kaymaz, 2012, s. 33). Resim, hem bireysel hem de toplumsal belleğin estetik imgeler yoluyla kaydedildiği ve aktarıldığı bir ifade biçimi olarak, bilgi merkezleri açısından değerli bir çizgisel belge türünü temsil etmektedir. Resim, eski dönemlerden beri var olan ve insanın kendini ifade etme gereksiniminin sanatsal bir yansıması olarak günümüze dek ulaşan güçlü bir iletişim aracıdır. İlk   a   insanlarının mağara duvarlarına çizdiği semboller ve imgeler, sanatsal yaratıcılığın en erken örneklerini sunar ve bu yapıtlar, insanlık tarihinin kültürel mirasını bugüne taşır (Y  zba  ıyev, 2010, s. 213). Sanat tarihinde, resme özgü ifade biçimlerini yeniden keşfetme çabası ön plana çıkmış; bu doğrultuda sanatçının bireysel üslubunun tutarlılığı ve b  t  nl    , sanatsal   retimnin temel değerlerinden biri durumuna gelmiştir (Ersu, 2013, s. 40). Nitekim resim ve yazının gelişimi birbiriyle etkileşim içinde olmuş, bu durum bilgi ve kültürün kuşaklar arası aktarımında önemli bir rol oynamıştır (Y  zba  ıyev, 2010, s. 214). Resmin tarihsel gelişimi ve ifade gücü, yalnızca üslup ve konu bakımından değil, aynı zamanda kullandığı temel teknik ve     ler açısından da çeşitlilik göstermektedir. Sanatçının i   dünyasını ve yaşadığı dönemin ruhunu aktarabilmesi, bu teknik     lerin bilinçli ve yaratıcı biçimde kullanılmasına bağlıdır. Bu bağlamda, özgün sanat yapımının anlaşılabilmesi ve değerlendirilmesinde, tarihsel bağlam kadar, kullanılan görsel     lerin ve tekniklerin de doğru yorumlanması büyük önem taşır. Bu     ler, yüzyıllar boyunca sanatçılar için hem anlatım aracı hem de ifade gücünün temel ögesi olmuştur (Günay, 2019, s. 5).

Resimler, sanatçının bireysel üretimini ve sanatsal kimliğini somutlaştıran benzersiz yapıtlar olarak değerlendirilir. Bu yönüyle özgün yapıtlar, sanatın yaratıcı ve estetik doğasının en doğrudan temsillerinden birini oluşturur. İki ya da üç boyutlu olarak bir sanatçı, ressam, çizer ya da heykeltıraş tarafından yaratılan bu özgün yapıtlar, özgün sanat yapımı kavramının somut örnekleridir (Keseroğlu, 1992, s. 102). Çizgisel belgeler; resim, desen, grafik, özgün baskı ve teknik çizim gibi sanatçının doğrudan yaratıcı süreciyle ortaya çıkan iki boyutlu sanatsal ürünleri kapsar. Bu belgeler, sanatçının bireysel estetik anlayışını, yaratıcılığını ve teknik becerisini yansıtan, kopya ya da çoğaltma niteliği taşımayan özgün yapıtlar olarak tanımlanır. Dolayısıyla, kütüphane ve arşivlerde yer alan çizgisel belgeler hem sanatsal değeri hem de bilgi-

belge niteliğiyle özgün sanat yapımı kapsamında değerlendirilmekte ve ayrı bir inceleme alanı oluşturmaktadır.

Özgün sanat yapımının ifade gücü ve kültürel belleğin aktarımındaki rolü, onu diğer çizgisel belge türleriyle ortak bir paydada buluşturmaktadır. Bu bağlamda, grafik baskılar da tıpkı resimler gibi görsel anlatımın ön planda olduğu, ancak teknik üretim yöntemleri ve çoğaltılabilirlik özellikleriyle farklılaşan özgün sanat yapımları arasında yer almaktadır. Grafik baskılar, sanatçının yaratıcılığını teknik ustalıkla birleştirdiği, çoğaltma teknikleri sayesinde geniş kitlelere ulaşabilen ve bilgi merkezleri açısından arşivleme ile erişim süreçlerinde ayrı bir önem taşıyan yapıtlardır.

2.2.2 Grafik Tasarım

Grafik, yazmak, çizmek ve çoğaltmak gibi özgün tasarımı ya da tasarımla tamamlanan eylemleri ifade eden bir kavramdır (Arıkan, 2011, s. 9). Bu bağlamda grafik tasarım, özü itibarıyla görsel iletişim üzerine temellenen bir uygulamadır. Söz konusu iletişim süreci; tipografi, resimleme, biçim ve renk gibi çeşitli teknik öğeler aracılığıyla gerçekleştirilir. Grafik tasarım, iletişimle doğrudan ilişkili bir sanat dalı olarak değerlendirilebilir. Örneğin, bir afişin ya da kitap kapağının temel işlevi, izleyiciyle etkili ve anlamlı bir görsel iletişim kurmaktır (Balaban, 2019, s. 11). Grafik tasarım, görsel iletişimdeki etkisini çoğu zaman fotoğraf gibi güçlü görsel öğelerle destekler. Fotoğraf, gerçeğin belgelenmesi ve görsel hafızanın oluşturulmasında benzersiz bir araç olarak, grafik tasarımın anlam katmanlarını zenginleştirir. Grafik tasarım ürünlerinde kullanılan fotoğraflar, yalnızca estetik bir öğe değil, aynı zamanda iletilmek istenen mesajın doğruluğunu ve inandırıcılığını güçlendiren tamamlayıcı bir öğedir. Bu nedenle fotoğraf hem belgesel hem de sanatsal işlevleriyle, grafik tasarımın ifade gücünü artıran vazgeçilmez bir bileşen konumundadır.

Grafik tasarım, görsel iletişimdeki etkisini çoğu zaman fotoğraf gibi güçlü görsel öğelerle destekler. Fotoğraf, gerçeğin belgelenmesi ve görsel belleğin oluşturulmasında benzersiz bir araç olarak, grafik tasarımın anlam katmanlarını zenginleştirir. Grafik tasarım ürünlerinde kullanılan fotoğraflar, yalnızca estetik bir öğe değil, aynı zamanda iletilmek istenen mesajın doğruluğunu ve inandırıcılığını

güçlendiren tamamlayıcı bir ögedir. Bu nedenle fotoğraf hem belgesel hem de sanatsal işlevleriyle, grafik tasarımın ifade gücünü artıran vazgeçilmez bir bileşen konumundadır.

2.2.3 Fotoğraflar

Fotoğraf, başlangıçta yalnızca bir görüntüyü sabitleme aracı olarak ele alınmış; çoğu zaman optik ve kimyasal ilkelere dayanan nesnel bir dışavurum biçimi olarak değerlendirilmiştir (Birinci, 2016, s. 12). Ancak zamanla bu teknik araç, estetik anlatımın ve sanatsal yaratıcılığın bir uzantısı durumuna gelmiştir. Fotoğraf, yalnızca gerçekliğin mekanik bir yansıması değil; aynı zamanda fotoğrafçının bakış açısını, seçimini ve anlatım biçimini yansıtan görsel bir dile dönüşmüştür. Bu bağlamda, fotoğraflar hem belge niteliği taşıyan hem de görsel kayıtlar olarak önem taşıyan iki boyutlu belgedir.

2.2.4 Karikatür

Karikatür, toplumsal, siyasal ve kültürel olayları eleştirel bir bakış açısıyla yansıtan, abartı ve mizah unsurlarını ön plana çıkaran bir görsel anlatım türüdür. Ele aldığı konuları komik veya iğneleyici kılmak amacıyla abartma ve çarpıtma yöntemlerini kullanır (Uçan, 2015, s. 25). Karikatür, tekniği, rengi veya biçimi ne olursa olsun, her zaman belirli bir konu üzerine kurgulanır. Bu konu kimi zaman toplumsal bir olay, bir kültür ögesi, bir karakter ya da bir duygu olabilir. Toplumu ilgilendiren tüm olay ve olgular, karikatürün yaratım sürecine bir motivasyon kaynağı ve esin ögesi olarak yansır. Bilgi toplama ve işleme sürecinin ardından, karikatürün sanatsal yönü devreye girer ve ortaya çıkan ifade biçimi izleyici veya okuyucuya aktarılır (Yılmaz, 2019, s. 46). Karikatür, farklı bireyler tarafından farklı şekillerde yorumlanabilen çok yönlü bir ifade biçimidir. Kısacası karikatür, kişinin bakış açısına göre farklı anlamlar kazanabilen bir sanattır (Gökbulut ve Kuş, 2016, s. 12).

Karikatür, sanatın “anlama, anlamlandırma ve anlatma” çabalarının en yalın fakat aynı zamanda en keskin biçimde ortaya çıktığı ifade alanlarından biridir (Şahin, 2011, s. 1). Basit çizgilerle derin anlamlar aktarabilme gücü, karikatürü diğer çizgisel belgelerden ayıran temel özelliktir. Bu yönüyle karikatür, yalnızca estetik bir üretim değil, aynı

zamanda toplumsal olayların, kültürel olguların ve bireysel gözlemlerin eleştirel bir dille yansıtıldığı güçlü bir iletişim aracıdır. Karikatürün bu eleştirel ve yoğun anlam taşıma alanı, onu yalnızca sanatsal bir ifade aracı olmaktan çıkararak aynı zamanda bir bilgi kaynağı durumuna getirir. Toplumsal olaylara ilişkin anlık tepkileri, dönemin kültürel durumunu ve bireylerin düşünsel eğilimlerini yansıtan karikatürler, tarihsel bağlamda birincil görsel belgeler olarak değerlendirilebilir. Bu özellikleri, karikatürleri bilgi-belge merkezlerinde korunması, erişime sunulması ve araştırmalara kaynaklık etmesi gereken önemli belgeler arasın alır.

Karikatürlerin, birer bilgi kaynağı olarak belirlenen ölçütlere uygun biçimde tanımlanması ve kullanıma sunulması, bilgi hizmetleri açısından büyük önem taşır. Her bilgi kaynağının temel işlevlerinden biri, bir yaşam döngüsüne sahip olarak kullanıcıya ulaşması ve bilgiyi aktarmasıdır. Kullanıcıyla buluşmayan bir bilgi kaynağı görevini yerine getiremez. Bu nedenle, karikatürlerin doğru biçimde tanımlanması, uygun koşullarda saklanması ve erişime açılması, kültürel belleğin ve bilgisel birikimin korunması açısından önemli bir rol üstlenir (Yılmaz, 2019, s. 47-48).

2.2.5 Afiş

Afişler; fotoğraf, resim, yazı, renk ve çizgi gibi çeşitli görsel bileşenlerin bir araya gelmesiyle oluşan grafiksel anlatım araçlarıdır. Bu öğeler, kendi başlarına anlam taşımalarının ötesinde, bir bütünlük içinde kurdukları görsel ilişkiler doğrultusunda anlam üretirler (Çeken ve Arslan, 2016, s. 508). Dolayısıyla afiş, yalnızca bilgi aktaran bir araç değildir, aynı zamanda izleyicinin duygularını tetikleyen güçlü bir görsel iletişim dilidir.

2.2.6 Özgün Sanat Yapımları

Özgün sanat yapımları, insanlığın kültürel ve sanatsal üretim sürecinin en eski dönemlerine kadar uzanan köklü bir geçmişe sahiptir. Tarih öncesi çağlardan itibaren gözlemlenen bu üretim biçimleri, özellikle Eski Mısır uygarlığında tapınak ve mezar duvarlarına uygulanan fresklerde belirgin bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu duvar resimleri yalnızca estetik bir değer taşımakla kalmamış, aynı zamanda dönemin inanç sistemleri, sosyal yapıları ve kültürel kodları hakkında bilgi aktaran

görsel belgeler niteliği kazanmıştır (Sanat Tarihi, 2025). Dolayısıyla özgün sanat yapımları, sadece sanatsal bir ifade aracı değil, toplumların tarihsel hafızasını ve kültürel mirasını yansıtan birer belge işlevi görmektedir.

Geçmişte özgün sanat yapımlarının uygulandığı malzemeler—deri, taş, duvar, ağaç kabuğu gibi farklı yüzeyler—zaman içinde çeşitlilik göstermiş olsa da, bu yapımların belge değeri ve tarihsel bilgi aktarma işlevi günümüze kadar korunmuştur. Her dönemde toplumsal sistemlerin işleyişini, inanç biçimlerini ve gündelik yaşamı görselleştiren bu yapımlar, insanlığın kültürel gelişiminin izlerini taşıyan özgün belgeler olarak değerlendirilmektedir.

Sanat tarihine bakıldığında, ressamaların ve çizerlerin betimleme arayışının sanatsal üretimin temel dinamiklerinden biri olduğu görülmektedir. Çizgi, mağara resimlerinden günümüze kadar görsel anlatımın en güçlü ve etkili araçlarından biri olarak önemini korumuştur. Resim sanatında çizgi, sanatçının hayal gücünü ve imgesini görünür kılmada belirleyici bir unsur olarak öne çıkar. Özellikle baskı resmi ve çizim gibi güzel sanatlar disiplinlerinde çizgi, farklı teknikler aracılığıyla çeşitlenerek sanatçının özgün anlatımını güçlendiren temel ifade araçlarından biri olmuştur (Atalay ve Baba, 2021, s.21).

Çizgisel belgeler kapsamında değerlendirilen özgün sanat yapımları, sanatçının çizgi, kalem, renk, biçim, fırça vb. etkenler aracılığıyla yürüttüğü betimleme arayışının somut bir ürünü ve estetik bir yansımasıdır. Sanatçının bireysel üslubunu ve yaratıcılığını doğrudan yansıtan bu yapımlar hem estetik hem de belge niteliği taşıyarak bilgi ve belge merkezlerinin koruma ve erişim süreçlerinde ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Sanat tarihinin yaklaşımı, bu yapıtları yalnızca estetik değerleri üzerinden değil, üretildikleri sosyo-kültürel, tarihsel ve düşünsel bağlam çerçevesinde inceleyerek çok yönlü bir okuma nesnesi olarak değerlendirmektedir (Göğebakan, 2011, s. 88).

Özgün sanat yapımları; sanat kopyaları, plan ve baskılar gibi saydam olmayan nesneler olarak da tanımlanabilir. Elle çizilen bu çalışmalar, eğitim-öğretim alanında önemli birer bilgi kaynağı olarak süreli yayınlardan veya belgelerden kesilerek dosyalanabilir

(Keseroğlu, 1992, s. 103). Bu yapıtlar, üretildikleri dönemin sosyal, kültürel ve politik yapısına dair önemli ipuçları sunar. Örneğin Osman Hamdi Bey'in *Silah Tüccarı* adlı tablosu, dönemin erkek giyim tarzının doğuya özgü yönlerini yansıtırken (Gümüş, 2018, s. 5676), II. Dünya Savaşı temalı resimler, savaşın bireyler ve toplumlar üzerindeki yıkıcı etkilerini görsel olarak aktarmaktadır. Hermann Stilke'nin *Joan of Arc in Battle* (1843) adlı eseri, Jeanne d'Arc'ın at üzerindeki liderlik vasfını ve dönemin savaş atmosferini belgelemektedir. Vincent van Gogh'un *Kulağı Sarılı Otoportre* (1889) ise sanatçının ruhsal durumuna dair önemli bilgiler sunmaktadır.

Bu bağlamda özgün sanat yapımları, yalnızca sanatsal üretim sürecinin bir ürünü değil, aynı zamanda tarihe, topluma ve sanatçının iç dünyasına ilişkin çok boyutlu bilgi aktarıcılarıdır. Sanatsal üretimin somut yansımaları olan bu yapımlar, bilgi-belge bağlamında incelendiğinde belirli bir belge türünün temsilcisi konumuna gelmekte; estetik değerlerinin yanı sıra içerdiği teknik, tarihsel ve kültürel bilgilerle de değerlendirilmesi gerekmektedir.

2.2.7 Özgün Sanat Baskısı

Sanat yapıtları, tarih boyunca her zaman kopyalanabilir nitelikte olmuş; bir sanat yapıtının teknik yollarla çoğaltılması, insanlık tarihinin farklı dönemlerinde, farklı yoğunluklarda karşımıza çıkmıştır. Sanat yapıtının çoğaltılabilirliği, her ne kadar modern tekniklerle yükselme kazanmış olsa da, aslında yeni bir olgu değildir. Tarihsel süreç içinde, dönem dönem ortaya çıkan bu eğilim, zamanla artan bir yoğunlukla daha yaygın bir duruma gelmiştir (Limon, 2011, s. 38).

Özgün sanat baskısı bilinen ilk örneklerine M.Ö. 3000'li yıllarda Çin'de, Doğu Asya coğrafyasında rastlanmaktadır. Bu erken dönem örnekleri, Taocu rahiplerin kötü ruhları uzaklaştırma amacıyla tahtaya oydukları mühürlerin ipek yüzeylere basılması yoluyla elde edilmiştir. Benzer biçimde, M.Ö. 2000'li yıllarda Sümerler de baskı tekniğini farklı bir biçimde uygulamış; oyulmuş silindir mühürleri kil yüzeyler üzerinde döndürerek baskı izleri oluşturmuşlardır. Tarihsel süreç boyunca, kullanılan baskı malzemeleri ve teknikleri çeşitlenerek zenginleşmiş ve özgün baskı, zamanla farklı kültürel ve sanatsal bağlamlarda gelişimini sürdürmüştür. Özgün baskı sanatı,

hem sanatçının bütüncül üretim sürecine katılımı hem de sürekli yenilenme ve içsel arayışları doğrultusunda biçimlenmiştir. Tarihsel bağlamda değerlendirildiğinde, bu sanat dalı kimi zaman kendi varlığını bile kanıtlamak zorunda kaldığı ortamlarla karşı karşıya kalmıştır. Ancak tüm bu koşullara rağmen, sanatçısını kaçınılmaz olarak özgün olmaya yönlendirmiştir. Hatta sanatçı bunu istese de istemese de, teknik açıdan düşüncelerinin görselleştiği noktada kesin ve keskin bir anlatım biçimi ortaya çıkmıştır (Limon, 2011, s. 38). Özgün sanat baskısı, başlangıçta sanatçılar ve zanaatkarlar tarafından gravür, tahta oyma, asitle oyma ve litografi gibi baskı teknikleri kullanılarak elde edilmekteydi. Bu süreç 15. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar devam etmiş, 19. yüzyılda fotoğrafın buluşu ile birlikte reproduksiyon üretimi daha da kolaylaşmıştır. 20. yüzyılda ise bilimsel ve teknik gelişmeler, sanat yapıtlarının daha geniş kesimlere yayılmasına olanak tanımıştır. Baskılar, fotoğraflar, kitaplar, dergiler, bilgisayar ve internet, sanat imgelerinin, eleştirilerinin ve eğitiminin görsel kaynakları durumuna gelmiştir (Kaymaz, 2012, s. 43). Bu gelişmeler, sanatın kamusal alandaki dolaşımını hızlandırarak, sanat yapıtının toplumsal işlevinin dönüşümüne de katkıda bulunmuştur. Özgün sanat yapımı bağlamında, özgün sanat baskısı özel bir yere sahiptir. Özgün sanat baskısı, sanatçının doğrudan yaratıcı sürecine katıldığı ya da onun denetimi altında gerçekleştirilen kalıp hazırlama aşamaları sonucunda, sınırlı sayıda üretilen ve her biri numaralandırılarak sanatçı tarafından imzalanan bir sanat pratiğidir. Bu üretim biçimi, yalnızca teknik bir çoğaltma sürecinden ibaret olmayıp, her bir baskının özgünlük niteliğini koruduğu kontrollü bir üretim sürecine dayanır. Dolayısıyla baskı resim, sanatçının düşünsel ve estetik yönelimlerini yansıtan, özgünlük ilkesini temel alan bir sanat disiplini olarak değerlendirilmelidir (Kıran, 2016, s. 54).

2.2.8 Sanat Kopyası (Reproduksiyon)

Reproduksiyon, sanat yapıtlarının yeniden yapımı, imitasyonu veya taklidi anlamında kullanılmaktadır (Kılıç ve Kılıç, 2022, s. 9). Bu süreç, özgün sanat yapıtının görsel ve içeriksel özelliklerinin yeniden uyarlanması veya yorumlanması olarak değerlendirilmektedir. Özgün sanat yapıtı, çoğaltılabilirlik öncesinde izleyicisini kendi varlık alanına çağırırken; reproduksiyon sayesinde geniş kitlelere ulaşabilmekte ve izleyiciye farklı alanlarda erişim sağlamaktadır (Gürdal, 2015, s. 69).

Sanat yapıtlarının reproduksiyonunda kullanılan teknikler çeşitlilik göstermekle birlikte, özgünlük ve telif hakları çerçevesinde uyulması gereken kurallar, reproduksiyonu gerçekleştiren kişiyi belirli sınırlamalar altında tutmaktadır (Altun, 2023, s. 78). Bu bağlamda, sanat kopyalarının kataloglanmasında yapıtın adı, üretim bilgisi ve fiziksel özellikleri ayrıntılı biçimde kaydedilmekte; örnek uygulamalar için bkz. Ek A ve Ek B (Keseroğlu, 2006, s. 250).

Reproduksiyon süreci, sanat yapıtlarının daha geniş kitlelere ulaşmasında kritik bir işlev üstlenmekte ve beraberinde hukuki düzenlemelerin gerekliliğini de ortaya çıkarmaktadır. Özgünlük ve telif hakları, yalnızca yapıtın korunmasında değil, aynı zamanda yeniden üretiminde de belirleyici unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle, sanat yapıtlarının kopyalanması veya yeniden üretilmesi teknik bir süreç olmanın ötesinde, yasal çerçevede değerlendirilmesi gereken bir konudur. Bu noktada, sanat yapıtlarının niteliğini, kullanımını ve korunmasını düzenleyen mevzuatlar devreye girmekte ve bilgi-belge merkezlerinin işleyişine yön vermektedir. Dolayısıyla, çizgisel belgelerin hukuki boyutunu anlamak, özgün sanat yapıtlarının bilgi kaynağı olma değerini ve kültürel mirasın sürdürülebilirliğini güvence altına almak açısından önem taşımaktadır.

2.3 Çizgisel Belgeler Hakkında Mevzuat

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre her yapıt bir fikrî ürün niteliği taşımakla birlikte, her fikrî ürünün yapıt olarak kabul edilmediği belirtilmektedir (Gözübüyük, 2021, s. 62). Ülkemizde telif hakkı koruması da bu Kanun çerçevesinde sağlanmakta olup, sanat yapıtlarının korunmasına ilişkin temel düzenlemeler Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile güvence altına alınmıştır (Yılmaz, 2019, s. 59). Kanun'un 4. maddesinde, güzel sanat yapıtları kapsamında estetik değer taşıyan çizgisel belgeler ve özgün sanat yapıtları açıkça tanımlanmıştır. Buna göre; yağlı ve sulu boya tablolar, her türlü resimler, desenler, pasteller, gravürler, güzel yazılar ve tezhipler, kazıma, oyma, kakma veya benzeri usullerle maden, taş, ağaç veya diğer maddeler üzerine çizilen ya da tespit edilen yapıtlar, kaligrafi ve serigrafî örnekleri, heykeller, kabartmalar ve oymalar, mimarlık yapıtları, el işleri ve küçük sanat yapıtları, minyatürler, süsleme sanatı ürünleri, tekstil ve moda tasarımları, fonografik yapıtlar ve slaytlar, grafik

yapıtlar, karikatürler ve her türlü tipler bu kapsamda değerlendirilmektedir (Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu [FSEK], 1951). Kanun'un 19. maddesi ise yapıtın yayımlanması ve yayımlanma süresine ilişkin karar yetkisinin yapıt sahibine ilişkili olduğunu hükme bağlamaktadır. Bununla birlikte, yapıtın ülke kültürü açısından önemli görülmesi durumunda Kültür ve Turizm Bakanlığı, yapıt sahibine tanınan hakları kendi adına kullanabilme yetkisine sahiptir. Bu düzenlemeler, özgün sanat yapımlarının ve çizgisel belgelerin hem estetik hem de kültürel değerleriyle korunmasını ve gelecek kuşaklara aktarılmasını güvence altına almaktadır.

Çizgisel belgelerle ilgili mevzuat, bu belgelerin korunması, düzenlenmesi ve erişime sunulmasına yönelik yasal çerçeveyi belirlemekte, bilgi ve belge merkezlerinde yürütülen uygulamalara yön vermektedir. Ancak mevzuatın ortaya koyduğu hükümler, tek başına bu belgelerin etkin yönetimini sağlamaya yetmemektedir. Çizgisel belgelerin bilgi-belge süreçlerindeki işlevselliğini anlamak ve onları kurumsal bağlamda değerlendirmek için, bu belgelerin kütüphane, arşiv ve müze gibi bilgi ve belge merkezlerindeki yeri ve işleyişinin ele alınması gerekmektedir.

3. BİLGİ VE BELGE MERKEZLERİNDE ÇİZGİSEL BELGELER

Günümüzde sanat ve bilim öylesine gelişmiştir ki, bir sanatçının ya da bilim insanının kendi alanındaki tüm bilgi ve konuları eksiksiz şekilde bilmesi, belleğinde taze tutması ve sürekli olarak ortaya çıkan yenilikleri tam anlamıyla takip etmesi olanaklı değildir. Bu durumda, çağımızın en yetkin ve başarılı sanatçı ya da bilim insanı; hangi bilginin, hangi kaynakta veya kitapta yer aldığını bilen, doğru bilgiye etkin bir biçimde ulaşabilen kişidir. Bu bağlamda kütüphane, arşiv ve müze vazgeçilmez bilgi kaynakları olarak önemli bir işlev üstlenmektedir. Günümüzde bilim ve sanat yalnızca yaratım süreçleriyle değil, aynı zamanda kütüphanecilik, arşivcilik ve dokümantasyon bilimleriyle de güçlü bir etkileşim içindedir (Soyer, 1982, s. 115). Sanat ve bilimin ilerleyişi ile bilgiye duyulan gereksinim arasındaki bu sıkı ilişki, bilgi ve belge merkezlerinin önemini daha da belirgin kılmaktadır. Çünkü bireysel belleğin ve bireysel takibin ötesine geçen bilgi yoğunluğu, kurumsal düzenlemelerle kayıt altına alınmakta, düzenlenmekte ve erişime açılmaktadır. Bu noktada bilgi merkezleri yalnızca birer saklama alanı değil, aynı zamanda bilginin seçilmesi, sınıflandırılması, korunması ve yeniden kullanıma sunulması süreçlerinde aktif rol üstlenmektedir. Dolayısıyla bilim insanı ya da sanatçının doğru bilgiye ulaşabilme becerisi, doğrudan bu kurumların sağladığı hizmetlerle bütünleşmektedir.

Bu çerçevede, bilgi ve belge merkezleri yalnızca yazılı kültürün taşıyıcısı değil, aynı zamanda farklı formatlardaki belgelerin de düzenli biçimde korunduğu ve erişime açıldığı kurumsal yapılardır. Özellikle görsel anlatım gücüne sahip belgeler, bilgi aktarımını zenginleştirmekte ve kullanıcıya çok boyutlu bir bakış açısı kazandırmaktadır. Bu bağlamda, bilgi ve belge merkezlerinde yer alan çizgisel belgeler, hem içerikleri hem de sunum biçimleriyle yazılı belgelerin sınırlarını aşarak, araştırmacılar ve sanatçılar için daha geniş bir anlam evreni oluşturmaktadır.

Çizgisel belgeler, bilgi ve belge merkezlerinde korunan ve araştırmacıların, kullanıcıların erişimine sunulan özel kaynak türlerinden yalnızca biridir. Bu tür belgeler, bilgi merkezlerinin çeşitliliğini ve sundukları hizmetlerin kapsamını göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Ancak bilgi ve belge merkezlerinde

çizgisel belgelerin anlam ve işlevini tam olarak kavrayabilmek için öncelikle bilgi ve belge merkezlerinin tanımı ve faaliyet alanları üzerinde durmak gerekmektedir.

Çizgisel belgeler, bilgi merkezlerinde yalnızca yazılı bilgiyi değil, görsel anlamı da destekleyerek kullanıcıya daha anlaşılır ve kalıcı bir anlatım sunmaktadır. Dermenin bir parçası olarak kataloglanmakta ve araştırmacıların ya da kullanıcıların erişimine sunulmaktadır. Özellikle arşivlerde, kütüphanelerde ve müzelerde çizgisel belgeler, yazılı belgeleri tamamlayan önemli yardımcı kaynaklar arasında yer almaktadır. Bu çerçevede, çizgisel belgelerin bilgi ve belge merkezlerindeki yeri, kurum türlerine göre farklılıklar göstermektedir.

3.1 Bilgi ve Belge Merkezlerinin Tanımı ve Türleri

Bilgi, yazı ile birlikte üretildiğinde etkin bir biçimde elde edilebilir, korunabilir ve iletilebilir bir duruma gelmiştir (Kurulgan, 2013, s. 473). Tarihsel süreç içinde bilgi, hem bireyler hem de toplumlar açısından merkezi bir öneme sahip olmuş; günümüz bilgi çağında bu rolü daha da belirginleşmiştir (Canata, 2012, s. 114). Bilginin bu merkezi konumu, yalnızca bireysel gelişimi değil, aynı zamanda kurumların ve toplumların ilerlemesini de doğrudan etkileyen bir öge durumuna getirmiştir. Bu bağlamda, bilgi ve belge merkezleri; bilginin düzenlenmesi, korunması ve erişime sunulması işlevlerini üstlenerek hem bireysel hem de toplumsal ilerlemenin sürekliliğine katkı sağlamaktadır.

Bilgi ve belge merkezleri kavramı, dar ve geniş anlamda değerlendirilebilir. Dar anlamda, genellikle “Documentation and Information Centers” ifadesinin karşılığı olarak kullanılırken, geniş anlamda kütüphane, arşiv, bilgi merkezi ve hatta müze gibi kurumları da kapsayabilir (Kurulgan, 2015, s. 1). Bu açıdan bakıldığında, bilgi ve belge merkezleri yalnızca yazılı ve basılı kaynaklarla sınırlı kalmayıp, görsel ve işitsel belgeler gibi farklı bilgi taşıyıcılarını da içlerine alan kurumsal yapılar olarak tanımlanabilir.

Bilgi merkezleri, bilgi politikalarının somut uygulama alanlarını temsil eder. Bilginin saklandığı, korunduğu ve iletilebilir duruma getirildiği merkezler, aynı zamanda bilgiyi işlevsel bir biçimde yeniden üretir (Canata, 2012, s. 115). Bu işlevsellik,

yalnızca bilgi yönetimi süreçlerini değil, aynı zamanda bilgi ve belge merkezlerinin üstlendiği toplumsal sorumlulukları da temellendirir. Nitekim bu kurumların temel işlevleri; kullanıcıların bilgi gereksinimlerini karşılamak, kaynakları toplamak, düzenlemek, korumak ve erişime sunmaktır. Akademik ve kültürel bağlamda ise, toplumun kültürünü araştırmak, belgelemek, arşivlemek ve gelecek kuşaklara aktarmak gibi daha geniş sorumluluklar üstlenirler (Kurulgan, 2013). Bu yönüyle bilgi ve belge merkezleri, yalnızca bilgiye erişim sağlayan kurumlar olmanın ötesinde, toplumsal belleğin korunması ve kültürel mirasın aktarılması açısından da vazgeçilmezdir. Bilgi ve belge merkezleri, yalnızca bilgiye erişim sağlayan kurumlar olmanın ötesinde, toplumsal belleğin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması açısından da vazgeçilmez bir işlev üstlenmektedir. Bu nedenle, söz konusu merkezlerin kapsamı ve işleyiş biçimleri farklı bağlamlarda ele alınabilmekte; tarihsel süreç içinde üstlendikleri roller ve sundukları hizmetler çeşitlilik göstermektedir. Bilgi merkezlerinin en temel fonksiyonlarından biride, araştırmacıların ve bilimsel–teknik insan gücünün zamanlarını en verimli biçimde kullanmalarını sağlamaktır. Bu doğrultuda bilgi ve belge merkezleri, kullanıcılar adına yayınları izleme ve güncel bilgiyi erişime sunma görevini üstlenmektedir (Öksüz, 2013, s. 17). Böylelikle bu kurumlar yalnızca bilgi kaynaklarını toplamak ve düzenlemekle kalmaz, aynı zamanda araştırma süreçlerini destekleyen aktif birer bilgi aracı işlevi de görür.

Bilgi ve belge merkezlerinin türleri, amaçlarına, dermelerinin niteliğine, hizmet verdikleri hedef kitleye ve bağlı bulundukları kurum ya da kuruluşlara göre farklılık göstermektedir (Canata, 2012, s. 113). Bu çeşitlilik, merkezlerin içerisindeki kaynak türlerine de yansır. Yazılı belgelerin yanı sıra görsel–işitsel materyaller içinde çizgisel belgeler, bu merkezlerin dermelerinin önemli bir bileşenini oluşturur. Ancak günümüzde bu çeşitlilik, yalnızca belge türleriyle sınırlı kalmayıp, dijitalleşmenin etkisiyle içeriklerin üretim, saklama ve aktarım biçimlerine de uzanmaktadır. Nitekim bilgi üretiminin büyük ölçüde dijitalleşmesi, bilgi ve belge merkezlerinin işlevlerini daha da çeşitlendirmiştir. Dijital belgelerin arşivlenmesi ve korunmasında, içerik, yapı, bağlam, sunum, davranış ve işlevsellik bileşenlerinin bozulmadan aktarılması gerekliliği öne çıkmaktadır (Kurulgan, 2013, s. 490). Bu durum, kütüphaneler, arşivler ve müzeler gibi farklı türdeki merkezlerin kendi bağlamları içinde çeşitli belge türlerini koruma ve erişime sunma sorumluluğunu artırmaktadır.

Sonuç olarak, bilgi ve belge merkezleri yalnızca bilgi toplama ve erişime sunma işlevini üstlenmekle kalmaz; aynı zamanda kültürel mirasın korunması ve belgelenmesinde önemli bir rol oynar. Özellikle çizgisel belgeler, estetik ve belgesel nitelikleriyle bu kurumlarda ayrı bir önem taşır. Arşivlerde belge niteliği ve özgünlük, kütüphanelerde bilgiye erişim ve araştırma işlevi, müzelerde ise sergileme ve kültürel bellek boyutu ön plana çıkar. Bu nedenle, çizgisel belgelerin söz konusu merkezlerde nasıl konumlandığı ve hangi işlevleri üstlendiğinin incelenmesi, konunun daha kapsamlı ve bütüncül bir biçimde anlaşılmasına katkı sağlar.

3.2 Kütüphaneler, Müzeler ve Arşivlerde Çizgisel Belgeler

Arşiv, müze ve kütüphaneler temelde “bilgi”yi merkezine alan yapılardır (Topçu, 2004, s. VII). Burada ‘bilgi’ kavramı, yalnızca yazılı metinler aracılığıyla aktarılan verileri değil, belgeler, nesneler ve görsel temsil biçimleri aracılığıyla taşınan kültürel, tarihsel ve sanatsal anlamları da kapsamaktadır. Dolayısıyla bu kurumların ortak yönü, bilgiyi toplama, düzenleme, koruma ve gelecek kuşaklara aktarma süreçlerini üstlenmeleridir. Kültürel bellek kurumları olarak tanımlanan bu kurumlar, geçmişin kayıtlarını toplayarak, koruyarak ve gelecek kuşaklara aktararak toplumların tarihsel sürekliliğinde merkezi bir rol üstlenmektedir (Kopuz ve Cengiz, 2013, s. 516). Özellikle çizgisel belgeler gibi görsel ve iki boyutlu materyallerin korunması ve erişime sunulması noktasında, söz konusu kurumların işlevleri daha da önemli duruma gelmektedir. Bu kurumların temel işlevi bilginin üretilmesi, korunması ve erişime sunulmasıdır; çizgisel belgeler de bu işlevlerin özgün ve görsel yolla gerçekleşmesini sağlar. Bu bağlamda “merkezine almak” ifadesi, söz konusu kurumların tüm faaliyetlerinde bilginin temel ilke ve amaç olarak ele alınmasını ifade eder. Arşivler bilgiyi belgeleyerek ve koruyarak tarihsel sürekliliği güvence altına alırken; kütüphaneler bilgiyi toplayıp düzenleyerek erişime sunar; müzeler ise bilgiyi yapıtlar aracılığıyla temsil eder ve sergiler. Her üç kurumun ortak yönü, bilginin üretimi, korunması ve kullanıcıya ulaştırılmasında merkezi bir işlev üstlenmeleridir. Özellikle çizgisel belgeler gibi görsel ve iki boyutlu materyallerin korunması ve erişime sunulması noktasında bu işlevler daha da önem taşımaktadır.

Bilgi merkezleri yalnızca geleneksel kaynaklar olan kitaplar ve süreli yayınlarla sınırlı kalmamakta; çizgisel belgeler, görsel-işitsel içerikler ve özgün sanat yapımları gibi kitap dışı materyallere de derinliklerinde giderek daha fazla yer vermektedir (Keseroğlu, 1992, s. 115). Bu durum, yalnızca içerik çeşitliliğini artırmakla kalmayıp; aynı zamanda materyallerin düzenlenmesi, sınıflandırılması ve erişilebilir kılınması süreçlerinde yeniden yapılanmayı zorunlu kılmaktadır. Nitekim kataloglama ve sınıflama uygulamaları, çizgisel belgelerin bilgi merkezleri içerisinde tanımlanması ve kullanıcıya sunulmasında temel bir yöntem olarak kabul edilmektedir (Köklü, 2009, s. 37). Bununla birlikte, her kurumun hizmet anlayışı ve erişim politikaları doğrultusunda bu süreçler farklı biçimlerde şekillenmektedir.

Kütüphaneler, arşivler ve müzeler, kültürel belleğin korunması ve aktarılması noktasında aynı hedefi paylaşıyor da belgeye yaklaşımları farklıdır. Kütüphanelerde derinliklerin büyük bölümü halka açık erişime sunulurken, arşivlerde erişim daha çok kurumların, ailelerin ya da ulusların gereksinimlerine göre sınırlanabilmektedir. Müzelerde ise belgeler ve yapıtlar daha geniş ortamlarda tutulmakta, fakat erişim çoğunlukla özel araştırmacılar ve kurum personeliyle sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle kataloglama ve sınıflandırma uygulamaları kütüphanelerde daha gelişmiş ve toplu erişime uygun, arşivlerde daha kısıtlı, müzelerde ise çoğunlukla uzman odaklı bir karakter göstermektedir (Odabaş, 2017, s. 2).

Sanat yapıtlarının belge niteliğiyle bilgi merkezlerinde yer edinmesi özellikle 1960'lı yıllardan itibaren belirginleşmiştir (Çelik, 2022, s. 33). Bu yapıtlar yalnızca sanat tarihi açısından özgün örnekler değil, aynı zamanda diğer bilgi kaynaklarıyla ilişkilendirilerek içeriksel bütünlüğe katkı sağlayan belgeler olarak değerlendirilmektedir (Uralman, 2006, s. 85). Günümüzde ise bu yaklaşım daha da etkin bir biçimde sürdürülmekte; özgün sanat yapıtlarının kitap dışı belgeler kapsamında bilgi merkezlerinde yer alması, yalnızca akademik araştırmalar açısından değil, aynı zamanda dijital erişim ve kültürel mirasın korunması bakımından da önemli bir işlev üstlenmektedir. Dolayısıyla çizgisel belgelerin korunması, belgelenmesi ve erişime sunulması, çağdaş bilgi merkezlerinin öncelikli sorumluluk alanlarından biri durumuna gelmiştir.

Çizgisel belgelerin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında en önemli araçlardan biri dijitalleştirmedir. Günümüzde kütüphane, arşiv ve müzelerde dermelerden sorumlu uzmanlar; sıcaklık, nem, ışık ve UV değerleri gibi çevresel koşulları düzenli biçimde izleyerek fiziksel koruma önlemleri uygulamaktadır (Kuzucuoğlu, 2014, s. 126-127). Ancak fiziksel koruma tek başına yeterli değildir; belgelerin dijital ortama aktarılması, onların gelecek kuşaklara güvenle ulaşmasını sağlayan önemli bir öge durumuna gelmiştir. Dijital kültürel mirasın korunmasına yönelik çalışmalar yalnızca geleneksel bellek kurumlarıyla sınırlı kalmayıp; arkeoloji, bilgisayar mühendisliği, bilgi ve iletişim teknolojileri, dijital beşerî bilimler ve veri bilimi gibi disiplinlerin ortak katkısıyla yürütülmektedir (Tonta, 2020, s. 243). Bu durum, çizgisel belgelerin korunması ve erişilebilirliğinde disiplinlerarası işbirliğinin zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak; kütüphaneler, arşivler ve müzeler gibi bilgi ve belge merkezleri, çizgisel belgeler ve özgün sanat yapımlarını yalnızca estetik değerleriyle değil, aynı zamanda belge nitelikleriyle de koruma ve erişime sunma sorumluluğunu üstlenmektedir. Bu kurumlarda yürütülen kataloglama, sınıflandırma ve dijitalleştirme uygulamaları, söz konusu materyallerin kültürel mirasın bir parçası olarak kimliklendirilmesini, sürdürülebilirliğini ve araştırmalara açılmasını sağlamaktadır. Hizmet politikaları kurumlar arasında farklılık gösterse de ortak amaç, çizgisel belgeler ile özgün sanat yapımlarını bilgi merkezlerinin temel bileşenleri durumuna getirerek gelecek kuşaklara aktarılmasını güvence altına almaktır.

3.2.1 Kütüphaneler ve Çizgisel Belgeler

Kütüphanelerde çizgisel belgeler, bilgi aktarımını yazılı sözle sınırlamayan; çizgi, biçim ve görsel anlatım üzerinden bilgi, duygu ve düşünceyi yansıtan özgün bilgi taşıyıcılarıdır. Bu belgeler, teknik resimlerden mimari çizimlere, illüstrasyonlardan grafik tasarım örneklerine ve özgün sanat yapımlarına kadar geniş bir tür çeşitliliğini kapsar. Kütüphanelerdeki varlıkları yalnızca estetik değerleriyle değil, aynı zamanda tarihsel bağlamı, kültürel belleğe katkısı ve araştırmalara sunduğu veri zenginliğiyle anlam kazanmaktadır. Dolayısıyla çizgisel belgeler, kütüphanelerin bilgi derme

politikalarının bir parçası olmanın ötesinde, kültürel mirasın korunması, belgelenmesi ve gelecek kuşaklara aktarılmasında stratejik bir işlev üstlenmektedir.

Baysal'a (1987, s. 52) göre kütüphane, "belirli ve sınırlı bir çevrenin ya da herkesin yararlanması için yazılı, basılı, görsel-işitsel ve çizgisel her türden yayınları toplayan, düzenleyen ve en elverişli yararlanma ortamını sağlayan kuruluş"tur. Keseroğlu (2005, s. 23) ise kütüphaneyi, hangi amaçla ve dönemde kurulmuş olursa olsun, insan duygu ve düşüncesinin yazıya yansıdığı belgelerin toplandığı, düzenlendiği ve korunduğu yer olarak tanımlamakta ve özünü "bilgi" kavramı üzerinden açıklamaktadır. Benzer biçimde Öksüz'e (2013, s. 13) göre kütüphaneler, bilgi kaynaklarını belirlenmiş yöntemlerle toplayan, düzenleyen, çeşitli işlemlerden geçirerek kullanıcıya sunan ve koruyan kurumlardır. Bu yaklaşımlar, kütüphanelerin sunduğu bilgi hizmetinin özünün değişmediğini; ancak bu hizmetin etkinliğini artırmaya yönelik araç ve yöntemlerin zamanla dönüşüm geçirdiğini göstermektedir. Bu çerçevede, çizgisel belgelerin kütüphanelerde toplanması, sınıflandırılması, korunması ve erişime sunulması, kurumun temel işlevlerinin doğal bir uzantısıdır. Kütüphane yöneticileri, yalnızca yazılı kaynaklarla değil; çizgisel belgeler ve diğer görsel materyallerle de dermelerini zenginleştirmekte; bu süreçte listeler, kataloglar ve bibliyografyalardan yararlanmakta; ayrıca uzman görüşleri ve kullanıcı geri bildirimlerini dikkate alarak seçim politikalarını şekillendirmektedir (Keseroğlu, 1992, s. 104). Bu bağlamda, kütüphanelerde çizgisel belgelerin işlevi yalnızca derme çeşitliliğini artırmakla sınırlı değildir; aynı zamanda kullanıcıların değişen bilgi gereksinimlerine yanıt verebilme kapasitesini de güçlendirmektedir. Geleneksel kataloglama ve sınıflandırma yöntemleri, çizgisel belgelerin temel erişim aracı iken; günümüzde hızla gelişen dijital teknolojiler, bu belgelerin çevrimiçi kataloglarda ve dijital kütüphane platformlarında daha görünür, erişilebilir ve işlevsel duruma gelmesini sağlamaktadır. Böylelikle kütüphaneler, çizgisel belgeleri yalnızca korumakla kalmayıp, onları çağdaş bilgi hizmetlerinin ayrılmaz bir bileşeni olarak da konumlandırmaktadır. Günümüzde ise kütüphane hizmetlerinde manuel işlemlerden teknoloji tabanlı alternatiflere geçiş, çizgisel belgelerin de elektronik erişim olanaklarıyla desteklenmesini zorunlu kılmaktadır. Kullanıcı gereksinimlerine uygun, güncel ve yüksek standartlara sahip dermeler; yalnızca yazılı kaynakları değil, aynı zamanda çizgisel belgeleri de kapsamak durumundadır (Ambali vd., 2022, s. 52).

Çizgisel belgeler hemen her kütüphanede farklı türleriyle temsil edilmekle birlikte, özgün sanat yapımları özellikle sanat kütüphanelerinde yoğunluk kazanmaktadır. Bu durum, çizgisel belgelerin kütüphanelerde yalnızca bilgi aktarımını destekleyen unsurlar değil; aynı zamanda estetik değerleri, tarihsel bağlamları ve kültürel mirasa katkılarıyla öne çıkan stratejik kaynaklar olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla kütüphaneler, çizgisel belgeleri koruma, sınıflandırma ve erişime sunma işlevleri aracılığıyla yalnızca kullanıcıların bilgi gereksinimlerine yanıt vermekle kalmamakta; aynı zamanda kültürel belleğin sürekliliğine ve gelecek kuşaklara aktarımına da önemli ölçüde katkı sağlamaktadır.

3.2.2 Arşivler ve Çizgisel Belgeler

Arşivlerde çizgisel belgeler, metin temelli belgelerden farklı olarak görsel anlatı üzerinden bilgi aktaran, aynı zamanda tarih, sanat, mimarlık ve sosyoloji gibi farklı disiplinlerin kesişim noktasında değerlendirilebilen özel bir belge grubudur. Bu belgeler, yalnızca estetik ve sanatsal yönleriyle değil, aynı zamanda hukuki, idari ve kültürel işlevleriyle de arşiv bütünlüğünün ayrılmaz bir parçası haline gelmektedir. Arşiv, kurumların günlük faaliyetleri sonucunda kendiliğinden oluşan belge topluluklarının düzenlenerek kullanıcı hizmetine sunulmasıyla tanımlanmaktadır. Bu belgeler, bağımsız objeler olarak değil, üretildikleri bağlam ve ilişkili oldukları dosya veya faaliyetlerle birlikte anlam kazanmaktadır (Öksüz, 2013, s. 14). Bu çerçevede, plan, eskiz veya özgün sanat yapımları gibi çizgisel belgeler de arşivsel bütünlük içinde değerlendirildiğinde hem tarihsel hem de belge değeri açısından araştırmacılara önemli veriler sunmaktadır.

Arşiv belgeleri yalnızca idari işlevin ürünü olmayıp, tarihsel, kültürel ve hukuki açılardan da önemli kaynaklardır (Kartepe vd., 2017, s.15). Dolayısıyla çizgisel belgeler, arşivlerin çok boyutlu değerini yansıtan özgün bir kategori oluşturmaktadır. Arşivsel değer; yönetsel, kanıtsal, mali, tarihî, entelektüel, kültürel, manevi ve maddi boyutlarıyla belgenin işlevini belirler (Anameriç, 2014, s. 77). Bu özellikler, çizgisel belgelerin yalnızca estetik açıdan değil, aynı zamanda belge bütünlüğü içindeki işlevsel rolleriyle de dikkate alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Çizgisel belgelerin arşivlerde tanımlanması ve düzenlenmesi, içerik ve biçim özelliklerinin çeşitliliği nedeniyle yazılı belgelere kıyasla daha karmaşık bir süreçtir. Bu belgeler farklı disiplinlerle ilişki kurabilmekte, bu da arşivciler için ayrıntılı sınıflandırma ölçütleri geliştirmeyi gerekli kılmaktadır (Çiçek, 2015, s. 432). Çizgisel belgelerin sınıflandırma ve tanımlama süreçlerindeki karmaşıklık, yalnızca içerik ve biçim çeşitliliğinden kaynaklanmaz; aynı zamanda bu belgelerin tarihsel, kültürel ve sanatsal bağlamlarıyla da ilişkilendirilmeleri gerekliliğinden doğar. Arşivciler, bu çok boyutlu değerlere uygun bir düzenleme ve erişim stratejisi geliştirmek durumundadır. Bu bağlamda, dijital teknolojilerin kullanımı, yalnızca belgelerin güvenli bir biçimde korunmasını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda belgelerin ayrıntılı sınıflandırma ölçütlerine uygun biçimde erişime sunulmasını da destekler.

Dijitalleşme süreci, çizgisel belgelerin arşivlerde korunması ve erişime sunulmasında kritik bir araç haline gelmiştir. Özellikle görsel nitelikli belgeler, dijital ortama aktarıldıklarında arşivlerin mekânsal sınırlılıklarını aşarak çok daha geniş kullanıcı kitlelerine ulaşabilmektedir. Bu süreç, belgelerin hem korunmasını hem de erişilebilirliğinin artmasını sağlamaktadır (Odabaş, 2017, s. 7). Arşivlerde çizgisel belgeler yalnızca bireysel objeler olarak değil, üretildikleri bağlamın parçası olarak taşıdıkları çok boyutlu değerlerle öne çıkmaktadır.

3.2.3 Müzeler ve Çizgisel Belgeler

Müzelerde çizgisel belgeler, yalnızca görsel estetik öğeler taşımakla kalmayıp; tarihsel, kültürel ve eğitimsel değerleri de içlerinde bulunduran özgün bilgi taşıyıcılarıdır. Bu belgeler, resim, çizim, gravür, baskı ve fotoğraf gibi iki boyutlu materyalleri kapsamakta; ayrıca özgün sanat yapımlarının bağlamsal, teknik ve içeriksel özelliklerini belgeleyen kayıtlarla birlikte değerlendirilmektedir. Müzeler, çizgisel belgeleri toplarken, yalnızca fiziksel varlıklarını değil; bu belgelerin tarihsel bağlamını, üretim tekniklerini ve sanatçısasal özelliklerini de dikkate alır. Böylece çizgisel belgeler, müzelerin kültürel mirası koruma, belgeleme ve gelecek kuşaklara aktarma amacıyla merkezi bir rol üstlenir ve ziyaretçilere hem bilgi hem de deneyim sunan çok katmanlı bir kaynak olarak işlev görür.

Müzeler, geçmiş ile gelecek arasında hassas bir bağ kuran kapsayıcı ve çok sesli kurumlardır. Günümüzün çatışmalarını ve zorluklarını kabul edip tanımlayarak; yapıtları, kültür varlıklarını ve örneklerini toplum adına korur, gelecek kuşaklar için çeşitli anıları güvence altına alır. Ayrıca, tüm bireylerin eşit haklarla kültürel mirasa erişimini sağlar (Bekis, 2019, s. 2). Sanat yapıtlarının çoğalması ve çeşitlenmesi kadar, bu yapıtların depolanması, gözetlenmesi, belgelenmesi ve sunulması da kuşaktan kuşağa aktarılması bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, yıllar boyunca birçok görev üstlenen müzeler, günümüzde sadece sergileme alanları olmanın ötesinde; belge geliştiren, inceleyen ve koruyan bilgi merkezleri olarak işlev görmektedir. Özellikle özgün sanat yapımları, bu yapıtların dijital, çevresel, fiziksel ve bağlamsal bilgilerini içeren belgelerin oluşturulmasında önemli bir rol üstlenmektedir.

Müzeler, kültür ve eğitim merkezleri olmasının yanı sıra toplumsal belleğin taşıyıcısıdır. Bu bağlamda, müzelerin birden fazla işlevi bulunmaktadır ve çizgisel belgeler açısından bu işlevler özel bir önem kazanmaktadır:

- Yapıt toplama işlevi: Müze, çizgisel belgeleri dermesini oluşturacak biçimde satın alma, bağış, el koyma veya değiş-tokuş yoluyla temin eder.
- Koruma, bakım ve onarım işlevi: Çizgisel belgelerin fiziksel ve görsel bütünlüğü korunur; gerekli yenileme ve bakım işlemleri yapılır.
- Depolama işlevi: Belgeler, uzun süreli korunmayı sağlayacak uygun koşullarda depolanır.
- Sergileme işlevi: Çizgisel belgeler, ziyaretçilere görsel ve eğitimsel değer katacak şekilde sergilenir.
- Eğitim işlevi: Bu belgeler, sanat eğitimi, araştırma ve halkın kültürel farkındalığının artırılması için kullanılır. Her müze, dermesini müzenin türüne ve kurumsal politikasına göre farklı yöntemlerle oluşturur; çizgisel belgeler, bu süreçte satın alma, bağış, el koyma veya değiş-tokuş yoluyla dermenin önemli bir parçasını oluşturur (Kopuz ve Cengiz, 2013, s. 516). Her müze, dermesini oluştururken

yalnızca yapıtları toplamakla kalmaz; aynı zamanda bu yapıtların anlamını, bağlamsal ilişkilerini ve kullanıcıyla etkileşimini dikkate alır. Dermeye katılan çizgisel belgelerin sadece fiziksel olarak korunması değil, ziyaretçilerle etkileşiminin artırılması ve eğitimsel değerinin en üst düzeye çıkarılması da müzenin sorumlulukları arasındadır. Bu bağlamda, teknolojik araçlar ve yenilikçi yöntemler, müze ziyaretçilerinin yapıtlarla daha derin ve kişiselleştirilmiş bağlar kurmasına olanak tanıyan önemli bir araç durumuna gelmektedir. Konum tabanlı teknolojiler, ziyaretçilerin sergilenen yapıtlarla daha anlamlı ve kişiselleştirilmiş bağlar kurmalarına ve sergilerin bağlamını kavramalarına olanak sağlamaktadır (Bekis, 2019, s. 31).

Müzeler, yalnızca üç boyutlu sanat yapıtlarıyla değil; resim, çizim, gravür, baskı, illüstrasyon ve fotoğraf gibi çizgisel belgeler olarak özgün sanat yapımlarını da bünyelerinde bulundurmaktadır. Çizgisel belgeler, müzelerin derme politikaları doğrultusunda hem fiziksel hem dijital ortamda sınıflandırılmakta, kataloglanmakta ve erişime sunulmaktadır. Bu bağlamda müzeler, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde, çizgisel belgelerin korunması ve bilgi-belge yönetimi açısından önemli uygulama örnekleri sunmaktadır. Müzelerdeki belgeler, yalnızca derme dökümlerini değil; yapıtın tarihi, özellikleri, sergilenme yılı ve sanatçı açıklamalarını da içerecek biçimde çok katmanlıdır. Bu belgeler çoğunlukla çizgisel bir yapıdadır; yani yapıtlarla ilgili bilgiler belli bir sıra ve bağlantı ile oluşur ve gelişir. Bu nedenle, müzeler yalnızca sanat eserlerinin değil, eserlerle ilişkili belgenin ve bilginin de koruyucusudur.

4. ÇİZGİSEL BELGELERİN BİLGİ VE BELGE İŞLEMLERİ

Çizgisel belgelerin bilgi ve belge işlemleri, başta müzeler, arşivler ve kütüphaneler olmak üzere kültürel kurumlarında yürütülen uygulamaları kapsamaktadır. Bu çerçevede, çizgisel belgelerin önemli bir alt kategorisi olan özgün sanat yapımlarının sınıflandırılması, kataloglanması ve erişime sunulması temel odak noktası olarak ele alınmaktadır. Söz konusu işlemlerin sağlıklı ve tutarlı biçimde yürütülebilmesi, öncelikle belgeleme süreçlerinin kavranmasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda, bölümde belgeleme kavramı üzerinden başlanarak özgün sanat yapımlarının kataloglanmasına ilişkin MARC ögeleri, RDA gibi uluslararası standartlar, sınıflama yaklaşımları ve kullanıma sunma ve erişim uygulamaları ayrıntılı biçimde incelenecektir.

4.1 Belgeleme

Belgeleme, her yapıtın bilimsel veriler doğrultusunda inceleme, örnekleme, araştırma ve onarımlarının doğru, eksiksiz ve kalıcı kayıtlar altına alınması, bu bilgilerin belli aralıklarla güncellenmesidir (Çağlar Eryurt, 2019, s.10). Bu çerçevede, belgeleme yalnızca yapıtların fiziksel durumunu kayıt altına almakla sınırlı değildir; aynı zamanda sanat yapımlarının üretim, kullanım ve sergilenme bağlamlarını da kapsayan çok katmanlı bir süreci ifade eder. Kütüphanelerde, arşivlerde ve müzelerde yürütülen belgeleme faaliyetleri, yapıtların tarihsel ve kültürel sürekliliğini güvence altına alırken, aynı zamanda gelecekte gerçekleştirilecek restorasyon, sergileme ve araştırma çalışmalarına da sağlam bir temel oluşturur. Özellikle çizgisel belgeler bağlamında belgeleme, bu yapıtların görsel, teknik ve bağlamsal özelliklerinin ayrıntılı biçimde kayda geçirilmesini zorunlu kılar; böylece yalnızca estetik nitelikleri değil, aynı zamanda bilgi değeri de korunmuş olur.

Çizgisel belgelerin yalnızca arşiv ve kütüphane süreçlerinde değil, aynı zamanda müze ve sergi bağlamında da doğru biçimde belgelenmesi gerekmektedir. Yapıtların belgelenmesi ve sergilenmesi, kültürel mirasın korunmasında temel bir sorumluluktur (Kaçuk, 2024, s. 60). Bu noktada belgeleme, yalnızca yapıtın korunmasına hizmet eden teknik bir işlem olmanın ötesine geçerek, aynı zamanda bilgi üretim ve aktarım

süreçlerinin de parçası durumuna gelmektedir. Belgelenen her sanat yapımı, kendi özgün bağlamını aşarak farklı araştırma ve kullanım amaçlarına yönelik olarak yeniden anlamlandırılabilir. Böylelikle belgeleme, hem kurumsal belleğin sürekliliğini sağlayan bir işlev üstlenmekte hem de kullanıcı odaklı bilgi erişim sistemleri için temel veri tabanını oluşturmaktadır.

Belgeleme sürecinde özgün sanat yapımı, yalnızca kendi bilgisini taşımakla kalmaz; aynı zamanda yeni bilgi kaynaklarının üretilmesine de olanak tanır. Sanat yapıtına ilişkin oluşturulan kayıtlar, süreç sonunda yapıttan bağımsız, sistematik bir bilgi kaynağına dönüşür. Bu kayıtlar, sanat kütüphanelerinde konu başlıklarına bağlı olarak düzenlenir ve yapıtların erişilebilirliğini artırır (Uralman, 2006, s. 85). Bu çerçevede, belgelemenin yalnızca erişilebilirlik sağlamadığı, aynı zamanda tanımlayıcı ve teknik ayrıntılar üzerinden kurumsal standartları güvence altına aldığı görülmektedir.

Belgeleme, yapıtın tanımlayıcı, teknik, yönetsel ve (varsa) yapısal özelliklerinin tutarlı bir şema içinde kayda geçirilmesini içerir. Amaç, hem kalıcı kimliklendirmeyi sağlamak hem de kurumlar arası karşılaştırılabilirliği güvence altına almaktır. Bu noktada kullanılan Genel Belge Belirleyici (GBB), başlığı sınırlı bilgi veren ya da özgün adı bulunmayan belgelerin türünü açıklığa kavuşturan bir araçtır. Yapıt adının hemen ardından köşeli ayraç içinde verilen bu ifade, kullanıcının belgeyi içeriksel ve biçimsel açıdan daha doğru tanımasını sağlar (Keseroğlu, 1992, s. 107–108). Örneğin, adı olmayan bir görsel arşiv “[ODTÜ Kütüphane Görüntüleri]” biçiminde tanımlanarak kullanıcıya yönlendirici bir bilgi sunar. Aynı şekilde özgün sanat yapımlarının belgelenmesinde teknik betimleme daha ayrıntılı tutulur: kullanılan yapıt tekniği (ör. yağlı boya, suluboya, pastel, karakalem), zemin/taşıyıcı (ör. tuval, kâğıt, ahşap), ölçüler, imza/monogram bilgisi ve edisyon durumu gibi ayrıntılar kayda geçirilir (Keseroğlu, 1992, s. 109). Bu türden ayrıntılar, yalnızca doğru tanımlama ve sınıflandırma açısından değil, aynı zamanda koruma kararlarının alınmasında da belirleyicidir. Belgeleme süreci, edinim anından itibaren başlar. Derme geliştirme politikalarının; sanatçılar, araştırmacılar ve öğrenciler gibi kullanıcı gruplarının gereksinim duyduğu özgün bilgi ve görsel malzemelere odaklanacak biçimde kurgulanması, belgelemenin niteliğini doğrudan etkiler. Bu politikalar hazırlanırken yalnızca çizgisel belgeler değil, diğer kitap dışı türler (ör. kartografik belgeler, ses

kayıtları vb.) de dikkate alınmalı; seçim kararları uzman görüşleri, güncel kataloglar ve kullanıcı geri bildirimleriyle desteklenmelidir. Böylece oluşturulan kayıtların hem kapsayıcılığı hem de tutarlılığı artar.

Belgeleme, çizgisel belgelerin kimliklendirilmesi ve korunması için gerekli temel bilgilerin kayda geçirilmesini sağlarken, bu bilgilerin kullanıcıya etkili biçimde sunulabilmesi kataloglama süreci ile olanaklı olmaktadır. Kataloglama, belgeleme aşamasında elde edilen verilerin belirli standartlar çerçevesinde düzenlenerek erişime açılmasını içerir. Dolayısıyla belgeleme ve kataloglama, çizgisel belgelerin yaşam döngüsünde birbirini tamamlayan iki aşama olarak değerlendirilmelidir.

Sonuç olarak, belgeleme süreci çizgisel belgelerin yalnızca tanımlanması ve kayıt altına alınması için değil, aynı zamanda bu belgelerin korunması, erişime açılması ve yeniden kullanımı için de önemli bir araçtır. Tutarlı ve ayrıntılı belgeleme, belgelerin zaman içinde kaybolmasını ya da yanlış yorumlanmasını önlerken, farklı kurumlar arasında bilgi paylaşımına da olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, sanat kütüphaneleri ve diğer bilgi merkezlerinde yürütülen belgeleme uygulamaları, kültürel mirasın sürekliliğini güvence altına alan kurumsal sorumlulukların başında gelmektedir. Dolayısıyla belgeleme, çizgisel belgelerin yaşam döngüsünün ilk ve en temel aşaması olarak, sonraki bilgi işlemlerinin (kataloglama, sınıflama, dijitalleştirme vb.) sağlıklı biçimde yürütülmesi için güçlü bir altyapı sunmaktadır.

4.2 Kataloglama

Kütüphaneler ve bilgi merkezleri, dermelerinin nicelik ve nitelik açısından geliştirmek ve bu dermeleredeki kaynakları bilgi gereksinimi duyan kullanıcılara ulaştırmak amacıyla çeşitli iş ve işlemler yürütmektedir (Beygirci, 2022, s. 323). Bu bağlamda çizgisel belgelerin kataloglanması, söz konusu bilgi merkezlerinin derme geliştirme ve erişim sağlama süreçlerinin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Kataloglama, yalnızca belgelerin sistematik biçimde düzenlenmesini değil, aynı zamanda kullanıcıların bu özel belgelerden etkin bir biçimde yararlanabilmesini de sağlamaktadır. Kataloglama sürecinin etkinliği, yalnızca belgelerin sistematik olarak düzenlenmesi ile sınırlı kalmayıp, aynı zamanda uluslararası standartlar çerçevesinde

sınıflama ve kodlama uygulamalarını da içerir. Bu bağlamda, kütüphaneler ve bilgi merkezleri, kataloglama çalışmalarında kullanılan standartları ve veri şemalarını dikkate alarak, her bir çizgisel belgenin kendine özgü niteliklerini doğru biçimde tanımlar. Böylece, hem kurum içi yönetim hem de kullanıcı erişimi açısından tutarlı ve karşılaştırılabilir bir bilgi yapısı oluşturulmuş olur.

Kongre Kütüphanesi örneğinde olduğu gibi, iki boyutlu belgeler MARC 21 sistemi çerçevesinde çeşitli kategorilere ayrılmıştır. Bu kategoriler etkinlik kartları, grafikler, kolajlar, bilgisayar grafikleri, dijital resimler, çizimler, kartpostallar, afişler, baskılar, teknik çizimler, fotoğraf CD'leri, saydam anahtarlar ve bunların reproduksiyonlarını kapsamaktadır (MARC 21, 2025). Bu tür sınıflamalar, sanat kütüphanelerinde ve bilgi merkezlerinde çizgisel belgelerin tanımlanması ve sınıflandırılması için temel referansları oluşturmakta ve görsel nitelikli bilgi kaynaklarının ayrıntılı değerlendirilmesini olanaklı kılmaktadır.

Çizgisel belgeler kavramı, farklı ülkelerin kataloglama ve sınıflama sistemlerinde değişen kapsam ve terminolojiyle ele alınmaktadır. Özellikle ABD, Kanada, Avustralya ve İngiltere'de kullanılan standartlar, uluslararası düzeyde yaygın kabul görmekte ve Türkiye'deki uygulamalara da dolaylı olarak etki etmektedir. Bu bağlamda, çizgisel belgelerin hangi türleri kapsadığı ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Bu çeşitlilik, hem kavramın sınırlarını anlamak hem de uluslararası literatürdeki karşılıklarını açık biçimde ortaya koymak açısından önem taşımaktadır. Aşağıdaki tablo, İngiltere ile ABD, Kanada ve Avustralya'da çizgisel belgeler ve özgün sanat yapımlarının hangi terimler altında değerlendirildiğini karşılaştırmalı olarak göstermektedir. Böylelikle, çalışmada kullanılan kavramların uluslararası bağlamdaki konumu daha anlaşılır duruma gelmektedir.

Tablo 4.1 Uluslararası uygulamalarda çizgisel belgeler ve özgün sanat yapımları karşılaştırması

Belge Türü	İngiltere (Birleşik Krallık)	Avustralya, ABD, Kanada
Duvar resmi / Duvar grafiği	✓	
Özgün sanat yapımları (Original Works of Art)	✓	✓
Çizelge (Chart)		✓
Film şeridi (Filmstrip)		✓
Flaşkart (Flashcard)		✓
Resim (Picture)	✓	✓
Slayt (Slide)		✓
Teknik çizim (Technical Drawing)		✓
Saydam (Transparency)		✓
Sanat kopyası (Art Reproduction)	✓	✓
Grafik (Graphic)	✓	✓
Fotoğraf (Photograph)	✓	✓
Kartpostal (Postcard)	✓	✓
Afiş (Poster)	✓	✓
Radyograf (X-ray image)	✓	✓
Stereograf (Stereograph)	✓	✓

Tablodan görüldüğü üzere, ülkeler arasında çizgisel belgelerin kapsamına dahil edilen türler açısından farklılıklar bulunmaktadır (AAKK, 1988, s. 209). Bu durum, kataloglama ve sınıflama uygulamalarında uluslararası çeşitliliği ortaya koymakta ve çalışmada kullanılan kavramların daha net bir çerçeveye oturmasına katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla çizgisel belgelerin ve özgün sanat yapımlarının kataloglama süreçlerinde uluslararası terminoloji farklılıklarının dikkate alınması, bu tür materyallerin evrensel bilgi erişim sistemlerine uyumlu duruma getirilebilmesi açısından önemlidir.

Kataloglama, kullanıcıların bilgiye erişimini en etkili biçimde sağlamayı amaçlayan temel bir bilgi düzenleme sürecidir. Bu süreçte, bir kaynağa ilişkin temel öğeler belirlenir ve elde edilen veriler, katalog kartı veya dijital sistemlerde düzenlenerek

kullanıcıların arama davranışlarına yanıt verecek biçimde erişime sunulur (Baysal’dan akt. Yalvaç, 1992, s. 48). Bilgiye sistematik erişim gereksiniminin artması, kataloglama işlemini yalnızca bibliyografik tanımlamadan çıkarıp, bilgi erişiminin merkezine yerleştirmiştir. Bu bağlamda “belge” kavramı, yazılı materyallerle sınırlı kalmayıp; fiziksel ya da düşünsel bir olguyu simgeleyen, yeniden yapılandıran veya kanıtlayan her türlü somut veya sembolik işareti kapsamaktadır. Kil tabletlerden taş yontulara, papirüslerden haritalara, yazmalardan dijital medyaya (CD-ROM, DVD, web sayfaları vb.) uzanan tüm bilgi nesneleri bu kapsam içindedir (Köklü, 2009, s. 23). Bu bağlamda, kataloglama yalnızca bilgi nesnelerinin tanımlanması ve düzenlenmesi süreci olarak görülmemeli; aynı zamanda bu nesnelerin kullanıcıya etkin biçimde sunulmasını ve bilgiye erişimin kesintisiz olmasını sağlayan stratejik bir araç olarak ele alınmalıdır. Özellikle görsel ve özgün sanat yapımları gibi fiziksel ve içeriksel açıdan zengin materyallerde, standartlaştırılmış kataloglama sistemlerinin uygulanması, hem derme yönetimi hem de araştırmacıların erişim gereksinimlerinin karşılanması açısından kritik öneme sahiptir. Bu gereklilik, kataloglama standartlarının tarihsel olarak nasıl değişim gösterdiğini ve dijital teknolojilerle nasıl desteklendiğini anlamayı zorunlu kılmaktadır.

4.2.1 MARC 1XX–8XX Arası Alanları ve Örnek Kayıtlar

Tablo 4.2 “Kadın Portresi” adlı özgün sanat yapıtı için MARC 21 formatında örnek bibliyografik kayıt

Alan	İçerik
100 1#	1a Hamdi, Nevin Edhem, 1d 1902–1967
245 10	1a Kadın Portresi / 1c Nevin Edhem Hamdi.
260 ##	1a İstanbul : 1b Sanat Galerisi, 1c [1940?]
300 ##	1a 1 Özgün Sanat yapımı: 1b yağlı boya, renkli ; 1c 65 x 50 cm.
340 ##	1a Tuval üzerine yağlı boya 12 tur
500 ##	1a Yapıt, Cumhuriyet döneminin ilk kadın sanatçılarından biri olan Nevin Edhem Hamdi tarafından üretilmiştir.
541 ##	1a Müze envanterine sanatçının ailesi tarafından bağışlanmıştır.
655 #7	1a Özgün Sanat yapımı ; 12 lsh
700 1#	1a Hamdi, Nevin Edhem, 1e sanatçı.

Bu örnek kayıt, sanat yapıtının sanatçısı, fiziksel boyutları, kullanılan teknik, üretim yeri ve tarihi gibi temel kataloglama alanlarını kapsamaktadır. Özellikle, 300 alanı yapıtın fiziksel niteliklerinin (ör. “1 resim: yağlı boya, renkli; 65 x 50 cm.”) ayrıntılı biçimde tanımlanmasını sağlarken, 340 alanı ise kullanılan malzeme türünün (ör. “Tuval üzerine yağlı boya”) açıkça belirtilmesine olanak tanımaktadır. Bunun yanında, 655 alanı, eserin türünün Library of Congress Subject Headings (LCSH) uyumlu biçimde kaydedilmesini sağlar. Bu sayede, özgün sanat yapımları yalnızca estetik veya sanatsal birer nesne olmanın ötesinde, belge ve bilgi değeri taşıyan kaynaklar olarak kataloglarda yer bulmaktadır (Library of Congress, 2025; MARC21 Format, 2025).

4.2.1.1 1XX – Ana giriş (Sorumluluk alanı)

1XX alanı, kaydın ana girişini yani temel sorumluluk sahibini (yazar, sanatçı, kurum) belirtir.

Örneğin:

- 100: Kişi adı (bir ressam ya da grafik sanatçısı)
- 110: Kurum adı (bir atölye, sanat kurumu, müze)
- 111: Toplantı adı (örneğin bir bienal, sergi) (Library of Congress, 2025).

Özgün sanat yapımlarında (gravür, litografi, taş baskı, ebru, özgün baskı vb.) sanatçının kimliği, yapıtın niteliklerini belirleyen temel ögedir. Bu nedenle ana girişte sanatçının adı yetke dizimi ile standart biçimde yer alır. Eğer yapıt bir sanatçı atölyesinde ya da bir grup tarafından üretilmişse, 110 alanı (kurum adı) kullanılabilir. Bir sergi kataloğu ya da çizgisel belgeleri tanıtan yayın söz konusuysa, 111 alanı (toplantı adı) kullanılabilir.

Sanat yapımlarında ana girişin belirlenmesi, yalnızca bibliyografik bir standart değil, aynı zamanda yapıtla sanatçısı arasındaki özgün bağın korunması açısından önemlidir. Çizgisel belgelerde çoğu zaman sanatçının imzası, monogramı veya atölye damgası bu alanın doldurulmasına kanıt oluşturur. Böylece MARC’ın 1XX alanı, hem

bibliyografik kontrol sağlar hem de sanat yapımının kimliğini bilgi sistemlerinde sürdürülebilir kılar.

4.2.1.2 2XX – Başlık ve sorumluluk bildirimi

2XX alanları, kaynağın asıl başlığını, varsa başlığa ilişkin ek öğeleri ve sorumluluk bildirimlerini içerir. 200–247 arasındaki bu alanlarda yapıtın temel başlığı, varsa başlığa ilişkin tamamlayıcı öğeler ve sorumluluk bilgileri yer almaktadır (Library of Congress, 2025). Çizgisel belgelerde bu alan, sanat yapıtının tanımlanabilirliğini ve özgünlüğünü korumada önemli rol üstlenmektedir. Sanatçı tarafından verilmiş bir başlık varsa doğrudan aktarılırken, başlıksız yapıtlarda kataloglayan kurum tarafından tanımlayıcı bir başlık oluşturulmaktadır. Ayrıca sorumluluk bildirimi alanında sanatçının yanı sıra özgün baskı sürecine katkıda bulunan atölye, editör veya yayınevi gibi aktörler de kayıt altına alınmaktadır. Bu yönüyle 2XX alanı, yalnızca bibliyografik düzeni değil, aynı zamanda özgün sanat yapımlarının üretim bağlamını belgeleyen bir öge işlevi görmektedir.

4.2.1.3 3XX – Fiziksel tanımlama alanları

MARC 21 formatında 3XX alanları, kaynağın fiziksel özelliklerini tanımlayan kısımları içermektedir. Bu alanlarda yapıtın boyutu, üretim tekniği, kullanılan malzeme, taşıyıcı türü ve yapıta eşlik eden materyaller kayıt altına alınmaktadır (Library of Congress, 2023). Çizgisel belgeler bağlamında bu alanlar, özellikle özgün sanat yapımlarının tanımlanmasında öneme sahiptir. Örneğin 300 alanında yapıtın ölçüleri belirtilirken, 340 alanında “kağıt üzerine taş baskı” ya da “ağaç baskı” gibi üretim teknikleri ve malzemeler ayrıntılı olarak yer almaktadır. Bu sayede sanat yapıtının bibliyografik kaydı yalnızca erişim için değil, aynı zamanda koruma ve dijitalleştirme süreçleri için de gerekli olan bilgileri kapsamaktadır. Böylelikle 3XX alanı, çizgisel belgelerin özgün niteliklerini ve fiziksel varlıklarını bilgi-belge sistemlerinde sürdürülebilir biçimde temsil etmektedir.

4.2.1.4 5XX – Notlar alanı

MARC 21 formatında 5XX alanları, diğer bibliyografik alanlarda ifade edilemeyen ek açıklamaları içerir. Bu alanlarda yapıtın üretim süreci, sergilendiği yerler, kullanılan yazı dili, numaralandırma biçimi veya erişim kısıtlamaları gibi bilgilerin aktarılması olanaklıdır (Library of Congress, 2025). Çizgisel belgeler açısından bu alan, özgün sanat yapımlarının yalnızca kataloglanmasını değil, aynı zamanda üretim ve kullanım bağlamlarının belgelenmesini de sağlamaktadır. Örneğin bir litografi baskısının “50 örneği ile sınırlı” olduğuna ilişkin bilgi, sanatçının imzası ve baskı numarası ile birlikte 500 alanında not düşülerek kaydın özgünlük boyutu pekiştirilmektedir. Böylece 5XX notlar alanı, sanat yapıtlarının kimlik, bağlam ve erişim koşullarını bütüncül bir biçimde yansıtan tamamlayıcı bir öge işlevi görmektedir.

4.2.1.5 6XX – Konu erişim noktaları

MARC 21 formatında 6XX alanları, kaynakların konuya dayalı erişim noktalarını belirlemektedir. Bu alanlarda kullanılan konu başlıkları, yapıtın yalnızca sorumluluk sahibi üzerinden değil, aynı zamanda içeriği, türü, üslubu veya coğrafi bağlamı üzerinden erişilebilir olmasını sağlar (Library of Congress, 2025). Çizgisel belgeler bağlamında 6XX alanları, örneğin “Kadın portreleri”, “Soyut sanat”, “Anadolu manzaraları” veya “Litografi baskılar” gibi başlıklarla yapıtın konusunu tanımlamakta kullanılabilir. Bu durum, özgün sanat yapımlarının yalnızca sanatçı adıyla değil, aynı zamanda tematik özellikleriyle de bilgi erişim sistemlerinde yer almasına katkıda bulunmaktadır. 6XX alanlarının çizgisel belgelerin erişiminde sağladığı işlev, yalnızca içerik ve tema boyutuyla sınırlı değildir. Kullanılan konu başlıklarının standartlaştırılması, bibliyografik denetimi ve kullanıcıların aradıkları materyallere daha sistemli biçimde erişmelerini de olanaklı kılmaktadır. Bu noktada başvuru alan kontrol listeleri belirleyici rol üstlenmektedir.

Çizgisel belgelerin içerik ve konularını belirlemek için kullanılır. Hem genel konular (ör. Art, Turkish), hem de tür/biçim terimleri (ör. Posters, Prints) bu alanda yer alır. Kullanılan başlıklar genellikle Library of Congress Subject Headings (LCSH), Thesaurus for Graphic Materials (TGM) ya da ulusal konu başlıkları listesinden seçilir.

LCSH ve benzeri kontrol listeleri, bibliyografik kütüphanelerde tutarlılığı ve erişilebilirliği artırmak üzere tasarlanmıştır; bu sayede kullanıcılar belirli bir konuya yönelik materyalleri daha kolay bulabilirler (Library of Congress, 2025).

4.2.1.6 7XX – İlişkili kişi/kurum adları

MARC 21 formatında 7XX alanları, ana giriş dışında yapıta katkıda bulunan kişi ve kurumların kaydedilmesini sağlar (Library of Congress, 2025). Çizgisel belgeler bağlamında bu alan, sanatçının yanı sıra baskıyı yapan atölye, editör, yayınevi veya yardımcı sanatçılar gibi aktörlerin bibliyografik kaydını olanaklı kılar. Örneğin bir litografi baskısında sanatçının adı 100 alanında ana giriş olarak yer alırken, baskıyı yapan atölye veya sergiye katkı sağlayan kurumlar 710 veya 711 alanında eklenir. Bu uygulama, özgün sanat yapımlarının üretim sürecinin bütüncül biçimde belgelenmesini ve bilgi erişim sistemlerinde doğru ilişkilendirilmesini sağlar.

Örneğin;

700 1# \$a Osman Hamdi, \$d 1842–1910, \$e artist.

710 2# \$a Ankara Resim ve Heykel Müzesi, \$e collector.

4.2.1.7 8XX – Seri erişim noktaları

Çizgisel belgelerin bir seri içinde yer alması durumunda kullanılır (ör. bir sergi katalog serisi, müze yayınları, ya da özel koleksiyonlar). Kullanıcıya, belgenin daha geniş bir yayın ya da koleksiyon bağlamı içinde değerlendirilmesine olanak tanır (Library of Congress, 2019).

Örneğin;

830 #0 \$a Sanat kütüphanesi serisi; \$v 12.

MARC 21 kayıtlarında 1XX–8XX alanları, çizgisel belgelerin yalnızca fiziksel varlıklarını değil, aynı zamanda içerik, bağlam, konu ve ilişkisel niteliklerini görünür

kılmak açısından büyük önem taşımaktadır. 1XX alanı yapıtın ana girişini ve temel sorumluluk sahibini belirlerken, 2XX alanı başlık ve sorumluluk bildirimini içerir; 3XX alanı yapıtın fiziksel özelliklerini tanımlar; 5XX alanları ek notlar ve açıklamalar aracılığıyla yapıtın bağlamsal bilgilerini aktarır; 6XX alanları konu erişim noktaları ile içeriğe dayalı erişimi sağlar; 7XX alanları ilişkili kişi ve kurumları kaydederek üretim sürecindeki tüm aktörleri görünür kılar; 8XX alanları ise seriler ve standartlaştırılmış başlıklar aracılığıyla yapıtın daha geniş bibliyografik bağlamda ilişkilendirilmesini olanaklı kılar. Bu alanların etkin ve doğru kullanımı, özgün sanat yapımlarının araştırmacılar tarafından sanatçı, konu, teknik ve seri bağlamında keşfedilmesini kolaylaştırmakta, aynı zamanda bilgi erişim süreçlerinin bütüncül ve uluslararası standartlarla uyumlu yürütülmesine katkı sağlamaktadır.

Tablo 4.3 Sanat yapılarının MARC alan kodlarıyla gösterimi

Alan Kodu	Alan Adı	Örnek Veri	Açıklama
100 1#	Sorumlu kişi adı	Kaya, İrem Feray, Şe sanatçı.	yapıtı üreten sanatçının adı.
245 10	Başlık ve sorumluluk bildirimi	Yeşil peri : özgün baskı afiş / İrem Feray Yapıtın başlığı ve Kaya sorumlusu.	
260 ##	Yayın/Üretim bilgisi	Ankara : Sanat Derneği, 2024.	Yer, yayımlayan/üreten kurum ve tarih.
300 ##	Fiziksel niteleme	1 afiş : renkli ; 70 x 50 cm.	Yapıtın fiziksel özellikleri.
500 ##	Genel not	Sanatçının imzasını taşır.	Fiziksel/özgün nitelik bilgisi.
520 ##	Özet	“Mitolojik öğelerle absinthe (yeşil peri) metaforunun işlendiği özgün baskı afiş.”	İçeriğe ilişkin açıklama.
541 ##	Kaynak notu	Sanatçı bağışı, 2024.	Provenans (edinim kaynağı).
650 #0	Konu başlığı	Mythology in art.	Yapıtın konusu.
655 #7	Tür/biçim terimi	Posters. \$2 lcgft	Belgenin tür/format bilgisi.

Bu örnek, MARC 21’in sağladığı sistematik yapı sayesinde çizgisel belgelerin hem fiziksel hem de içeriksel niteliklerinin bütüncül biçimde tanımlanabileceğini göstermektedir. Ancak, çağdaş bilgi merkezlerinde yalnızca MARC kayıtları ile sınırlı kalmak yeterli değildir. Özellikle çok-biçimli özgün sanat yapımlarının yönetiminde, RDA standartları ile MARC’ın bütünleşik kullanımı gereklidir. RDA (Resource Description and Access) standardı, FRBR/FRAD temelli varlık-ilişki modelini temel

olarak, bir yapıtın farklı ifade ve gerçekleşmelerine tekil bir erişim deneyimi içinde bağ kurmayı olanaklı kılar. Böylece, MARC 21 kayıtlarında tanımlanan 1XX–8XX alanları, yapıtın ana girişinden (1XX) ilişkili kişi ve kurumlara (7XX), başlık ve sorumluluk bildirimlerinden (2XX), fiziksel özelliklerden (3XX), ek notlardan (5XX), konu erişim noktalarından (6XX) ve seri/standart başlıklardan (8XX) oluşan bütüncül bir yapı sunmaktadır. Bu alanlar, RDA’nın ilişkisel mantığı ile bütünleştirilerek, dijital ve fiziksel dermelerde tutarlı, standartlara uygun ve erişilebilir bir kataloglama altyapısı oluşturur. Böylece özgün sanat yapımları, hem akademik araştırmalar için güvenilir bir kaynak olmakta hem de kullanıcı odaklı erişim süreçlerinde etkin biçimde keşfedilebilir duruma gelmektedir.

4.2.2 RDA (Resource Description and Access)

RDA’nın temel amaçlarından biri, kullanıcıların bilgi kaynaklarına daha kolay ve etkin biçimde erişimini sağlamaktır (Beygirci, 2022, s. 330). Çizgisel belgelerin kataloglanmasında, Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları (AACR2) uzun yıllar temel standart olarak kullanılmıştır. Bu standartlar, basılı ve görsel materyallerin bibliyografik tanımlanmasında tutarlılığı sağlamak ve kurumlar arası karşılaştırılabilirliği güvence altına almak amacıyla geliştirilmiştir (Lucker, 2003, s. 166). Özellikle özgün sanat yapımları gibi iki boyutlu çizgisel belgeler, AACR2 çerçevesinde “graphic materials” olarak tanımlanmakta ve içerik türleri ile kullanım amaçlarına göre çeşitli alt sınıflara ayrılmaktadır. Bu alt sınıflar arasında sanat yapıtı, özgün sanat yapımı, baskı sanatı, röprodüksiyon, grafik, fotoğraf, resim, kartpostal, afiş, teknik çizim ve saydamlar yer almakta; her biri, bilgi merkezlerinde çizgisel belgelerin ayrıntılı biçimde tanımlanması ve kataloglanmasına olanak sağlamaktadır (AACR, 1988, s. 209). Ancak, AACR2’nin özgün sanat yapımlarına ilişkin belirli tür, içerik ve belirteç tanımlamalarında sınırlılıkları bulunmaktadır. Çizgisel belgelerde yapıt adının yer almaması veya başlığın sınırlı bilgi vermesi, kataloglama sürecinde esnek uygulamalar gerektirmektedir. Bu nedenle, özgün sanat yapımları, yalnızca bibliyografik verileri içermekle kalmayıp; içerik ve biçim açısından da doğru biçimde tanımlanmalı ve kullanıcı erişimi için sistematik bir biçimde yapılandırılmalıdır. Günümüzde, bu gereksinimler doğrultusunda RDA (Resource Description and Access) standardı, AACR2 temeli üzerine geliştirilmiş ve modern kataloglama

süreçlerinde temel alınmaya başlanmıştır (Aydınöz, 2019, s. 67). RDA hem basılı hem de dijital materyallerin tanımlanmasında daha esnek ve kapsamlı bir yaklaşım sunmakta; bilgi kaynaklarının elektronik ortama aktarılması, erişime sunulması ve metadata yönetimi açısından daha işlevsel bir yapı sağlamaktadır. Böylece, çizgisel belgeler ve özgün sanat yapımları hem içerik hem de biçim yönünden doğru biçimde nitelendirilebilmekte ve bilgi merkezlerinde kullanıcı odaklı erişim süreçleri güçlendirilmektedir.

RDA ve diğer uluslararası kataloglama standartları, genel olarak bilgi kaynaklarının sistematik ve tutarlı biçimde tanımlanmasını sağlamaktadır. Ancak özgün sanat yapımları, içerik ve biçim açısından yüksek çeşitlilik gösterdiği için, bu standartların uygulanması sırasında özel niteliklerin dikkate alınması gerekmektedir. Bu noktada, özgün sanat yapımlarının nitelenmesi süreci, RDA çerçevesinde belirlenen temel ilkelerle desteklenirken, her yapının kendine özgü özelliklerini ve kullanıcı gereksinimlerini yansıtacak biçimde detaylandırılmalıdır.

4.2.3 Özgün Sanat Yapımlarının Nitelenmesi

Özgün sanat yapımlarının nitelenmesi süreci, kaynağın ayırt edici niteliklerine göre tanımlanması ve benzer özelliklere sahip kaynakların sistematik biçimde gruplanmasını amaçlar. Bu işlev, konusal olmayan niteleyici erişim uçları sağlayan kataloglama yöntemleri aracılığıyla gerçekleştirilir (IFLA, 2009). Kataloglama düzeyi ve yöntemi, kaynağın türüne ve var olan bilginin ayrıntı düzeyine göre farklılık göstermektedir; bu çerçevede en yaygın uygulamalardan biri Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları II (AAKK II)'dir.

AAKK II ve Machine Readable Cataloging (MARC) standartlarında, “grafik” materyal türü kapsamında özgün sanat yapımları için özel tür, içerik veya belirteç tanımlamalarına yer verilmemiştir. Benzer biçimde, International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) tarafından geliştirilen International Standard Bibliographic Description for Non-Book Materials (ISBD-NBM) standartlarının 1987 ve 2011 sürümlerinde de özgün sanat yapımlarına özel bir bölüm bulunmamaktadır. Bununla birlikte, sanatsal içerikli yapıtlar “graphics” veya

“drawings” başlıkları altında sınıflandırılabilmekte; özgün sanat yapımlarının doğrudan tanımlanması ise Library of Congress’in 1982 yılında yayımladığı *Descriptive Cataloging of Rare Materials: Graphics (DCRM(G))* çalışmasıyla gerçekleştirilmiştir (Bibliographic Standards Committee with The Library of Congress, 2013, s. 7).

Nitelenme sürecinde, özgün sanat yapımlarının içeriği, bağlamı ve kullanım amacı dikkate alınmalıdır. Özellikle özgün başlığı bulunmayan belgelerde, kataloglamayı yürüten kişi, yapıtı en iyi temsil eden bir ad belirlemekle yükümlüdür. Belirlenen bu ad, köşeli ayraç “[]” içinde verilerek kullanıcıların belgeyi yanlış yorumlamasının önüne geçilir. Örneğin, “[Çivi yazısı]” veya “[Mısırlı yazıcı]” gibi ifadeler, yapıtın tanımlanmasını kolaylaştırmakta ve bilgi erişim süreçlerinde kritik bir işlev üstlenmektedir (Keseroğlu, 1992, s. 107).

Niteleme sürecinde, özgün sanat yapımlarının tanımlanması için başvuru bilgi kaynakları belirli sınırlar çerçevesinde şekillenir. Bu sınırlar dışında kalan bilgiler, kataloglama standartlarına uygun biçimde köşeli ayraç “[]” içinde gösterilir. Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları 2 (AAKK2) çerçevesinde biçimlenen bu sistem, hem biçimsel tutarlılığı sağlamakta hem de kullanıcıya içerikle ilişkili sistematik bir yönlendirme sunmaktadır (Keseroğlu, 1992, s. 106–107). Bu standartlar çerçevesinde yürütülen niteleme faaliyetleri, yalnızca teknik bir kayıt işlemi olmanın ötesinde, yapıtın özgün değerini ve içerdiği bilgiyi koruma işlevi görür. Özellikle özgün sanat yapımlarında, biçimsel tutarlılığın sağlanması ile yapıtın sanatsal kimliğinin doğru biçimde yansıtılması arasında hassas bir denge kurulması gerekir. Bu denge, hem bilgi erişim sistemlerinde doğru sonuçlara ulaşılmasını hem de kullanıcıların yapıt bağlamı içinde anlamlandırabilmesini olanaklı kılar.

Özgün Sanat Yapımlarının nitelenmesi özen, dikkat, zaman ve birtakım yeterlilikler istemektedir. Öncelikle özgün sanat yapımının üzerindeki bilgilerin erişim açısından nasıl yardımcı olacağı ve bu bilgilerin standartlaşma sağlayabilmek için nasıl bir düzende kullanılması gerektiğine karar vermek gereklidir. Özgün sanat yapımlarının nitelenmesinde ortaya çıkan en büyük öge görsel özellikleridir. Nitelemede özgün sanat yapımları üzerinden elde edebileceğimiz bilgiler özgün sanat yapımları özelinde

değişse de genel olarak şunlardır: boyut bilgisi, ressam/ çizer adı, renk ve kâğıt özelliği, teması/konusu ve varsa yapıt adıdır (Yılmaz, 2019, s. 62). Özgün sanat yapımlarının nitelenmesinde kullanılan bu öğeler, yalnızca eserin fiziksel ve görsel özelliklerini belgelemekle kalmaz, aynı zamanda onun kültürel, tarihsel ve sanatsal bağlamının da anlaşılmasına katkı sağlar. Ancak bu bilgilerin doğru, eksiksiz ve tutarlı biçimde kaydedilmesi, bilgi erişim süreçlerinin sağlıklı işlemesi açısından kritik önem taşır. Niteleme sırasında yapılacak küçük bir hata veya eksiklik, eserin yanlış yorumlanmasına ya da erişim sırasında göz ardı edilmesine yol açabilir. Dolayısıyla, hem bilgi ve belge yönetimi alanında uzmanlık hem de sanatsal bilgi birikimi gerektiren bu süreç, disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınmalıdır.

Şekil 4.1 Sessiz kamp yağlı boya ve niteleme örnekleri (Yazar tarafından resmedilmiş bir tablodur)

Özgün sanat yapımlarının nitelenmesinde kullanılan bu ögeler, yalnızca yapının fiziksel ve görsel özelliklerini belgelemekle kalmaz, aynı zamanda onun kültürel, tarihsel ve sanatsal bağlamının da anlaşılmasına katkı sağlar (Yılmaz, 2019, s. 62).

Bu örnekte görüldüğü üzere, özgün sanat yapımlarının nitelenmesi yalnızca yapının temel görsel öğelerinin betimlenmesiyle sınırlı değildir; aynı zamanda yapının taşıdığı anlam, bağlamı ve sanatçının ifade biçimi de dikkate alınmalıdır. Nitelendirme süreci, görsel öğelerin teknik tanımlanmasını yaparken, aynı zamanda kullanıcıların yapıtı doğru yorumlamasına ve ilgili bilgi kaynaklarına erişmesine olanak tanıyacak ayrıntılı bir çerçeve sunmalıdır

Tablo 4.4 MARC alanlarında bilgi kaynaklarının belirlenmesi

Alan	Bilgi Kaynağı
Yapıt Adı	Bilginin ana kaynağı
Baskı	Bilginin ana kaynağı, taşıyıcılar ve birlikteki belgeler
Yayın / Dağıtım vb.	Bilginin ana kaynağı, taşıyıcılar ve birlikteki belgeler
Fiziksel Nitelendirme	Herhangi bir kaynak
Dizi	Bilginin ana kaynağı, taşıyıcılar ve birlikteki belgeler
Not	Herhangi bir kaynak
Standart Numara ve Yardımcı Terimler	Herhangi bir kaynak

4.2.3.1 Temel giriş – kişi/kurum

Özgün sanat yapımlarının nitelenmesinde çizer/ressam ya da yapının ortaya çıkmasından sorumlu kurumun doğru biçimde belirtilmesi önemlidir. Bu alan, kitap yazarlarının giriş alanına benzer şekilde, eserden sorumlu kişiyi ya da kurumu tanımlamaktadır. Ancak özgün sanat yapımları üzerinde çoğunlukla sanatçının tam adı değil, yalnızca imzası veya parafı yer almaktadır. Bu nedenle yarışmalar yoluyla elde edilen eserlerde sanatçı tespiti daha kolay yapılabilirken; bağış gibi yollarla sağlanan çizimlerde, imza ya da paraf üzerinden araştırma yapmak gerekebilmektedir (Yılmaz, 2019, s. 67).

Uluslararası kataloglama uygulamalarında bu giriş, farklı standartlar üzerinden tanımlanmaktadır. MARC 21 Format for Bibliographic Data’da kişi girişleri 100 alanında, kurum girişleri ise 110 alanında yapılmaktadır (Library of Congress, 2024). Örneğin, bir ressam için 100 alanı kullanılırken, bir müze gibi kurumsal sorumlular için 110 alanı kullanılmaktadır. Güncel kataloglama yaklaşımlarında ise, Resource Description and Access (RDA) standardı, bu girişleri kullanıcıların bilgiye erişim kolaylığı açısından yeniden yapılandırmakta; kişi ve kurum sorumluluklarını daha ayrıntılı kurallarla düzenlemektedir (Beygirci, 2022, s. 330).

Bu bağlamda kişi ve kurum girişleri, aşağıdaki örneklerde olduğu gibi standart biçimlerde kaydedilmektedir:

Tablo 4.5 Kişi ve kurum girişlerinin MARC formatında kullanımı

Kişi	100 1\$a Monet, Claude — “100” alanı kişi (çizer/ressam) için kullanılır (Library of Congress, 2024).
Kurum	110 2\$a National Museum — “110” alanı kurum için kullanılır (Library of Congress, 2024).

Bu örnekler, özgün sanat yapımlarının nitelemesinde kişi veya kurumun nasıl kaydedileceğini somutlaştırarak, kataloglama işlemlerinde hem biçimsel tutarlılığı hem de uluslararası standartlarla uyumluluğu güvence altına almaktadır.

4.2.3.2 Yapıt adı ve sorumluluk alanı

Özgün sanat yapımlarında bilginin temel kaynağı, yapıtın kendisidir; bu nedenle yapıt adının belirlenmesi çoğu zaman güçlükler içermektedir. Yapıtı temsil eden başlık niteliğinde bir metin var ise, bu metin tırnak içinde kaydedilir. Ancak metin bulunmadığı durumlarda, özgün sanat yapımının üzerindeki kişi, nesne, konu veya temayı yansıtan bir yapıt adı oluşturularak köşeli parantez “[]” içinde belirtilir. Bu yöntem, yapıtın erişilebilirliğini artırmakta ve anahtar sözcük ile konu tespitinde önemli bir araç olarak işlev görmektedir (Yılmaz, 2019, s. 67). Ayrıca, özellikle kitap dışı belgelerde uygulanan isteğe bağlı kurallar kapsamında, yapıt adının hemen ardından köşeli ayraç içinde yer verilen “Genel Belge Belirleyici” (GBB) ifadesi, belgenin fiziksel veya içeriksel türünü tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır.

GBB'nin kullanımı, başlığı olmayan veya var olan başlığı içeriği tam olarak yansıtmayan belgelerde, tür bilgisi üzerinden erişimi kolaylaştırıcı bir işlev üstlenir ve kullanıcıya belge hakkında ön bilgi sunarak bilgiye erişim süreçlerini verimli duruma getirir (Keseroğlu, 1992, s. 107).

Kataloglama sürecinde, yapıt adı bulunmayan veya mevcut adın içeriği yeterince yansıtmadığı durumlarda, kütüphanecinin uzmanlığı önemli bir rol üstlenir. Kütüphaneci, yapıtın içeriği ile kullanıcı gereksinimleri arasında anlamlı bir bağ kurarak belgeye sistemli erişim kazandırır ve yapıtı uygun biçimde adlandırma sorumluluğunu üstlenir (Keseroğlu, 2019, s. 19). Bu nedenle, yapıtın doğru biçimde adlandırılması ve sorumluluk bilgilerinin eksiksiz şekilde kaydedilmesi, yalnızca kataloglama sürecinin teknik bir gerekliliği değil; aynı zamanda yapıtın fiziksel düzeni ve iç kapak sıralamasıyla uyumlu bir bibliyografik kayıt oluşturma açısından da önemli bir adımdır.

Yapıt adı ve sorumluluk alanının doğru belirlenmesi, yalnızca kataloglama standartlarına uygunluk açısından değil, aynı zamanda yapıtın fiziksel düzeni ve iç kapağındaki sıralama ile uyum açısından da önem taşımaktadır (Sefercioğlu, 1994). Fiziksel düzen ile kataloglama alanlarının uyumu, kataloglama sürecinde standartların uygulanmasını kolaylaştıran bir referans noktası oluşturur; bu sayede yapıtın kimliği ile kullanıcı gereksinimleri arasında doğru bir eşleşme sağlanır ve bilgi erişim sistemlerinde tutarlılık güvence altına alınır.

Sorumluluk bildirimi alanı ise, yapıtın çizeri/ressamı ve yapım sürecine katkıda bulunan kişilere ilişkin bilgileri kapsar. Bu alanın doğru biçimde düzenlenmesi, yapıtın sanatsal kimliğinin korunması ve bilgi erişim sistemlerinde güvenilir sonuçlara ulaşılması açısından öneme sahiptir. MARC21 formatında, yapıt adı ve sorumluluk bilgisi 245 alanı aracılığıyla kaydedilir; bu alan aynı zamanda materyal türüne ilişkin bilgileri de içermektedir (Yılmaz, 2019, s. 67–68; Library of Congress, 2024). Böylece, yapıtın bibliyografik kaydı hem biçimsel tutarlılığı sağlar hem de uluslararası kataloglama standartlarıyla uyumlu bir biçimde kullanıcıya sunulur.

4.2.3.3 Fiziksel niteleme alanı

Fiziksel niteleme yapıtların ayrıntılı olarak tanımlanabilmesinde yardımcı olur (Rukancı, 2018). Fiziksel niteleme alanı, özgün sanat yapımlarının ölçüleri, malzeme özellikleri, renk ve biçimsel öğeleri gibi ayrıntılı özelliklerinin tanımlanmasına olanak tanır; böylece yapıtın katalog kaydı, yalnızca bibliyografik bir referans olmanın ötesine geçerek, yapıtın fiziksel ve görsel kimliğini de doğru biçimde yansıtır. Fiziksel niteleme alanı, yapıtların yalnızca varlıklarının kaydedilmesini değil, aynı zamanda içeriksel ve biçimsel özelliklerinin ayrıntılı biçimde tanımlanmasını da olanaklı kılan alt alanları kapsamaktadır. Bu alan; yapıtın boyutları, malzemesi, cilt özellikleri gibi ayrıntıları sistematik bir biçimde ortaya koyarak, hem bibliyografik kimliğin hem de materyal özelliklerinin bütüncül biçimde belgelenmesine olanak tanır (Rukancı, 2018, s. 106). Fiziksel niteleme alanı, özgün sanat yapımlarının ölçülebilen özelliklerinin sistematik biçimde kaydedildiği bölümdür. Bu alan, yapıtın boyutları, kullanılan boyama türü, kağıt tipi, renk içeriği, yazı tipi, katlanma sayısı ve özgün durumu gibi fiziksel özellikleri kapsar. Boyut bilgileri, kağıt ve çizim alanı ölçüleri ayrı ayrı belirtilerek detaylı bir belge oluşturulabilir. Özgün sanat yapımlarında, renkli ise “renkli”, çok renkli ise renklerin adı verilerek niteleme gerçekleştirilir. Ayrıca, yapıtı desteklemek amacıyla kullanılan materyaller de fiziksel niteleme kapsamında kayıt altına alınır.

Standartlar düzeyinde bakıldığında, MARC 21 formatında fiziksel niteleme bilgileri 3XX alanları aracılığıyla işlenirken (MARC 21, 2025), Dublin Core şemasında “extent”, “medium” ve “format” alanları kullanılmaktadır (DCMI, 2025b). Bu alanların doğru ve tutarlı biçimde doldurulması hem bilgi erişim süreçlerini kolaylaştırmakta hem de özgün sanat yapımlarının sınıflandırılması, dijitalleştirilmesi ve korunması çalışmalarında temel bir referans oluşturmaktadır (Yılmaz, 2019, s. 68). Fiziksel niteleme alanı, yapıtların ölçülebilen ve standartlaştırılabilen özelliklerini sistematik biçimde kaydetmeye olanak tanırken, her sanat yapıtının benzersizliğini bütünüyle ortaya koymak çoğu zaman yalnızca bu alanla sınırlı kalmamaktadır. Kimi özellikler, sayısal ya da biçimsel verilerle tanımlanamayacak kadar özgün ve yorum gerektiren nitelikler taşımaktadır. Bu noktada, kataloglama sürecinde ayrıntılı açıklamalar sunmaya olanak tanıyan “Genel Notlar” alanı (500) devreye girmekte;

fiziksel nitellemenin bıraktığı boşlukları tamamlayarak yapıtın özgünlük, kullanım, üretim tekniğı veya korunma durumu gibi daha özel bilgilerin kaydedilmesine olanak sağlamaktadır. Buna ilişkin olarak özgün sanat yapımlarının nitelemesinde MARC21’de kullanılabilecek kodlar aşağıdaki biçimdedir. MARC 21’in 008 alanı, özgün sanat yapımları ve çizgisel belgelerin fiziksel niteliklerinin standart biçimde kaydedilmesine olanak sağlayan önemli bir veri alanıdır. Alanın 00–17 karakter kodları, yapıtın temel bibliyografik ve fiziksel bilgilerini içerirken, 16 ve 17. kodlar görsel materyalin türü ve teknik/malzeme bilgisini tanımlar. Örneğın, 00 kodu materyalin fiziksel formatını belirler (kağıt, tuval, karton vb.) ve 05 kodu yapıtın hedef kitesini gösterir. 16. konum, özgün tablolar için *art original*, grafikler için *graphic* ve çoğaltmalar için *print* gibi tür kodlarının atanmasını sağlar. 17. kodu ise yapıtın üretim tekniğini yansıtır; tablo ve resimler için *painting*, çizimler için *drawing*, baskılar için *print* kodları kullanılabilir. Diğer kodlar (01–03, 04, 06–10, 11, 12) çoğunlukla özgün sanat yapımlarında boş bırakılmakla birlikte, gerektiğinde yapıtlarla ilgili ek fiziksel özellikler veya üretim detayları için kullanılabilir. Bu standartlaştırılmış kodlama, yapıtların kataloglanmasında tutarlılığı sağlamak ve kullanıcıların fiziksel niteliklere dayalı erişimini kolaylaştırmak açısından önemlidir (MARC21, 2025).

4.2.3.4 Notlar alanı

Özgün sanat yapımlarının kataloglanmasında, diğer alanlara sığmayan ancak erişim, koruma ve kullanım açısından önem taşıyan bilgiler notlar alanında kaydedilmektedir. Bu alan, katalog kaydına yalnızca tamamlayıcı nitelikte ek bilgiler kazandırmakla kalmaz; aynı zamanda yapıtın bağlamsal özelliklerinin belgelenmesine olanak tanıyarak, kullanıcıların yapıtı daha doğru ve kapsamlı bir biçimde değerlendirmelerine yardımcı olur.

Yapıtların “tek” ve “benzersiz” olma özelliğı yalnızca sanatsal değerlerinden değil, aynı zamanda içeriksel, fiziksel ve tarihsel ayrıntılarından da kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, notlar alanı kütüphanecilere belirli bir esneklik tanırken, yine de uluslararası kataloglama standartlarının çizdiği sınırlar içerisinde kullanılmaktadır. MARC 21 formatında bu işlev, “500 (a) Genel Notlar” alanı ve ilgili alt alanları aracılığıyla yerine getirilir. Söz konusu alan, çoğu durumda yalnızca kütüphanecinin teknik bilgi

birikimiyle değil; aynı zamanda sanat tarihçilerinin katkısıyla doldurulabilecek daha ayrıntılı ve özel nitelikte verileri barındırır (Rukancı, 2018, s. 107). Bu durum, notlar alanını kataloglama sürecinin vazgeçilmez bileşenlerinden biri durumuna getirmektedir. Bu bağlamda, yapıtın kondisyonu (yıpranma, hasar durumu vb.), varsa sergi ve ödül bilgileri, erişim kısıtlamaları, kullanımına ilişkin uyarı ve tavsiyeler, yapıtın olabileceği diğer formatlara ilişkin notlar, sağlanma biçimi, ya da dil ve içerik açıklamaları notlar alanında kaydedilebilecek öğeler arasında yer almaktadır. Böylece notlar alanı, yalnızca yapıtın fiziksel ve bibliyografik özelliklerini değil, aynı zamanda kullanım bağlamını, tarihsel izlerini ve özgünlük derecesini de yansıtan çok boyutlu bir kayıt olanağı sunar.

Uluslararası standartlar açısından bakıldığında, MARC 21’de bu işlev 5XX’li alanlar üzerinden gerçekleştirilirken; Dublin Core (DC) standardında aynı amaca yönelik bilgiler “language”, “rights”, “audience education level” ve “description” alanları aracılığıyla kaydedilmektedir (Yılmaz, 2019, s. 69–70). Bu paralellik, notlar alanının kataloglama sürecinde yalnızca ulusal değil, aynı zamanda evrensel düzeyde bilgi erişimini destekleyen önemli bir yapı taşı olduğunu göstermektedir.

4.2.3.5 Konu alanı

Kataloglama süreçlerinde konu başlıkları, bilgiye erişimin en etkin araçlarından biri olarak işlev görmektedir (Köklü, 2009, s. 54). Konu başlığı verme, yalnızca sınıflamanın teknik bir aşaması değil; aynı zamanda bilgi kaynaklarının kullanıcı gereksinimlerine uygun biçimde erişilebilirliğini sağlamada önemli bir adımdır (Keseroğlu ve Dursun, 1992, s. 142). Dolayısıyla konu başlığı belirleme süreci, yalnızca teknik bir sınıflama adımı olmanın ötesinde, kullanıcıların bilgiye etkin ve doğru biçimde erişimini doğrudan etkileyen önemli bir işlev olarak ortaya çıkmaktadır.

Kataloglamanın temel amacı, kullanıcıların bilgi gereksinimlerini karşılamak olduğundan, konu başlıkları katalog kayıtlarının işlevselliğini doğrudan etkileyen öğelerden biridir. Bu nedenle konu başlığı belirleme sürecinde katalogcuların hem kullanıcıların bilgi arama stratejilerini hem de standartlaştırılmış konu başlığı

listelerini dikkate almaları gerekir (Beygirci, 2022, s. 331). Böylelikle özgün sanat yapımlarının içerik erişimi daha sistematik ve tutarlı bir biçimde sağlanabilmektedir.

Özgün sanat yapımlarında konu başlığı verme, yalnızca yüzeysel bir tanımla sınırlı kalmamalı; yapının biçimsel, tarihsel ve bağlamsal boyutlarını da kapsayan bütüncül bir yaklaşım çerçevesinde gerçekleştirilmelidir. Sanat yapının dönem, akım ya da sanat okulu bağlamında çözümlenmesi, konu başlığının doğru, işlevsel ve yönlendirici olmasına olanak tanır. Bu tür bir yaklaşım, yalnızca bilgi yönetiminde verimliliği artırmakla kalmaz; aynı zamanda araştırmacıların da daha doğru ve kapsamlı bilgiye ulaşmalarını destekler (Layne, 1994, s. 30; Van Zijl ve Gericke, 1998, s. 24).

Sanat yapıtlarının belge niteliği kazanarak bilgi merkezlerinde yer alması özellikle 1960'lı yıllardan itibaren yoğunluk kazanmıştır. Bu yapıtlar yalnızca sanat tarihine özgün katkılar sağlayan nesneler değil; aynı zamanda diğer bilgi kaynaklarıyla ilişkilendirilerek içeriksel bütünlüğe kavuşan belgeler olarak değerlendirilmektedir (Uralman, 2006, s. 85; Çelik, 2022, s. 33). Özgün sanat yapımlarında konu alanının belirlenmesi, kataloglama sürecinin en zorlu aşamalarından biri olarak değerlendirilmektedir. Bu süreçte, yalnızca görsel öğeler değil, yapıt üzerinde yer alan metinler de dikkatle incelenmelidir. Metin bulunmadığı durumlarda ise, konu tespiti yapıtın teması, sanatsal bağlamı ve kurgusu temel alınarak gerçekleştirilmelidir

Kataloglama aşamasında, özgün sanat yapımlarının erişilebilirliğini ve tanımlanabilirliğini artırmak için uluslararası metadatabe standartları büyük önem taşır. MARC 21 formatında, konu erişim noktaları 6XX'li alanlar kullanılarak detaylı şekilde işlenir; bu alanlar, özne terimleri ve konu başlıklarını belirtmek için idealdir. Öte yandan Dublin Core (DC) standardında ise bu bilgi, "subject" alanı aracılığıyla kaydedilir. DCMI terimleri içinde yer alan "subject" özelliği, bir kaynağın konusunu ifade eder ve *kontrollü bir sözcük dağarcığı* kullanılarak tanımlanması önerilir (DCMI, 2025a). Konu alanının doğru ve tutarlı biçimde belirlenmesi, özgün sanat yapımlarının erişilebilirliğini artırmakta; böylece araştırmacılar için yalnızca bibliyografik değil, aynı zamanda keşif sürecinde yönlendirici bir araç işlevi üstlenmektedir.

4.2.3.6 Yer numarası

Kütüphanelerde materyallerin raf düzeninin sağlanmasında yer numarası, en temel işlevsel araçlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Geleneksel olarak kullanılan satın alma yönteminde materyaller, kütüphaneye giriş sırasına göre dizilmekteydi. Ancak modern kütüphanecilik anlayışı, bu yöntemin bilgi erişiminde ciddi sınırlılıklar doğurduğunu ortaya koymuş; bunun yerine materyallerin konuları ve aralarındaki ilişkiler dikkate alınarak sınıflandırılmasını temel alan sistematik sistemlerin geliştirilmesini gerekli kılmıştır. Bu yaklaşım sayesinde dermelerin konusal bütünlüğü korunmakta ve kaynaklar, uygun bir yer numarası sistemi aracılığıyla düzenlenerek erişilebilirliği artırılmaktadır. Yer numarası bu bağlamda, yalnızca raf düzenini sağlamaktan öte, kullanıcıların bilgiye hızlı, doğru ve sistemli bir biçimde ulaşmasına aracılık eden önemli bir öge durumuna gelmiştir (Sefercioğlu, 1967, s. 95).

Oluşturulan katalog kayıtlarının belirli alan ve alt alanlara ayrılması, hem erişimi kolaylaştırmakta hem de farklı veri tabanları arasında uyumlu bir veri değişimini olanaklı kılmaktadır. Bu nedenle, yer numarasının doğru biçimlerde oluşturulması yalnızca bilgi merkezleri hizmetlerinin etkinliği açısından değil, aynı zamanda veri paylaşımının sürdürülebilirliği bakımından da zorunludur (Arslantekin, 1998, s. 317). Yer numarasına dayalı sıralamada iki temel öge bulunmaktadır. Bunlardan ilki, yapıtın kapsadığı konuya bağlı olarak belirlenen sınıflama numarasıdır. Kullanılan sınıflama sistemine göre verilen bu kod, aynı konuya ait yapıtların bir arada bulunmasını sağlarken, farklı konuların ayrımını da kolaylaştırmaktadır. Ancak, aynı sınıflama numarasına sahip birden fazla yapıt bulunduğunda, bunların kesin raf konumlarının belirlenmesi için ek ayırt edici öğelere gereksinim duyulmaktadır. Uygulamada en yaygın yöntem, aynı konuya ilişkin yapıtların yazar soyadına göre sıralanmasıdır. Böylece hem konu bütünlüğü hem de raf düzeni korunarak, kullanıcıların aradıkları yapıtlara etkin biçimde ulaşmaları sağlanmaktadır (Sefercioğlu, 1967, s. 95).

Özgün sanat yapımlarına gelindiğinde ise yer numarası sisteminin önemi daha da artmaktadır. Bu tür materyaller, tekil ve benzersiz nitelikleri sebebiyle geleneksel monograf ya da süreli yayın mantığıyla sınıflandırılmamaktadır. Yer numarası belirleme süreci yalnızca konusal bir yerleştirme ile sınırlı kalmayıp, aynı zamanda

yapıtın türü (örneğin tablo, gravür, litografi), tekniği (yağlıboya, karakalem, baskı) ve üretim biçimi (özgün ya da reproduksiyon) gibi niteliklerini de dikkate almayı gerektirmektedir. Dolayısıyla, özgün sanat yapımlarında yer numarası, hem bibliyografik tanımlama öğeleri hem de fiziksel nitelikleri yansıtarak yapıtın kimliğini bütüncül biçimde temsil eden bir işlev üstlenmektedir.

4.2.4 Özgün Sanat Yapımlarında Bibliyografik Erişim Sorunları

Bilgi erişim, bilgi sağlama amacıyla bilginin biriktirilmesi, düzenlenmesi ve aranması sürecini ifade etmektedir. Bu süreçte tamlik, anlamlılık, doğruluk, kapsamlılık ve bilgiye ulaşma süresi temel ölçütler olarak öne çıkmaktadır (Tunçkanat, 1990, s. 104). Ancak, özgün sanat yapımlarının bibliyografik erişiminde bu ölçütlerin karşılanması çoğu zaman güç olmaktadır. Çünkü bu tür yapıtlar, farklı formatları, teknikleri ve içerikleri nedeniyle standart kataloglama kalıplarına kolaylıkla sığmamaktadır.

Özgün sanat yapımlarının nitelendirilmesinde en önemli aşama, yapıt üzerindeki bilgilerin doğru yorumlanmasıdır. Sanat yapıtlarının çoğu kez doğrudan değil, çizgide, biçimde veya sembolik öğelerde gizlenmiş mesajlar içermesi, betimleme sürecinde çeşitli zorluklar doğurmaktadır (Yılmaz, 2019, s. 63). Bu durum, yalnızca yapıtın teknik ve fiziksel özelliklerinin tanımlanmasını değil, aynı zamanda hangi konu alanına ilişkin olduğunun tespit edilmesini de doğrudan etkilemektedir. Özellikle soyut ya da sembolik öğeler barındıran sanat yapıtlarında konu tespiti daha karmaşık bir durum almakta; bu da bilgi erişim sistemlerinde doğru sınıflama, standart betimleme ve kullanıcıların aradıkları yapıtlara etkin bir biçimde ulaşmaları açısından ek sorunlara yol açmaktadır.

4.2.5 Yetke Dizimi

Yetke dizinleri, kataloglama sürecinin temel kaynakları arasında yer almakta ve bilgi kaynaklarının doğru tanımlanması ile erişilebilirliğinin sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır (Köklü, 2009, s. 51). Özellikle özgün sanat yapımlarının kataloglanmasında yapıtlarda karşılaşılan niteleme eksiklikleri, uygun düşmeyen sınıflama uygulamaları ile yazar, yapıt adı ve yetke dizinlerinde yaşanan sorunlar, terminolojik birliğin sağlanamamasıyla birlikte kullanıcı ile bilgi kaynağı arasındaki

erişimi güçleştiren başlıca etkenler arasında yer almaktadır (Odabaş, 2022, s. 227). Bu bağlamda, yetke dizimi (authority control), hem bibliyografik nitelme süreçlerinin tutarlılığını sağlamak hem de erişim engellerinin önüne geçmek açısından çözümleyici bir rol üstlenmektedir.

Bir bilgi merkezinde yer alan veri tabanlarının temelini, benzer türdeki yapımların kayıtlarının bir araya gelmesiyle oluşan bütünsel bir yapı meydana getirir. Bu kayıtlar, bibliyografik nitelme ve erişim açısından önemli olan veri alanlarından (field) oluşur. Alanlar, tüm benzer kayıtlarda ortak olan noktalar olup, bilgiye erişimin belirli ölçütleri ile merkezi bir işlev görür (Arslantekin, 1998, s. 316). Bu noktada, özgün sanat yapımlarının bibliyografik kayıtlarında yalnızca alanların tanımlanması yeterli olmamakta, aynı zamanda bu alanların tutarlı ve standart bir biçimde kullanılmasını sağlayacak araçlara da gereksinim duyulmaktadır. İşte bu bağlamda yetke dizinleri, bilgi merkezlerinde kayıtların denetimini ve bütünselliğini sağlayan temel bileşenlerden biri olarak öne çıkmaktadır.

Yetke dizinleri, bibliyografik nitelmemelerde elektronik ağlar aracılığıyla farklı sistemlerde kullanılabilir. Günümüzde yalnızca kütüphaneler değil, arşivler ve müzeler de yetke dizinlerini kataloglamada destekleyici bir kaynak olarak değerlendirmekte; erişimi yönetmek, içerik bilgisini zenginleştirmek ve sistemler arasında tutarlılığı sağlamak amacıyla kullanmaktadır (Köklü, 2009, s. 51).

Sonuç olarak, özgün sanat yapımlarının bibliyografik erişim süreçleri, yalnızca teknik kataloglama uygulamalarıyla sınırlı olmayan; aynı zamanda içerik, bağlam ve standartlar arası uyum gerektiren çok katmanlı bir yapıyı ifade etmektedir. Veri alanlarının sistematik biçimde tanımlanması, yetke dizinlerinin etkin kullanımı ve standartlara dayalı bütüncül bir yaklaşım, bu yapıtların bilgi merkezlerinde doğru, tutarlı ve sürdürülebilir biçimde erişilebilir kılınmasını sağlamaktadır. Böylelikle hem araştırmacılar hem de kullanıcılar, özgün sanat yapımlarına ilişkin güvenilir ve kapsamlı bilgilere ulaşabilmekte; kültürel mirasın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması yönünde önemli bir katkı sağlanmaktadır.

4.3 Sınıflama

Kütüphanecilik disiplini içerisinde sınıflama, yayınları belirli bir bilimsel sistematığe göre gruplandırarak, benzer içeriklere veya ilişkili bilgi alanlarına sahip kaynakların bir araya getirilmesini ve düzenli biçimde sunulmasını amaçlayan temel bir bilgi düzenleme sürecidir (Keseroğlu ve Dursun, 1992, s. 139). Kütüphaneler, sundukları hizmet türlerine ve kullanıcı gereksinimlerine göre uygun sınıflama sistemlerini tercih etmelidir (Koç, 2013, s. 2). Bu noktada sınıflamanın yalnızca fiziksel bir düzenleme işlemi olmadığı, aynı zamanda bilgiye yüklenen kavramsal ve düşünsel anlamlarla da doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Kütüphanelerde uygulanan sınıflama sistemleri, kaynakların düzenlenmesini sağlarken, aynı zamanda bilgiye yaklaşım biçimlerini ve yorumlama süreçlerini de yansıtır. Dolayısıyla sınıflama, salt teknik bir faaliyet olmanın ötesinde, bilgi kavramlarının oluşumu ve kullanıcıya sunuluş biçimiyle doğrudan bağlantılıdır.

Sınıflama süreci ile kavram kurma (kavramlaştırma) arasında doğrudan bir bağ bulunmaktadır. Kavramlar, dünyayı belirli bir kuramsal çerçeve ve ilgi doğrultusunda anlamlandıran; sistemli biçimde düzenlenmiş bilgi kümeleridir. Bu nedenle kavramsal yapılar, ilişkin oldukları düşünsel temellere dayalı ve değer sisteminden bağımsız olarak değerlendirilemez (Keseroğlu ve Yurtoğlu, 2019, s. 91). Bu bağlamda, sınıflama yalnızca soyut kavramsal temellere dayalı bir düzenleme değil, aynı zamanda materyalin biçimsel, tarihsel ve üretimsel özelliklerini de dikkate almayı gerektirir. Özellikle farklı tür ve formatlara sahip bilgi kaynaklarının bulunduğu dermelerde, kavramsal yapıların belirlenmesi ile materyalin fiziksel ve içeriksel niteliklerinin bütünleştirilmesi, sınıflama sürecinin işlevselliğini artırmaktadır.

Çizgisel belge dermelerinde ise tarihsel ve üretimsel bağlam bilgilerinin geniş kapsamlı sunulması gereklidir. Sanat kopyaları, film şeritleri veya saydamlar gibi çizgisel belge türleri, yayın ve dağıtım süreçlerinde farklı standartlara tabi olabilmekte; bu da sınıflama uygulamalarının özelleştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla çizgisel belgelerin kendi içlerindeki tür çeşitliliği, uygulama farklılıklarını ve ayrışmayı beraberinde getirir (Keseroğlu, 1992, s. 109).

4.3.1 Dewey

Kütüphane dermeleri, sistemli bir sınıflama aracılığıyla kullanıcıların bilgiye erişimini kolaylaştıracak biçimde düzenlenmektedir. Bu bağlamda uluslararası geçerliliğe sahip sınıflama sistemlerinden biri olan Dewey Onlu Sınıflama Sistemi (DOS), Türkiye’deki kütüphanelerde de yaygın olarak kullanılmakta ve bilgi kaynaklarının düzenli, erişilebilir bir yapı içerisinde sunulmasına olanak tanımaktadır (Keseroğlu ve Dursun, 1992, s. 142). Dewey Onlu Sınıflandırma’nın 20. basımı, önceki basımlarında olduğu gibi konuları kendi sistematigi doğrultusunda ele alıp sınıflandırmaktadır. Bununla birlikte, bu sistem yalnızca belirli bir yaklaşımı yansıtmakla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda uluslararası ölçekte kabul görmüş ve geçerliliğini sürdüren bir düzenleme aracı olarak önem taşımaktadır (Pakin, 1994, s. 73). Bununla birlikte, özgün sanat yapımları söz konusu olduğunda DOS’nin sunduğu standart çerçeve, kimi durumlarda yapının kendine özgü niteliklerini yansıtmakta yetersiz kalabilmektedir. Özellikle tür, teknik ve özgünlük açısından farklılaşan sanat yapımları, Dewey sisteminin genel kategorileri içerisinde tam olarak karşılık bulamayabilmektedir. Bu nedenle sanat kütüphaneleri ve benzeri bilgi merkezleri, DOS’nin sağladığı evrensel düzenleme ilkelerinden yararlanmakla birlikte, özgün sanat yapımlarının ayırt edici özelliklerini öne çıkaracak ek alt sınıflamalar veya yerel çözümler geliştirme yoluna gitmektedir. Böylece hem uluslararası standartlarla uyum korunmakta hem de özgün sanat yapımlarının bibliyografik erişimi ve raf düzeni bağlamında daha işlevsel bir sınıflama yaklaşımı olanaklı olmaktadır.

4.3.2 Library of Congress (LC)

Library of Congress (LC), bibliyografik erişim ve sınıflama standartlarının gelişiminde öncü kurumlar arasında yer almaktadır. 1982 yılında yayımlanan *Descriptive Cataloging of Rare Materials: Graphics (DCRM(G))* cildinde, çizgisel belgeler ve özgün sanat yapımlarına özel bir bölüm ayrılmıştır (Library of Congress, 2024). Bu kaynakta temel giriş, yapıt adı ve sorumluluk alanı, fiziksel niteleme, konu ve notlar alanı gibi ayırt edici kataloglama öğeleri belirlenmiş; bu alanların etkin kullanımı sayesinde özgün sanat yapımlarının ve çizgisel belgelerin farklı kılan özellikleri nitelenmiştir. LC, iki boyutlu belgeleri ayrıntılı biçimde kategorize etmiş;

grafikler, dijital resimler, çizimler, fotoğraflar, kartpostallar, afişler, baskılar ve teknik çizimler gibi çok çeşitli materyal türlerine sistematik bir sınıflama olanağı sunmuştur (MARC21, 2025).

MARC formatının gelişim süreci de LC'nin katkılarıyla şekillenmiştir. İlk olarak 1965'te denenen MARC-I, yalnızca kitapları kapsamı nedeniyle sınırlı kalmış, ancak 1968'de geliştirilen MARC-II haritalar, notalar, süreli yayınlar ve müzik eserleri gibi farklı materyal türlerini de kapsayarak daha geniş bir standart durumuna gelmiştir (Atılgan, 1991, s. 10). 1980'lerden itibaren MARC'ın farklı ülkelerde farklı sürümlerinin kullanılması, uluslararası uyum sorunlarını gündeme getirmiştir. Bu nedenle 1999'da USMARC ve CANMARC birleştirilerek *MARC21* geliştirilmiş ve 21. yüzyılın en kapsamlı bibliyografik veri standardı olarak kabul edilmiştir. Özgün sanat yapımları açısından ise MARC21'in çok boyutlu tanımlama ve farklı bilgi alanlarını kapsama yeteneği, bu yapıtların hem içeriksel hem de biçimsel özelliklerinin doğru biçimde aktarılmasına olanak tanımakta; böylece sanat yapıtlarının yalnızca fiziksel varlığı değil, aynı zamanda kültürel bağlamı da bibliyografik düzlemde korunmaktadır. MARC21 formatı; başlık, dizin ve değişken alanlardan oluşan üçlü bir yapı sunar. Bu özellik, özellikle doğrudan kaynaktan elde edilen bilgilerin aktarılması gereken özgün sanat yapımlarının kataloglanmasında büyük bir avantaj sağlar (Yılmaz, 2019, s. 69). Bu gelişim süreci, MARC21'in yalnızca bibliyografik kayıtların standartlaşmasını değil, aynı zamanda farklı türde materyallerin bilgi sistemlerine uyumunu da olanaklı kılmıştır. Özellikle görsel ve sanatsal belgeler söz konusu olduğunda, sistemin esnek yapısı sayesinde özgün yapıtların niteliklerinin kayıt altına alınması kolaylaşmıştır. Bununla birlikte, teknolojik gelişmelerin sağladığı olanklar, MARC'ın uygulama alanında yeni fırsatlar kadar yeni sorunları da beraberinde getirmiştir. Erken dönem uygulamalarda yaşanan teknik sorunlar dijital teknolojilerin katkısıyla aşılmış; MARC, bibliyografik verilerin paylaşımı ve kurumlar arası iş birliğinde temel bir iletişim aracı durumuna gelmiştir (Bayter, 2009, s. 142–143). Ancak bu ilerlemelere rağmen, görsel materyallerin otomatikleştirilmiş kataloglara aktarımı, özellikle sanat yapımlarının içeriksel çeşitliliği ve özgün nitelikleri nedeniyle yine de önemli zorluklar bulunmaktadır (Luckier, 2003, s. 165). Bu noktada, yalnızca kataloglama standartlarının değil, aynı zamanda sınıflama sistemlerinin de sanat yapıtlarının erişilebilirliğinde önemli bir rol üstlendiği görülmektedir. MARC21 gibi

üst veri standartları, yapıtların ayrıntılı tanımlanmasını sağlarken; sınıflama sistemleri ise bu kayıtların düzenli ve bütüncül bir yapı içinde sunulmasına olanak sağlar. Dolayısıyla, özgün sanat yapımlarının kütüphane ve arşivlerde bilimsel erişime açılabilmesi, kataloglama ile sınıflamanın birbirini tamamlayan işlevleri üzerinden anlam kazanmaktadır.

LC Sınıflama Sistemi, konu numaralarını genellikle iki harf ve dört basamaklı sayı kurgusu üzerinden inşa ederek, bilgi kaynaklarının hiyerarşik ve esnek bir düzende sunulmasını sağlamaktadır (Keseroğlu ve Dursun, 1992, s. 143-142). Bu yapı, çok katmanlı içerik barındıran belgelerin doğru başlıklar altında toplanmasına imkân tanımaktadır. Özgün sanat yapımları açısından bakıldığında, LC'nin kapsamlı başlıklandırma şeması ve ayrıntılı konu düzeni, yapıtların çok yönlü niteliklerini doğru biçimde yansıtarak, bilimsel erişilebilirliği ve sürdürülebilir bilgi yönetimini güçlendirmektedir.

4.4 Dijitalleşme Süreçleri

Dijitalleştirme, bilgi ve belge merkezlerinde özgün sanat yapımlarına ilişkin iş akışının hem erişim hem de koruma boyutlarını eşzamanlı güçlendiren stratejik bir süreçtir. Nitekim dijital arşivler yalnızca erişilebilirliği artırmakla kalmaz; değiştirilemez referans kopyalar oluşturarak bozulmanın izlenmesi ve restorasyon kararlarında güvenilir karşılaştırma ölçütleri sunar (Kaçuk, 2024, s. 60). Bu çerçevede dijital belgeleme, “gerekli bilginin aktarımına izin veren, nesnenin sadeleştirilmiş ama yeterli modelinin üretilmesi” olarak tanımlanır ve görsel/çizgisel materyal için temel bir koruma-eşleme altyapısı sağlar (Korumaz vd., 2011, s. 70). Dolayısıyla, dijitalleştirme çıktılarının yalnızca koruma ve erişim bağlamında değil, aynı zamanda bibliyografik standartlarla bütünleştirilmesi, özgün sanat yapımlarının sürdürülebilir bilgi döngüsünde yer bulabilmesinin ön koşulu durumuna gelmiştir.

Bilgi teknolojilerindeki hızlı dönüşüm, elektronik medyanın yaygın kullanımıyla birlikte araştırmacı ve akademisyenlerin bilgi arama davranışlarını köklü biçimde dönüştürmüştür; ancak bu etkinin kapsamı ve niteliği, görsel sanatlar literatüründe tam anlamıyla haritalanmamıştır (Van Zijl ve Gericke, 1998, s. 25). Bilgi toplumuna geçiş,

sanat yapıtlarının dolaşıma girdiği ortamı da değiştirmiş; elektronik/çevrimiçi varoluş biçimleri ile yerleştirme gibi kavramsal üretimler öne çıkmıştır (Uralman, 2006, s. 86). Dijital içeriklerin kalıcılığı ve uzun dönem erişimi başat sorunsallar durumuna gelirken, geçici nitelikteki sergi katalogları ve dijital yayınların sürekliliği, bilgi merkezlerinin koruma politikaları ve uzman rehberliğiyle yönetilmesi gereken başlıca alanlardan biri olmuştur.

Bu dönüşümün doğal bir sonucu olarak, sanat yapıtlarının dijital ortamlarda korunması ve erişime açılması yalnızca teknik bir süreç değil, aynı zamanda kullanıcı deneyimini yeniden şekillendiren bir uygulama alanı durumuna gelmiştir. Bilgi merkezleri, dijital içeriklerin sürekliliğini güvence altına alırken, aynı zamanda bu içeriklerin kullanıcıya nasıl sunulacağına ilişkin yenilikçi yöntemler geliştirmek zorundadır. Bu noktada, sanal sergileme alanları ve dijital teknolojilerin sağladığı olanaklar, hem koruma politikalarının etkinliğini artırmakta hem de sanat yapıtlarının daha geniş kitlelerle buluşmasına aracılık etmektedir. Sanal alanlarda tasarlanan sergileme alanları, sosyal, kültürel ve ekonomik farklılık aramaksızın ulaşılabilirlik bağlamında kullanıcıya kolaylık sağlamaktadır. Sanal ortamdaki sergileme alanlarındaki yapıtların daha okunur duruma getirilmesi, ziyaretçilerin sergi mekânını fiziksel olarak ziyaret etme isteği ve merakını arttırmasına katkıda bulunmaktadır. Çağdaş müze tasarımlarında sanal gerçeklik (VR) ve Arttırılmış gerçeklik (AR) teknolojileriyle bilgi aktarımı daha etkili olmaya başlamıştır. Bu sayede sanal müzeler ziyaret etme, yapıt hakkında bilgi edinme ve tanıma olanağı bulabilmektedir (Yakışkan, 2024, s. 328). Müzelerde olduğu gibi diğer bilgi merkezlerinde (kütüphane ve arşivlerde) de özgün sanat yapıtlarının kullanıcıya erişiminde dijital teknolojilerden yararlanılması, bu yapıtların görünürlüğünü ve erişilebilirliğini önemli ölçüde artırmaktadır.

Dijital sanat üretiminde bilgisayarın kurucu rolü açıktır; bilgisayar desteği olmaksızın yapılan üretimler dijital sanat olarak nitelendirilemez (Ak, 2013). Kullanıcılar, özgün sanat yapıtlarına da uzaktan ve anında erişim beklentisi taşımakta; bu beklenti, dijitalleştirme ve e-hizmetlerin ölçeklenmesini zorunlu kılmaktadır (Odabaş, 2022, s. 220–221). Öte yandan, görsel materyalin dijital erişimini “doğal hak” gibi algılayan kullanıcı yaklaşımı, sürecin teknik, ekonomik ve kavramsal maliyetlerini çoğu kez görünmez kılar (Lucker, 2003, s. 168). Bu bağlamda kurumların, hem kullanıcı

gereksinimlerini karşılamak hem dijital çağın dinamiklerine uyum sağlamak hem de süreçlerin ekonomik maliyetlerini göz önünde bulundurarak dijitalleşmeyi etkili ve sürdürülebilir bir biçimde hayata geçirmeleri gerekmektedir.

Dijitalleştirme çıktılarının bibliyografik kontrol ile bütünleşmesi sürdürülebilir erişimin bir diğer koşuludur. MARC ve RDA gibi standartların birlikte kullanımı, özgün sanat yapımlarının çok-biçimli doğasını yönetmeyi kolaylaştırır; RDA'nın FRBR/FRAD temelli varlık-ilişki modeli, bir yapıtın farklı ifade ve gerçekleştirmelerine tekil bir erişim deneyimi içinde bağ kurar; çevrimiçi görünürlüğü ve uzaktan erişimi artırır (Işık vd., 2019, s. 389-391). Böylece dijital nesneler, yalnızca görüntü dosyaları olmaktan çıkıp, yetke denetimi, konu erişim noktaları ve taşıyıcı/biçim nitelikleri ile zenginleştirilmiş üstveri varlıklarına dönüşür.

Bununla birlikte dijitalleştirmenin erişim sorunlarını kendiliğinden çözdüğü varsayımı temelsizdir. Kurumsal politikalar, telif rejimleri ve sözleşmesel kısıtlar, dijitalleştirilmiş dermelere erişimi ölçütlere bağlayabilir; bu nedenle dijitalleştirme ile açık erişim arasında otomatik bir eşdeğerlik kurulamaz (Çankırı ve Kayaoğlu, 2006, s. 53). Özgün sanat yapımları bağlamında bu durum daha da önemli bir durum alır; yapıtların dijital ortama aktarılması erişim olanaklarını genişletse de, telif hakları, sanatçının yaratıcı iradesi ve kültürel bağlamın korunması gibi ögeler nedeniyle erişim düzeyi çoğu zaman sınırlandırılmakta, böylece dijitalleştirme ile tam anlamıyla açık erişim arasında kaçınılmaz bir gerilim ortaya çıkmaktadır.

Dijitalleştirme, özgün sanat yapımlarının erişilebilirliğini artırma potansiyeline sahip olmakla birlikte, yalnızca teknik bir süreç olarak ele alınamaz. Erişim olanaklarının genişletilmesi, kurumsal politikalar, telif hakları ve kültürel bağlam gibi sınırlayıcı ögelerle doğrudan etkileşime girer; bu nedenle dijitalleştirmenin getirdiği erişim avantajları ile açık erişim arasında her zaman bir uyum sağlanamayabilir. Öte yandan, teknik altyapının geliştirilmesi ve standart temelli otomasyon sistemlerinin uygulanması, dijital dermelerin yönetiminde tutarlılığı ve kullanılabilirliği artırır. Böylece, erişim sınırlamaları ve teknik olanaklar arasındaki denge, hem dijitalleştirmenin etkinliğini hem de kullanıcı odaklı kataloglama ve hizmet sunumunu belirleyen temel bir çerçeve oluşturur. Teknik altyapı düzeyinde, bilgisayar destekli

tarama ve otomasyon, erişimi hız ve kapsam bakımından genişletmiş; MARC projesi ve kütüphane otomasyonu, elektronik kaynakların kataloglanmasında standart temelli bir süreklilik yaratmıştır (Arslantekin, 1998, s. 314–321). Bilgi ve belge merkezleri hizmetlerinin elektronik ortama taşınması, durağan kayıt mimarilerinden etkileşimli ve kullanıcı odaklı arayüzlere evrilmeyi beraberinde getirmiştir (Bayter, 2009, s. 144). E-kaynak MARC kayıtlarının RDA'ya uygun yüklenmesi, basılı ve elektronik versiyonların birlikte keşfini (one-stop discovery) kolaylaştırarak görünürlük ve kullanım metrikslerini anlamlı biçimde yükseltir (Işık vd., 2019, s. 391).

Dijital temelli kütüphanelerde kurumsal hizmet modeli, giderek deneyim temelli bir yapıya dönüşmektedir. Bu kapsamda öne çıkan yenilikçi uygulamalar şunlardır: (i) çevrimiçi kataloglar aracılığıyla bütünleşik kaynak keşfi; (ii) e-kitap ve e-dergi hizmetleriyle çok-biçimli içerik sunumu; (iii) nadir dermelere uzaktan erişim sağlayan dijital arşivler; (iv) araştırma verileri için depolama-paylaşım hizmetleri ve atıf/kalmıcılık politikaları; (v) çevrimiçi eğitim materyalleri ile öğrenme analitikleri; (vi) VR/AR tabanlı sergi ve mekân etkileşimli deneyimler (Aydın, 2025, s. 50). Bu hizmetler, özgün sanat yapımlarının uzaktan incelenmesi, bağlamsal öğrenme ve disiplinler arası araştırma olanaklarını genişletir. Özgün sanat yapımları bağlamında bu hizmetler, yalnızca yapıtlara fiziksel erişimi sınırlayan engelleri aşmakla kalmaz; aynı zamanda araştırmacılara, öğrenciler ve sanatseverlere, yapıtların tarihsel, kültürel ve teknik bağlamını dijital ortamda inceleme olanağı sunar. Dijital kataloglar ve arşivler, özgün sanat yapımlarının metadata ve nitelik bilgilerini detaylı biçimde sunarak, yapıtların akademik ve eğitimsel değerini artırır. Ayrıca VR/AR uygulamaları, kullanıcıların sanat yapımlarını mekânsal ve görsel bağlamında deneyimlemelerine olanak tanır; böylece dijital kütüphane hizmetleri, özgün sanat yapımlarının hem korunmasını hem de erişilebilirliğini güvence altına alan bir alana dönüşmektedir.

Sonuç olarak, özgün sanat yapımlarının dijitalleştirilmesi, erişim, koruma ve bilgi düzeni çevresinde niteliksel bir dönüşüm yaratmaktadır. Süreç, yalnızca teknik bir uygulama değil; ekonomik sürdürülebilirlik, hukuki/etik yönetim ve standart-temelli üstveri tasarımıyla bütüncül bir yaklaşım gerektirir. MARC–RDA uyumu ve yetke/konu denetimiyle zenginleştirilmiş üstveri, dijital nesnelerin keşfini

güçlendirirken; dijital platformlar, sınıflama ve konu başlığı şemalarının çok açılı uygulanışını olanaklı kılar. Böylelikle dijitalleşme, özgün sanat yapıtlarının yalnızca fiziksel varlığını korumakla kalmaz; kültürel bağlamını, ilişkisel ağlarını ve araştırılabilirliğini de görünür kılarak, sınıflama ve erişim altyapılarını daha derin ve esnek bir bilgi dönüşümüne taşır.

4.5 Depolama Koşulları

Yapıtların uzun süreli korunması yalnızca fiziksel önlemlerle değil, aynı zamanda doğru kataloglama, yer numarası verme ve uygun ortamda saklama uygulamalarıyla sağlanabilir. Bu bağlamda, doğru kataloglama ve koruma yöntemleri sanat yapımlarının sürekliliği için kritik rol oynamaktadır (Soyer, 1982, s. 117). Sanat yapıtlarının uzun süreli korunması, yalnızca bilgi-belge yönetimi açısından doğru kataloglama ve arşivleme uygulamalarıyla değil, aynı zamanda fiziksel varlıklarının güvence altına alınmasıyla da olanaklıdır. Bu noktada çevresel koşulların denetimi, materyalin yapısal özelliklerine uygun depolama teknikleri ve uzman restorasyon uygulamaları, koruma sürecinin ayrılmaz bir parçası durumuna gelmektedir.

Ancak, tüm bu önlemlerin etkin bir biçimde uygulanabilmesi için müze, arşiv ve kütüphane gibi kurumlarda görev yapan personelin uzmanlık ve sorumluluk bilinci büyük önem taşımaktadır. Koruma sürecinde görev alan uzmanlar, restoratör/konservatörler, müdürler, idari amirler ve hatta güvenlik ile temizlik personeli, kendi yetki alanları doğrultusunda yapıtların korunmasına katkı sağlamak üzere yeterli bilgi ve donanıma sahip olmalıdırlar (Kızık Kiraz, 2018, s.163). Tüm bu önlemlerin başarılı bir biçimde hayata geçirilebilmesi, yalnızca bireysel sorumluluk ve uzmanlık ile sınırlı kalmayıp, aynı zamanda kurumsal düzeyde bütüncül bir koruma yaklaşımının benimsenmesini gerektirir. Yapıtların hem fiziksel hem de bilgisel niteliklerinin eşzamanlı olarak dikkate alınması, derme yönetiminde sürdürülebilirlik ve uzun süreli erişilebilirlik açısından kritik öneme sahiptir. Bu yaklaşım, personelin uzmanlığı ile çevresel koşulların ve uygun depolama tekniklerinin uyumlaştırılmasını zorunlu kılar; böylece sanat yapıtları, hem kültürel miras hem de bilgi kaynağı olarak gelecek kuşaklara güvenle aktarılabilir

Sanat yapıtlarının hem kültürel miras hem de bilgi kaynağı olarak değerlendirilmesi, derme yönetiminde bütüncül bir koruma yaklaşımını zorunlu kılar. Bu yaklaşım kapsamında, yapıtların fiziksel ve bilgisel nitelikleri birlikte ele alınmalı; böylece uzun süreli erişim ve kullanıma uygun ortam koşulları sağlanmalıdır (Uralman, 2006, s. 85). Özellikle yağlı boya tablolar, içerdiği organik bileşenler ve boyar maddeler nedeniyle nem, sıcaklık değişimleri ve ışık gibi çevresel etkenlere karşı son derece hassastır. Bu nedenle hem depolama hem de sergileme ortamlarında sıcaklık, nem ve ışık düzeyleri ölçüm cihazlarıyla sürekli izlenmeli; restorasyon işlemleri ise yalnızca konservasyon (koruma) eğitimi almış uzmanlar tarafından yürütülmelidir. (Eryurt ve Eskici, 2017, s. 327–328). Bu bağlamda, sanat yapıtlarının korunmasında yalnızca çevresel koşulların izlenmesi değil, aynı zamanda farklı materyal türlerinin özelliklerine uygun olarak geliştirilen standart depolama yöntemlerinin uygulanması da büyük önem taşımaktadır

Güncel koruma standartları, farklı görsel materyal türleri için özelleştirilmiş çözümler öngörür. Tablo ve reproduksiyonlar çelik malzemeden üretilmiş özel dolaplarda kontrollü iklim koşullarında saklanırken; kâğıt, dijital ve diğer görsel belgeler koruyucu kılıflar ve arşiv kutularında korunmaktadır. Bu uygulamalar, hem fiziksel bozulmayı hem de bilgi içeriğinin zarar görmesini önleyerek bilgi ve belge merkezlerinin dermelerinde sürdürülebilir bir koruma planının temelini oluşturur (Soyer, 1982, s. 117). Sanat yapıtlarının uzun ömürlü korunması, hem fiziksel bütünlüğün hem de bilgisel değerlerin birlikte gözetildiği bütünleşmiş bir koruma modelini gerektirir. Detaylı izleme sistemleri ve uzmanların iş birliği içinde çalışması, bilgi merkezlerinde sürdürülebilir koruma politikalarının temelini oluşturur ve derme yönetiminin bütüncül amaçlarına katkı sağlar.

Özgün sanat yapıtlarının uzun ömürlü biçimde korunabilmesi yalnızca fiziksel koruma yöntemleriyle değil, aynı zamanda bilimsel inceleme ve belgelenme süreçlerinin bütünleşik bir şekilde yürütülmesiyle olanaklıdır. Nem, ışık ve sıcaklık gibi çevresel faktörlerin sürekli izlenmesi ve uygun koşullarda durağan biçimde tutulması hem yapıtın hem de yenileme sırasında kullanılan malzemenin ömrünü doğrudan etkilemektedir. Ortam değerlerinin nem/ısı kaydedici cihazlarla izlenmesi ve düzenli onarım taramalarının yapılması önerilmektedir (Eryurt ve Eskici, 2017, s. 328). Örneğin, kâğıt ve karton gibi çizgisel belgeler için ideal nispi nem oranı %45–

55, sıcaklık ise 18–22°C aralığında olmalıdır. Işık düzeyi ise özellikle hassas malzemelerde 50 lux'i geçmemelidir ve UV ışınlarından korunmalıdır Uluslararası Standartlara Göre Önerilen Koşullar ISO 11799:2003 standardı, arşiv ve kütüphane materyallerinin uzun süreli depolanması için genel depo ortamlarının özelliklerini belirlemektedir. Bu standart, ortamın sıcaklık ve nem seviyelerinin izlenmesi ve kontrol edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Özellikle, ortamın sıcaklık ve nem seviyelerinin belirli aralıklar içinde tutulması, materyallerin korunması için önemlidir. Bu bağlamda, ortamın sıcaklık ve nem seviyelerinin düzenli olarak izlenmesi ve kontrol edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (ISO, 2013). Sıcaklığın korunmaya etkisi önemli bir faktördür: Her 10°C (18°F) artış, kağıt ve kitap gibi kütüphane ve arşiv malzemelerinde kimyasal bozunma tepkimelerinin hızını iki kat artırırken, her 10°C düşüş bozunma hızını yarıya indirir. Düşük sıcaklık ve düşük bağıl nem, deri, parşömen, tirşe, kâğıt, yapıştırıcılar ve ses/görüntü kasetlerindeki bağlayıcıların kurummasına ve kırılganlaşmasına neden olabilir. Öte yandan, yüksek sıcaklık ve yüksek bağıl nem küf gelişimini artırır ve biyolojik zararlılar ile böcekler için uygun ortam oluşturur. Soğuk hava (10°C / 50°F'den düşük) ve yüksek bağıl nem, iyi hava dolaşımı olmadığında nemli ortam oluşumuna ve küflenmeye yol açabilir (Kızık Kiraz, 2018, s. 164).

Bağıl nem de malzemelerin korunmasında belirleyici bir faktördür. Organik malzemeler hidrokopik yapıya sahip olup, bağıl nem arttıkça malzeme nemini kazanır, azaldıkça kaybeder. %55–65 bağıl nem aralığında malzemeler esnekliklerini korur ve mekanik tahribat en aza iner. %65'in üstündeki bağıl nem, hem modern hem de geleneksel kütüphane malzemelerindeki yapıştırıcıların yumuşamasına ve yapıştırma özelliklerini kaybetmesine neden olur. %70'in üstü bağıl nem, sıcaklık düşük olsa bile biyolojik saldırı riskini ciddi ölçüde artırır. Hava dolaşımı iyi olmayan ortamlarda bağıl nem %60'ın üzerine çıkmamalı; iyi hava dolaşımı olan yerlerde ise küf oluşumunu önlemek için %65'i geçmemelidir. Düşük bağıl nem (%40'tan düşük) kimyasal değişimi azaltırken, malzemelerin büzüşmesine, sertleşmesine, çatlamasına ve kırılganlaşmasına yol açar (Kızık Kiraz, 2018, s. 164). Bu doğrultuda değerlendirildiğinde, özgün sanat yapımlarının korunması yalnızca fiziksel bütünlüklerinin sürdürülmesiyle sınırlı olmayıp, aynı zamanda sanat yapıtının taşıdığı kültürel, tarihsel ve bilgi değeriyle birlikte ele alınmasını gerektirir. Koruma

süreçlerinin başarıya ulaşabilmesi için, yapıtların fiziksel koşullarına uygun olarak düzenlenmiş çevresel ortamların yanı sıra, bilgi-belge yönetimi açısından doğru kataloglama, sınıflama ve belgeleme uygulamalarıyla desteklenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu süreçte bilgi ve belge merkezlerine düşen sorumluluk, yalnızca belgeleri korumak değil; aynı zamanda bu belgeleri bilgi erişim sistemleriyle bütünleştirerek gelecek kuşaklara aktarmaktır. Dolayısıyla koruma, yalnızca teknik bir işlem değil; aynı zamanda bilgi üretimi, aktarımı ve toplumsal bellek inşasının da özgün bir bileşenidir.

4.6 Kullanıma Sunma ve Erişim

Özgün sanat yapımlarına erişim, kütüphane ve bilgi merkezlerinin temel hizmet alanlarından biri olup, yalnızca fiziksel bir erişim sürecini değil; aynı zamanda dijitalleştirme, telif hakları, koruma politikaları ve kullanıcı odaklı hizmet modellerini de kapsamaktadır. Bu bağlamda, sanat yapıtlarının erişilebilirliği, hem araştırmacılar hem de genel kullanıcı kitlesi açısından kültürel mirasın aktarılması, bilgi üretimi ve estetik deneyimin paylaşılması bakımından önem taşır. Ancak özgün sanat yapımlarının fiziksel kırılganlıkları, telif sınırlılıkları ve kurumsal erişim politikaları, bu yapıtların açık ve sınırsız erişimini çoğu zaman engellemektedir. Dolayısıyla erişim, yalnızca teknik olanakların değil; aynı zamanda hukuki, etik ve kurumsal çerçevelerin de belirleyici olduğu çok boyutlu bir süreç olarak ele alınmalıdır.

Bilgi merkezlerinde derme geliştirme ve yönetim süreçlerinde yalnızca kaynakların sağlanması değil, aynı zamanda kullanıcıya etkin erişim olanağı sunulması da önemli bir boyut oluşturmaktadır. Bu çerçevede, sağlama kıstasları belirlenirken eğitim amaçlı kaynakların niteliği göz önünde bulundurulmalı; görsel sanatlar eğitimi ve araştırmalarına yönelik yayınların öğretme-öğrenme süreçlerini destekleyen işlevsel içerik sunmasına özen gösterilmelidir. Dolayısıyla kütüphaneciler, seçim ölçütlerini belirlerken akademik ve sanatsal üretimi besleyen nitelikli kaynaklara öncelik vererek, kullanıcı gereksinimlerine uygun ve amaç odaklı bir derme oluştururlar (Edridge, 1980, s. 23).

Erişimin sürdürülebilirliği açısından kataloglama ve sınıflama sistemleri de belirleyici bir rol üstlenir. Özellikle LC sınıflama sistemi gibi kapsamlı yaklaşımlarda, bir konunun diğer konularla ilişkili olabileceği olasılığı dikkate alınmalı ve yapının hangi konu başlığı altında yer alacağı titizlikle belirlenmelidir. Bu yöntem, sistemin işleyişini sağlıklı biçimde sürdürerek kullanıcıların bilgiye erişimini kolaylaştırır (Keseroğlu ve Dursun, 1992, s. 142).

Kullanıma sunma süreçlerinde, bilgi ve belge merkezlerinde yer alan veri tabanları da merkezi bir işlev üstlenir. Bu veri tabanlarının temelini, benzer türdeki özgün sanat yapımlarına ilişkin kayıtların bir araya gelmesiyle oluşan bütünsel yapı meydana getirir. Kayıtların bibliyografik nitelendirme ve erişim açısından önemli olan veri alanları, bilgiye erişim için standart ölçütler sunarak kullanıcıların doğru ve hızlı şekilde yönlendirilmesini sağlar (Arslantekin, 1998, s. 316). Bu noktada, kütüphanecilerin uzman rehberliği ve materyallerin düzenli biçimde yönetimi, yalnızca var olan kaynaklara erişimi kolaylaştırmakla kalmaz; aynı zamanda özgün sanat yapımı odaklı bilgi ve belge merkezlerinde sürdürülebilir bilgi erişim politikalarının inşasına da katkı sağlar.

5. UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Değerli yapıtların bulunduğu bellek kurumlar belgeleme, arşivleme ve bilgi erişimi konusunda önemli rol oynamaktadırlar (Çağlar Eryurt, 2019, s.16). Ama kültürel mirasın korunması ve belgelenmesi yalnızca tek bir kurumun sorumluluğu olarak değil, farklı işlevlere sahip kurumların ortak çabasıyla ele alınmalıdır. Müzeler, kütüphaneler ve arşivler arasındaki bu işlevsel tamamlayıcılık, özgün sanat yapımlarının hem maddi varlıklarının hem de bilgi değeri taşıyan belgelerinin sürekliliğini güvence altına almaktadır.

Sanat yapımlarının korunması, kataloglanması ve erişime sunulması süreçleri yalnızca teorik ilkelerle değil, aynı zamanda bu ilkelerin farklı kurumlarca nasıl hayata geçirildiğiyle anlam kazanır. Bu bağlamda, müze ve kütüphane örnekleri özellikle önem taşımaktadır; çünkü her iki kurum tipi de özgün sanat yapımlarının hem fiziksel bütünlüğünü koruma hem de bilgisel değerini belgeleyerek erişime açma sorumluluğunu üstlenmektedir. Müze uygulamaları, sanat yapıtlarının sergileme ve koruma boyutunu öne çıkarırken; kütüphaneler, bu yapıtların bilgi-belge niteliği üzerinden kataloglama, sınıflama ve sürdürülebilir erişim politikaları geliştirmektedir. Dolayısıyla, iki kurum tipinin incelenmesi, sanat yapımlarının farklı bağlamlarda nasıl yönetildiğini ve kurumsal uygulamaların hangi yönlerden kesiştiğini ortaya koyma açısından önemlidir.

5.1 Kurumsal Örnekler

Özgün sanat yapımları, sadece estetik değer taşıyan nesneler olarak değil; aynı zamanda bilgi taşıyıcısı olarak da değerlendirilmelidir. Bu yönüyle, sanat yapıtlarının sınıflanması, korunması, dijitalleştirilmesi ve araştırmacıların hizmetine sunulması, belirli bilgi ve kültür kurumlarının temel görevleri arasında yer almaktadır. Özellikle sanat müzeleri, ulusal ve üniversite kütüphaneleri ile bu tür belgelerin düzenlenmesinde ve erişiminde etkin rol üstlenmektedir.

5.1.1 Müzeler

Müzeler, sanat yapımlarının korunması, sergilenmesi ve toplumsal belleğe aktarılması açısından temel kurumsal yapılardan biridir. Özellikle özgün sanat yapımlarının hem fiziksel koşullar altında korunması hem de dijital ortamda erişime açılması, günümüz müzecilik anlayışının merkezinde yer almaktadır. Bu bağlamda müzeler, yalnızca yapıtların korunmasına yönelik fiziksel önlemler geliştirmekle kalmaz; aynı zamanda belgeleme, kataloglama ve dijital erişim yöntemleri aracılığıyla sanat yapımlarının sürekliliğine katkıda bulunur. Bu noktada, müzelerin belgeleme ve bilgi yönetimi süreçleri, yalnızca kurum içi işleyişle sınırlı kalmamakta; sanat yapımlarının farklı kurumsal bağlamlarda, özellikle kütüphane ve arşivlerde nasıl ele alındığını anlamak açısından da önemli bir karşılaştırma zemini sunmaktadır.

Dolayısıyla müzeler, yalnızca sanat yapımlarını fiziksel olarak koruyan alanlar değil, aynı zamanda bu yapıtların içeriksel, tarihsel ve bağlamsal bilgisini sistematik biçimde üreten ve düzenleyen bilgi merkezleri olarak da değerlendirilebilir. Bu yönüyle müzeler, sanat yapıtlarının korunmasının ötesine geçerek, belgelerin standartlara uygun biçimde sınıflandırılması ve araştırmacıların erişimine açılması süreçlerinde aktif rol üstlenmektedir. Müzelerin oluşturdukları veri tabanları, etkili bir bilgi yönetimi ile iyi düzenlenmiş bilgilerin etkin olarak kullanımına hizmet ederek kültürel mirasın korunmasına katkı sağlamaktadır (Çağlar Eryurt, 2019, s.16).

Türkiye’de ve dünyada öne çıkan müze uygulamaları, sanat yapımlarının yönetimi ve erişime sunulması bakımından dikkate değer örnekler ortaya koymaktadır. Yurt dışında bulunan belli başlı müze ve bilgi merkezlerinde yapıtların kaydı için oluşturulan farklı isimlerdeki veri tabanlarında metaryal bilgilerinin yanı sıra koruma durumları ve onarım raporları da bulunmaktadır (Çağlar Eryurt, 2019, s.16). Sanat yapıtlarının çoğalması ve çeşitlenmesi kadar, bu yapıtların saklanması, belgelenmesi ve kuşaktan kuşağa aktarılması da büyük önem taşır. Bu yönüyle müzeler, yalnızca sergileme alanları değil; aynı zamanda sanat yapımlarını belgeleyen, inceleyen ve koruyan bilgi merkezleri işlevi görmektedir. Özellikle özgün sanat yapımlarına ilişkin belgeler, yapıtların dijital, çevresel, fiziksel ve bağlamsal özelliklerini kapsayarak geleceğe güvenle aktarılmasına olanak sağlar. Müzelerde oluşturulan belgeler yalnızca

koleksiyon dökümlerini değil; aynı zamanda yapıtın tarihi, fiziksel nitelikleri, sergilenme yılı ve sanatçı açıklamalarını da içeren çok katmanlı bilgi yapılarını temsil eder. Bu belgeler çoğunlukla çizgisel bir yapıya sahiptir; yani yapıtla ilgili bilgiler belli bir sıra içinde, tarihsel ve içeriksel bağlantılarla oluşur ve gelişir. Dolayısıyla müzeler, yalnızca sanat yapıtlarının değil, aynı zamanda bu yapıtlarla ilişkili bilgi ve belgelerin de koruyucusu konumundadır. Bu çalışmada, müzelerin özgün sanat yapımlarına ilişkin belge üretim süreçleri ele alınacak ve bu belgelerin çizgisel yapısı kurumsal örnekler üzerinden değerlendirilecektir.

5.1.1.1 Ankara Resim Heykel Müzesi

Ankara Resim ve Heykel Müzesi, Türkiye’de I. Ulusal Mimarlık Dönemi’nin özgün mimari örneklerinden biri olmasının yanı sıra, Türk sanatının korunması ve belgelenmesi alanında öncü bir kurum olarak öne çıkmaktadır. 1927–1930 yılları arasında, bir mimari yarışma sonucunda Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu tarafından tasarlanan ve inşa edilen bu yapı, ilk olarak “Türk Ocakları Genel Merkezi” olarak planlanmış; sonrasında başkentin simgesel kültür merkezlerinden birine dönüşmüştür. Mustafa Kemal Atatürk’ün yönlendirmeleriyle hayata geçirilen bu mimari yapıt, Ankara’nın kent kimliği içinde özel bir yere sahip olmuş ve 1980 yılında gerçekleştirilen kapsamlı onarım süreciyle modern müzeciliğin tüm gerekliliklerine uygun şekilde yeniden yapılandırılmıştır (Resim Heykel Müzesi, 2025).

Müze, Türk resim ve heykel sanatının gelişiminde büyük rol oynamış sanatçılara ilişkin özgün yapıtların kurum içinde toplamakta ve sergilemektedir. Koleksiyonun ilk yapıtları, Osman Hamdi Bey’in “Silah Taciri”, Vasili Vereşçagin’in “Timur’un Mezarı Başında”, Fausto Zonaro’nun “Genç Kız Portresi” ve Emel Korutürk’ün “Gazi’ye Şükran” adlı tabloları olup, müze binası 1976 yılında Millî Eğitim Bakanlığı’ndan bu dört tanınmış yapıtla birlikte devralınmıştır (Ankara Resim Heykel Müzesi, 2025). Açılışında, farklı kaynaklardan sağlanan yapıtların yanı sıra, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi’nden aktarılan 52 resim ve 10 heykel içinde olmak üzere toplam 1200 sanat yapıtı koleksiyonda yer almıştır (Köksal, 2014, s. 201). Bu kapsamlı başlangıç, Ankara Resim ve Heykel Müzesi’ni Türkiye’nin ulusal sanat belleğinin merkezi kılan önemli bir öge olmuştur.

Şekil 5.1 Ankara Resim Heykel Müzesi (8 Kasım 2024 tarihinde yazar tarafından çekilmiştir)

Günümüzde müzenin koleksiyonu, resim, heykel, seramik, özgün baskı, Türk süsleme sanatı ve fotoğraf gibi farklı disiplinlerden yaklaşık 4500 sanat yapıtını kapsamaktadır. Koleksiyon; Devlet Resim ve Heykel sergilerinde ödül alan yapıtlar başta olmak üzere, kamu kurum ve kuruluşlarından devir, satın alma ve bağış yoluyla sürekli olarak zenginleştirilmektedir. Ayrıca, Adnan Ötügen'in girişimiyle başlatılan tablo alımları ve yurt dışındaki çeşitli müzelerden gerçekleştirilen satın almalar, müzenin ulusal ve uluslararası sanat birikimine yaptığı katkıyı güçlendirmiştir (Ankara Resim Heykel Müzesi, 2025). Ankara Resim ve Heykel Müzesi, yalnızca yapıtları sergilemekle kalmayıp, aynı zamanda sanatsal üretimin belgelenmesi ve korunmasında da işlevsel bir araştırma merkezi olarak işlem göstermektedir.

Şekil 5.2 Ankara Resim Heykel Müzesi / Osman Hamdi Bey'in Silah Taciri Tablosu (1908)
(8 Kasım 2024 tarihinde yazar tarafından çekilmiştir)

Resim, heykel, seramik, özgün baskı, Türk süsleme sanatı ve fotoğraf gibi farklı disiplinlerden oluşan Ankara Resim ve Heykel Müzesi koleksiyonu, Türkiye'nin görsel sanatlar alanındaki yüzyılı geçen birikimini yansıtan en önemli arşivlerden biri olma niteliği taşımaktadır (Ankara Resim ve Heykel Müzesi, 2025). Ankara Resim ve Heykel Müzesi, bugün koleksiyonunda yer alan yaklaşık 4500 sanat yapıtıyla, Cumhuriyet öncesi ve sonrasını kapsayan geniş bir zaman dilimine yayılan Türkiye sanatının yaklaşık yüz yıllık tarihsel gelişimine tanıklık etmektedir. Müze, sahip olduğu bu zengin koleksiyon ile hem Osmanlı son dönem sanat üretimlerini hem de Cumhuriyet dönemi modern Türk sanatının önemli örneklerini bir arada sunmakta, böylece ulusal sanat belleğinin oluşumuna ve korunmasına önemli katkı sağlamaktadır (Yasa Yaman, 2012, s. 91).

Şekil 5.3 Ankara Resim Heykel Müzesi (8 Kasım 2024 tarihinde yazar tarafından çekilmiştir)

Kataloglama işlemleri için öncelikle yapıtların temel bilgileri müze otomasyon sistemine girilmekte, ardından özgün sanat yapımlarına ilişkin fiziksel ve teknik durum belirlenmesi yapılmaktadır. Yapıtların fotoğrafları çekilmekte, teknik ve materyal analizleri belgelenmektedir. Depolama işlemlerinde ise, dermenin büyük bir bölümü iklimlendirilmiş depolarda, yapıt tipine göre uygun askı, raf ve kutularda korunmaktadır. Hassas yapıtlar için nem, ısı ve ışık düzeyi sürekli izlenmekte; belirli aralıklarla koruma kontrolleri yapılmaktadır (Eryurt ve Eskici, 2017, s. 328). Müzede uygulanan bu sistematik işlemler, hem müze koleksiyonunun bilimsel bir biçimde belgelenmesini hem de sanat yapımlarının uzun ömürlü olarak korunmasını sağlamaktadır (Ankara Resim Heykel Müzesi, 2024). Bu uygulamalar, özgün sanat yapımlarının bilgi-belge yönetimi açısından müzede nasıl işlendiğini ve korunduğunu açıkça göstermektedir.

Müze koleksiyonu, kalıcı sergilerin düzenlendiği altı ayrı salonda ziyaretçilerin ilgisine sunulmaktadır. Bu sergi salonlarında, müzenin toplam koleksiyonundan

seçilmiş yaklaşık 750 sanat yapıtı sürekli olarak sergilenmektedir. Bu uygulama, koleksiyonun genişliğine rağmen önemli yapıtların düzenli olarak sanatseverlerle buluşmasını ve müzenin eğitim, kültür ve sanat hayatına kesintisiz katkı sunmasını sağlamaktadır. Millî Kütüphane'nin kurucusu Adnan Ötügen'in girişimiyle başlatılan tablo alımları sonucunda oluşan koleksiyonda yer alan bazı sanat yapıtları, gerekli restorasyon (yenileme) işlemlerinden geçirilerek Ankara Resim ve Heykel Müzesi dermesi kapsamına alınmıştır. Ayrıca, koleksiyonun zenginliğinin artırılması amacıyla, yurt dışındaki çeşitli müzelerden de tablo satın alımları gerçekleştirilmiş ve böylece müzenin ulusal ve uluslararası sanat birikimine katkısı daha da güçlendirilmiştir (Ankara Resim Heykel Müzesi, 2025).

Ankara Resim ve Heykel Müzesi'nin koleksiyon politikası, Türk sanatının tarihsel gelişimini yansıtan özgün yapıtların korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması üzerine temellenmektedir. Müze, resim, heykel, seramik, özgün baskı, fotoğraf ve süsleme sanatları gibi farklı disiplinlerde üretilmiş yaklaşık 4500 sanat yapıtını içerisinde bulundurarak ulusal sanat belleğinin merkezî bir arşivini oluşturmuştur. Kataloglama ve belgeleme süreçlerinde, yapıtların fotoğraf çekimleri, teknik ve materyal analizleri ile durum raporları hazırlanmakta; bu bilgiler müzenin otomasyon sistemine işlenmektedir. Ancak süreçte uluslararası standartlardan ziyade, kurumun kendi geliştirdiği yerel bir kayıt ve numaralandırma sistemi kullanılmaktadır. Koruma uygulamalarında modern iklimlendirme sistemleriyle sıcaklık, nem ve ışık koşulları sürekli izlenmekte; yapıtlar tiplerine göre özel askı, raf ve kutularda saklanmaktadır. Ayrıca, gerekli durumlarda konservasyon eğitimi almış uzmanlar tarafından restorasyon müdahaleleri yapılmaktadır. Müzenin erişim politikası ise, hem kalıcı sergiler aracılığıyla koleksiyonun önemli bir bölümünü sürekli olarak ziyaretçilere sunmak hem de geçici sergiler yoluyla farklı seçkileri sanatseverlerle buluşturmaktır. Dijital arşivleme ve çevrimiçi erişim olanaklarının sınırlı olmasına karşın, müze ulusal sanat belleğini temsil eden yapıtları kamusal erişime açık kılarak eğitim, araştırma ve kültürel aktarım işlevlerini yerine getirmektedir¹. Dolayısıyla Ankara Resim ve Heykel Müzesi, özgün sanat yapımlarını yalnızca koruyan bir kurum değil, aynı

¹ 22.05.2025 tarihinde saat 15:45'te Ankara Resim Heykel Müzesi, Müze Uzmanı ile görüşülerek bu bilgiler elde edilmiştir.

zamanda belgeleme, sergileme ve erişim süreçleriyle Türkiye'nin kültürel mirasının sürdürülebilirliğine katkı sunan önemli bir merkez konumundadır

5.1.1.2 İstanbul Modern Sanat Müzesi

İstanbul Modern Sanat Müzesi, Türkiye'nin ilk modern ve çağdaş sanat müzesi olarak 2004 yılında kurulmuş; çağdaş sanatın ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını yapmayı, sanatı toplumun geniş kesimlerine ulaştırmayı ve kültürel belleği güçlendirmeyi amaçlamıştır (İstanbul Modern, 2025). Müzenin koleksiyonunda resim, heykel, fotoğraf, video, yerleştirme ve yeni medya gibi farklı türlerde sanat yapıtları bulunmaktadır. Sergileme faaliyetleriyle eş zamanlı olarak belgeleme, arşivleme ve eğitim hizmetleri de sunan kurum, yalnızca sergileyici bir yapı değil; aynı zamanda özgün sanat yapımlarına ilişkin bilgi ve belge üretimini sistematik biçimde yürüten bir araştırma ve belgeleme merkezi işlevi görmektedir.

Müze koleksiyonunun içine alınan her yapıt için kayıt formları, kaynak belgeler, sanatçı açıklamaları ve teknik-durum değerlendirme raporları hazırlanmakta; bu belgeler tarihsel ve içeriksel açıdan düzenlenmektedir. Mutlu ve Aytar Sever'in (2024) Guggenheim ve Louisiana müzeleri üzerinden yaptığı incelemelere göre, sergileme mekânlarının iç tasarımı ile belge akışının bir bütün olarak planlanması, ziyaretçiler açısından hem bilgiye erişimi kolaylaştırmakta hem de belgelerin okunabilirliğini artırmaktadır (s. 216–217). Bu durum, İstanbul Modern Sanat Müzesi'nde çizgisel belge düzeninin mekânsal düzlemde de sürdürüldüğünü göstermektedir. İstanbul Modern'in yeni binası, çağdaş müzecilik anlayışına uygun olarak modern teknolojiyle donatılmıştır. Depolama, iklimlendirme ve konservasyon uygulamaları uluslararası standartlara göre yürütülmekte; koleksiyonun bilimsel yöntemlerle korunması sağlanmaktadır. Ayrıca, kataloglama ve belgeleme süreçleri uluslararası kabul gören bibliyografik ve içeriksel standartlara göre yapılmakta; böylece kullanıcıların farklı erişim ölçütleriyle bilgiye ulaşması olanaklı duruma gelmektedir. Müze, erişim politikası kapsamında yalnızca fiziksel sergi mekânlarıyla sınırlı kalmamakta; sanal turlar, mobil uygulamalar, küratör ve sanatçı anlatımları ile artırılmış gerçeklik destekli dijital içerikler aracılığıyla koleksiyonunu çevrimiçi olarak da erişime açmaktadır. Böylece İstanbul Modern, özgün sanat yapımlarının korunması,

belgelenmesi ve erişime sunulması süreçlerinde bütünlük bir yaklaşım benimseyerek hem kültürel belleğin sürdürülebilirliğine katkı sağlamakta hem de sanatın toplumsal erişimini genişletmektedir.

Şekil 5.4 Modern Sanat Müzesi (08 Ağustos 2025 tarihinde yazar tarafından çekilmiştir)

Müze koleksiyonunun sürekli olarak geliştirilmesi amacıyla yeni yapıtlar kazandırılmakta; bu süreçte bağış, satın alma ve bazı özel koleksiyonların edinilmesi gibi yöntemler kullanılmaktadır (Özkasım, 2004, s. 43). Koleksiyon, çağdaş Türk sanatının yakın tarihsel gelişimini izlemeye olanak tanımakta; plastik sanatların resim, heykel, yerleştirme örneklerinin yanı sıra desen, baskı, video, fotoğraf, tasarım ve performans sanatlarına ilişkin yapıtları da içermektedir. Müzenin temel amacı, bu koleksiyon aracılığıyla halkı sanata özendirmek, sanat üzerine bilgi üretmek ve kültürel eğitime katkı sunmaktır (Özkasım, 2004, s. 54).

Müze koleksiyonundaki yapıtların ödünç verilmesi ise belirli kurallara bağlanmıştır. Küratörlerin değerlendirmesi ve müze direktörünün onayıyla gerçekleştirilen bu süreç, yalnızca akademik ve sergi amaçlıdır; kişisel kullanım ya da ticari amaçlı ödünç verme söz konusu değildir (Özkasım, 2004, s. 60). Ödünç verme sürecinde, yapıtın taşıma ve iklim koşullarına dayanıklılığı, ödünç alan kurumun sağladığı koşulların yapıtın

güvenliğini tehlikeye atmaması ve söz konusu dönemde müze tarafından yapıta gereksinim duyulmaması gibi özellikler dikkate alınmaktadır (Özkasım, 2004, s. 91).

Şekil 5.5 Modern Sanat Müzesinde özgün sanat yapımları (08 Ağustos 2025 tarihinde yazar tarafından çekilmiştir)

İstanbul Modern Sanat Müzesi'nin kurumsal işleyişi, çağdaş müzecilik anlayışına uygun olarak özgün sanat yapımlarının korunması, belgelenmesi ve erişime sunulması süreçlerinde bütüncül bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Müzenin koleksiyon politikası, özellikle modern ve çağdaş Türk sanatını görünür kılmak üzerine şekillenmiştir. Koleksiyonunda resim, heykel, fotoğraf, video, yerleştirme ve yeni medya gibi farklı disiplinlerden sanat yapıtları yer almakta; ayrıca uluslararası sanatçıların yapıtları da eklenerek koleksiyon çeşitliliği sağlanmaktadır. Böylece İstanbul Modern, hem ulusal belleği güçlendiren hem de uluslararası sanat ortamına açılan bir kurum işlevi üstlenmektedir. Koleksiyona içine alınan her yapıt için belgeleme ve kataloglama süreçleri sistematik bir biçimde yürütülmektedir. Yapıt kayıt formları, kaynak belgeler, sanatçı biyografileri, teknik bilgiler ve sergileme süreçlerini kapsayan belgeler, uluslararası standartlara uygun olarak oluşturulmakta; bu belgeler tarihsel ve içeriksel açıdan çizgisel bir yapıda düzenlenmektedir. Böylelikle sanat yapıtları yalnızca görsel bir öge olarak değil, aynı zamanda bilgi kaynağı ve belgesel değer taşıyan kültürel öğeler olarak arşivlenmektedir. Koruma uygulamaları bakımından

İstanbul Modern, yeni binasında çağdaş müzecilik standartlarına uygun teknolojik altyapı kullanmaktadır. Depolama alanlarında iklimlendirme sistemleri, nem ve sıcaklık kontrolü, yangın ve güvenlik önlemleri en üst düzeyde uygulanmaktadır. Ayrıca, yapıtların durum değerlendirmeleri düzenli aralıklarla yapılarak konservasyon ve restorasyon gereksinimleri belirlenmekte, gerektiğinde uzman restoratörler tarafından müdahaleler gerçekleştirilmektedir. Bu uygulamalar, koleksiyonun yalnızca fiziksel bütünlüğünü değil, aynı zamanda kültürel sürekliliğini de güvence altına almaktadır. Erişim ve kullanıma sunma boyutunda ise müze, yalnızca sergi mekânlarıyla sınırlı kalmayıp farklı kanalları da devreye sokmaktadır. Kalıcı ve süreli sergiler aracılığıyla sanat yapıtlarını geniş bir ziyaretçi kitlesine ulaştıran İstanbul Modern, aynı zamanda dijital arşivler, sanal sergiler, mobil uygulamalar ve artırılmış gerçeklik destekli içerikler yoluyla da erişim sağlamaktadır. Bu çok boyutlu erişim olanağı, hem araştırmacılar hem de sanatseverler için farklı düzeylerde bilgi edinme ve deneyim yaşama fırsatı sunmaktadır²

Sonuç olarak İstanbul Modern Sanat Müzesi, koleksiyon politikası, belgeleme standartları, koruma uygulamaları ve erişim yöntemleriyle yalnızca bir sergi kurumu değil, aynı zamanda özgün sanat yapımlarının korunması ve belgelenmesi yoluyla kültürel belleğin sürdürülebilirliğine katkı sunan bir bilgi merkezi konumundadır. Bu yönüyle müze, çağdaş Türk sanatının kurumsal düzeyde temsil edilmesinde ve gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli bir rol üstlenmektedir.

5.1.1.3 Louvre Müzesi

Louvre Müzesi (Fransızca: *Musée du Louvre*), dünyanın en büyük ve en kapsamlı sanat müzesi olma özelliğini taşımaktadır. Fransa'nın başkenti Paris'te, Seine Nehri kıyısında yer alan Louvre Sarayı'na kurulmuş olan bu kurum, yalnızca bir müze değil aynı zamanda dünya kültür tarihinin temsil mekânlarından biridir (Louvre Müzesi, 2025). Modern müzecilik açısından bakıldığında, sanat yapıtlarının aristokratik ve seçkin bir alandan çıkarılarak halkın erişimine açılması, somut bir biçimde ilk kez Louvre Müzesi ile gerçekleşmiş ve bu dönüşüm müzelerin kamusal kültür ve eğitim kurumları olarak yeniden tanımlanmasının önünü açmıştır (Bulduk, 2018, s. 167).

² 08.08.2025 tarihinde saat 15:15'te Modern Sanat Müzesi, Müze Uzmanı ile görüşülerek bu bilgiler elde edilmiştir.

Louvre'un koleksiyon yapısı, tarih öncesi dönemlerden 21. yüzyıla kadar uzanan geniş bir yelpazeye sahiptir. Günümüzde yaklaşık 380.000'den fazla yapıt koleksiyonunda yer almakta, bunların yaklaşık 35.000'i 72.735 metrekairelik bir alanda sergilenmektedir. 2017 yılında 8,1 milyon ziyaretçi ile dünyanın en çok ziyaret edilen sanat müzesi unvanını almış olması, Louvre'un yalnızca Fransa'nın değil, küresel ölçekte sanatın belleğini temsil eden bir kurum olduğunu göstermektedir. Müze, sekiz ana bölümden oluşmakta ve her bölümde uzman küratörler sorumluluk üstlenmektedir. Resim, heykel, desen, sanat yapıtlarıyla (uygulamalı sanatlar), Mısır sanatları, Yunan-Roma sanatları, Doğu sanatları ve İslam yapıtları gibi disiplinlere ayrılan bu koleksiyon düzeni, dünya uygarlık tarihini bütünlüklü bir anlatı üzerinden ziyaretçiye aktarmayı amaçlamaktadır. Mısır bölümünde Kahire Fransız Enstitüsü'nün araştırmaları sonucu elde edilen yapıtlar, Doğu sanatları bölümünde Mezopotamya ve Akat uygarlıklarına ilişkin kalıntılar, Yunan sanatları bölümünde MÖ 2000'den MS 3. yüzyıla uzanan yapıtlar yer almaktadır. Resim koleksiyonunda ise Fragonard, Rembrandt, Rubens, Titian, Poussin ve David gibi Avrupa resim sanatının ustalarının yapıtları, heykel koleksiyonunda *Venus de Milo* ve *Samothrake Nike'si* gibi simgesel yapıtlar bulunmaktadır. Ayrıca Baron Edmond de Rothschild tarafından bağışlanan 40.000'in üzerinde gravür, 3000'den fazla çizim ve yüzlerce resimli kitap, Louvre'un belgeleme ve koleksiyon genişletme tarihine ışık tutmaktadır (Louvre Müzesi, 2025). Louvre'un sergileme politikası, yalnızca estetik bir düzenleme olmaktan öte, kültürel ve ideolojik bir kurgu taşımaktadır. Antik Yunan'dan başlayarak farklı dönem ve coğrafyalara ilişkin sanat yapımları, ulusal ekoller temelinde ayrı galerilerde sunulmuş; bu düzenleme sanat tarihini büyük ustaların dehalari üzerinden hiyerarşik bir ilerleme çizgisiyle kurgulamıştır (Bulduk, 2018, s. 167). Bu sergileme anlayışı, müzenin koleksiyon yapısına yansımış, Louvre dünyanın en kapsamlı ve en geniş sanat kurumlarından biri durumuna gelmiştir.

Louvre Müzesi, dünyanın en büyük ve en kapsamlı sanat kurumlarından biri olarak tarih öncesinden 21. yüzyıla kadar uzanan geniş bir koleksiyon yelpazesine sahiptir. Yaklaşık 500.000 yapıtı içerisinde bulunduran müzede, sürekli olarak 35.000 yapıt sergilenmektedir. Koleksiyon; resim, heykel, çizim, arkeolojik buluntular, dekoratif sanatlar, İslam sanatı ve nadir el yazmaları gibi çok disiplinli örneklerden oluşmakta ve bu çeşitliliğiyle evrensel bir kültürel belleği yansıtmaktadır. Bu bağlamda

Louvre'un koleksiyon politikası, yalnızca Avrupa sanatının seçkin örneklerini değil, aynı zamanda farklı coğrafya ve dönemlere ait kültürel üretimleri de kapsayan evrensel bir bakış açısını ortaya koymaktadır. Müzenin belgeleme ve kataloglama süreçleri, uluslararası müzecilik standartlarıyla uyumlu olarak yürütülmektedir. 480.000'den fazla yapıt, çevrimiçi koleksiyon veritabanında bilimsel veri alanlarıyla kayıt altına alınmıştır. Her yapıta ilişkin başlık, sanatçı, ölçü, teknik, tarih, sergileme konumu ve bibliyografik açıklamalar gibi bilgiler sistematik biçimde sunulmakta; ayrıca bu veriler düzenli olarak güncellenmektedir. Bu kapsamlı dijital kataloglama çalışmaları hem araştırmacılar hem de ziyaretçiler için bilgiye erişimde şeffaf ve sürdürülebilir bir yapı oluşturmaktadır. Koruma ve restorasyon uygulamaları Louvre'un en temel kurumsal faaliyetlerinden biridir. 2019 yılında Liévin'de kurulan Louvre Koruma Merkezi, müzenin yapıtlarının güvenli depolanması, iklim kontrollü alanlarda korunması ve konservasyon çalışmalarının yürütülmesi amacıyla inşa edilmiştir. Yaklaşık 250.000 yapıtı bulunduran bu merkez, yalnızca depolama değil aynı zamanda iklimlendirme, restorasyon ve bilimsel araştırmalar için de altyapı sunmaktadır. Ayrıca Louvre, yapıtlarının element analizinde kullanılan AGLAE gibi ileri teknoloji araştırma laboratuvarlarıyla da bilimsel koruma süreçlerine öncülük etmektedir. Erişim ve kullanıma sunma boyutunda Louvre, klasik sergi anlayışını dijital olanaklarla destekleyerek çağdaş müzecilik anlayışını güçlendirmiştir. Fiziksel sergilerin yanı sıra çevrimiçi koleksiyon veritabanı, sanal turlar, interaktif haritalar ve artırılmış dijital içeriklerle kullanıcıların yapıtlarla etkileşim kurmasına olanak tanımaktadır (Le Louvre, 2025). Böylelikle müze, yalnızca Paris'teki mekânıyla sınırlı kalmayıp küresel ölçekte dijital erişime açık bir bilgi ve kültür kurumu işlevi üstlenmektedir. Sonuç olarak Louvre Müzesi, koleksiyon politikaları, belgeleme standartları, koruma uygulamaları ve erişim yöntemleriyle, evrensel kültürel mirasın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması konusunda bütüncül bir yaklaşım sergilemektedir. Hem fiziksel mekânlarda hem de dijital ortamlarda sunduğu erişim olanakları, müzenin yalnızca bir sergileme alanı değil, aynı zamanda sürekli üreten, belgeleyen ve koruyan bir kültürel bellek merkezi olduğunu göstermektedir.

5.1.2 Kütüphaneler

Özgün sanat yapımlarının büyük ölçüde sanat kütüphanelerinde derlendiği ve erişime sunulduğu görülmektedir. Bu nedenle kurumsal örnekler bölümünde ağırlık, sanat kütüphanelerine verilecektir. Sanat kütüphaneleri, özel kütüphaneler çatısı altında değerlendirilen özgün bir alt türdür. Genel olarak özel kütüphaneler, belirli bir uzmanlık alanına odaklanan, çoğunlukla sınırlı kullanıcı gruplarına hizmet sunan ve sahip oldukları nadir dermeler aracılığıyla hem bilimsel araştırmaları destekleyen hem de kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunan bilgi merkezleridir. Sanat kütüphaneleri ise içerdikleri belgelerin niteliği, sanatsal üretim sürecine sağladıkları katkı ve kültürel belleğin aktarımındaki rolleriyle özel kütüphaneler arasında ayrıcalıklı bir konumda yer almaktadır. Bu bağlamda, kurumsal örnekler Türkiye’den ve yurtdışından seçilen örneklerle özgün sanat yapımlarının bu kurumlar aracılığıyla nasıl erişime sunulduğu ve korunduğu değerlendirilecektir.

Özel kütüphaneler, belirli bir uzmanlık alanında bilgi sağlayan ve çoğunlukla belirli bir kurum veya kuruluşun gereksinimlerine hizmet eden kütüphanelerdir. Bu kütüphaneler, devlet kurumları, özel idareler, dernekler, iktisadi işletmeler, şirketler veya dini kuruluşlar gibi farklı örgütlenmeler tarafından kurulabilmekte ve yönetim, hukuk, araştırma-geliştirme, kültürel iletişim veya üretim süreçlerini desteklemektedir (Alpay, 1993, s. 53). Sayıca fazla olmalarına rağmen diğer kütüphane türlerine kıyasla daha az tanınan özel kütüphaneler, hizmet ettikleri alanlarda derinlemesine bilgi birikimi sunmaları ve özgün materyalleri bulundurmaları nedeniyle toplumsal ve kültürel açıdan önemli kurumlardır (Çakın, 1991, s. 49).

Özel kütüphaneler, yalnızca bilgi depolayan kurumlar değil; aynı zamanda bilimsel araştırmaları destekleyen, kültürel mirası koruyan ve belirli toplulukların bilgi gereksinimlerini karşılayan aktif bilgi merkezleridir. Çoğunlukla başka kütüphanelerde erişilemeyen özgün dermeleri bulundurmaları, bu kurumların önemini artırmaktadır. Örneğin, tarihî belgeler, özgün sanat yapıtları ve uzmanlık yayınları gibi özel materyaller, yalnızca araştırmacılar için değil, aynı zamanda özgün sanat yapımları üreten sanatçılar için de değerli kaynaklardır. Böylece özel kütüphaneler başlığı altında değerlendirilen sanat kütüphaneleri, sanatsal üretim sürecini bilgiyle

besleyen, yaratıcılığa kültürel ve akademik derinlik kazandıran kurumlar olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda sanat kütüphaneleri, özel kütüphanelerin uzmanlaşmış bir alt türü olarak ayrı bir öneme sahiptir. Sanat alanına özgü bilgi gereksinimlerini karşılamaya yönelik olarak yapılandırılan bu kütüphaneler, yalnızca bilgi merkezleri değil, aynı zamanda kültürel bellek kurumlarıdır. İçerdikleri belgelerin niteliği ve hizmet sundukları kullanıcı kitlesinin beklentileri göz önünde bulundurulduğunda sanat kütüphaneleri, özgün sanat yapımlarının belgelenmesi, korunması ve erişime sunulmasında önemli bir işlev üstlenmektedir.

Bu nedenle, kurumsal örnekler bölümünde kütüphane türleri arasında özellikle sanat kütüphanelerine ağırlık verilmekte hem Türkiye’den hem de yurtdışından seçilen örneklerle özgün sanat yapımlarına ilişkin bilgi ve belge hizmetlerinin nasıl gerçekleştirildiği ortaya konulmaktadır.

5.1.2.1 Türkiye Milli Kütüphane Plastik Sanatlar Kütüphanesi

Türkiye Milli Kütüphanesi yalnızca kitap ve süreli yayınları değil, aynı zamanda kültürün ayrılmaz bir parçası olan sanat ürünlerini de kurum içine katmayı amaçlayan kapsamlı bir yaklaşım benimsemiştir. Bu doğrultuda, 1948 yılında hazırlıklarına başlanan ve 26 Mart 1958 tarihinde resmen faaliyete geçen Müzik, Plastik Sanatlar ve Tiyatro bölümleri, ilgili Şube Müdürlüğü’ne bağlı olarak üç ayrı birim olarak hizmet vermektedir. Sanatın farklı alanlarına yönelik bilgi ve belge birikimini desteklemek amacıyla kurulan bu bölümler, millî kültür araştırmalarına zengin bir kaynak sunmayı hedeflemiştir. Plastik Sanatlar Bölümü 1959 yılında, Tiyatro Dokümantasyon Bölümü ise 1964 yılında faaliyete geçerek kütüphanenin sanat odaklı derinliklerini daha da genişletmiştir (Soyer, 1982, s. 118). Plastik Sanatlar Kütüphanesi Şube Müdürlüğü’nde yer alan materyaller; sanat kitapları, afişler, ilanlar, pankartlar, kartpostallar, prospektüsler (tanıtım belgeleri), broşürler, fotoğraflar, reproduksiyonlar (sanat yapıtının aslına sadık kalınarak yapılan kopyalar), tablolar, sanat kupürleri ve heykeller gibi oldukça çeşitli türlerden oluşmaktadır. Kütüphanede bulunan sanat yapıtlarının toplamı, dikkate değer bir seviyeye ulaşmıştır (Soyer, 1982, s. 118–119).

Kütüphane dermesini, 154 Türk ressamına ilişkin 359 yağlıboya, 76 suluboya ve 395 renkli-karakalem olmak üzere toplam 830 yapıt içermektedir. Bunun yanı sıra, 12 Türk heykeltıraşının büst, heykel ve masklarından oluşan çeşitli yapıtlarda da dermede yer almaktadır. Ayrıca, dünya sanatının önemli örneklerinden oluşan 489 adet röprodüksiyon yapıt sürekli olarak sergilenmektedir. Bu veriler ışığında, Milli Kütüphane'nin toplamda 1331 plastik yapıta sahip olduğu görülmektedir (Soyer, 1982, s. 119).

Milli Kütüphane Plastik Sanatlar Kütüphanesi'nde yer alan özgün sanat yapımları, yalnızca birer görsel belge olarak değil; bilgi ve kültür aktarımının etken ögeleri olarak değerlendirilmiştir. Kütüphane dermesinde bulunan tablolar ve reproduksiyonlar (sanat yapıtının aslına sadık kalınarak yapılan kopyalar) sistemli biçimde sınıflandırılmış ve katalogları oluşturularak araştırmacıların erişimine sunulmuştur. Özellikle Türk ressamlarının yaşam öyküleri ve yapıtlarını içeren ayrıntılı bir biyografik katalog çalışması hazırlanmış, bu sayede sanat tarihine ve sanatçı özelliklerine yönelik bilginin düzenlenmesi sağlanmıştır. Ayrıca, çeşitli sanat etkinliklerine ilişkin gazete ve dergi kupürleri (kesitleri), konularına göre sınıflandırılarak yerleştirilmiş ve kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. Bu uygulamalar, kütüphanenin özgün sanat yapımlarıyla bilgi hizmeti sunma yönündeki kurumsal kararlılığını ortaya koymakta; sanat belgelerinin arşivlenmesi, sınıflanması ve yararlandırılması konularında örnek bir model sunmaktadır (Soyer, 1982, s. 119).

Milli Kütüphane Plastik Sanatlar Kütüphanesi'nde yer alan özgün sanat yapımları, yalnızca birer görsel belge olarak değil; bilgi ve kültür aktarımının etken ögeleri olarak değerlendirilmiştir. Kütüphane dermesinde bulunan tablolar ve reproduksiyonlar (sanat yapıtının aslına sadık kalınarak yapılan kopyalar) sistemli biçimde sınıflandırılmış ve katalogları oluşturularak araştırmacıların erişimine sunulmuştur. Özellikle Türk ressamlarının yaşam öyküleri ve yapıtlarını içeren ayrıntılı bir biyografik katalog çalışması hazırlanmış, bu sayede sanat tarihine ve sanatçı özelliklerine yönelik bilginin düzenlenmesi sağlanmıştır. Ayrıca, çeşitli sanat etkinliklerine ilişkin gazete ve dergi kupürleri (kesitleri), konularına göre sınıflandırılarak yerleştirilmiş ve kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. Bu uygulamalar, kütüphanenin özgün sanat yapımlarıyla bilgi hizmeti sunma yönündeki

kurumsal kararlılığını ortaya koymakta; sanat belgelerinin arşivlenmesi, sınıflanması ve yararlandırılması konularında örnek bir model sunmaktadır (Soyer, 1982, s. 119).

5.1.2.2 İstanbul Moda Akademisi Kütüphanesi

2008 yılında kurulan İMA Kütüphanesi, Türkiye’de moda alanında hem nicelik hem de nitelik bakımından önemli bir boşluğu doldurmak amacıyla kurulmuştur. 11.000’i aşkın yayını içeren dermesi ile ülkenin en kapsamlı ilk moda kütüphanesi olma özelliğine sahiptir. Kütüphane, yalnızca bilgi sağlamakla kalmayıp aynı zamanda İMA’nın eğitim felsefesiyle de doğrudan örtüşen bir amaç taşır. Bu felsefe, öğrencilerin bireysel araştırma ve öğrenme becerilerini etkin biçimde geliştirmelerine olanak tanımayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda İMA Kütüphanesi, tekstil ve moda endüstrisinin gereksinim duyduğu pek çok alanda zengin ve güncel kaynaklar sunmaktadır. Moda tasarımcıları, moda tarihi, kalıp ve dikiş teknikleri, moda yönetimi ve pazarlaması, moda fotoğrafçılığı, çizim ve tasarım, portfolyo hazırlama yöntemleri, sanat ve sanat tarihi ile yönetim bilimleri, kültürel çalışmalar gibi çeşitli disiplinleri kapsayan dermesiyle disiplinler arası bir bilgi merkezine dönüşmüştür (İMA Kütüphane, 2025).

Şekil 5.6 İstanbul Moda Kütüphanesi (Kütüphanesi görevlisi tarafından 22 Mayıs 2025 tarihinde çekilmiştir)

Kütüphane dermesinde yer alan yayınlar, DOS sınıflama sistemine göre düzenlenmekte olup; kitaplar, DVD’ler ve ciltli dergiler ödünç verme sistemi aracılığıyla öncelikli olarak kurumun kendi öğrencilerinin kullanımına sunulmaktadır. Kütüphane, yalnızca kayıtlı üyelerine değil, aynı zamanda dış kullanıcıların da belirli ölçüde bilgiye erişimine olanak tanımaktadır. Dışarıdan gelen araştırmacılar ve ziyaretçiler, kütüphane materyallerinden yalnızca yerinde kullanım yoluyla faydalanabilmekte; bunun yanı sıra tarayıcı ve fotokopi olanakları aracılığıyla sınırlı düzeyde çoğaltma işlemleri gerçekleştirebilmektedir (Aydınöz, 2019, s. 123). Bu yönüyle kütüphaneler, yalnızca bilgi kaynaklarını muhafaza eden kurumlar değil, aynı zamanda farklı kullanıcı gruplarının bilgiye erişimini düzenleyen ve denetleyen yapılar olarak da işlev görmektedir; dolayısıyla özgün sanat yapımlarının belgelenmesi ve erişime açılmasında kurumsal kütüphane politikalarının belirleyici rol üstlendiği söylenebilir.

İMA Kütüphanesi, tekstil ve moda eğitimi süreçlerini destekleyici nitelikte özel bir referans dermeye sahiptir. Bu derme, örme, dokuma, baskı, dikiş, deri, geri dönüştürülmüş kumaşlar ve doğal liflerden elde edilen materyaller gibi farklı uzmanlık alanlarına ilişkin çeşitli örnekleri içermektedir. Kullanıcıların fiziksel olarak inceleyebileceği bu materyaller, özellikle uygulamalı tasarım süreçlerinde görsel ve dokunsal bir kaynak işlevi görmektedir. 2000’in üzerinde kumaş örneği ve tekstil aksesuarından oluşan bu materyal dermesi, farklı kumaş dokuları, desen tasarımları ve geniş bir renk yelpazesi sunmaktadır. Ayrıca, derme kapsamında yer alan materyallerin sağlayıcı firmalarına ilişkin iletişim bilgileri de erişime açık şekilde kullanıcıya sunulmakta, böylece tasarım süreci ile sektörle pratikler arasında bir köprü kurulmaktadır (İMA Kütüphane, 2025).

İstanbul Moda Akademisi Kütüphanesi, “Özgün Sanat Yapımı” başlığı altında değerlendirilebilecek nitelikte özel bir Koleksiyona sahiptir. “Öğrenci Portfolyoları Koleksiyonu” adını taşıyan bu koleksiyon, dönemsel olarak değişen sayıda portfolyodan oluşmakta olup, var olan durumda kütüphanede 54 adet portfolyo (çalışma dosyası) fiziki olarak sergilenmektedir. Koleksiyonun asıl arşivleme ve kayıt işlemleri ise Eğitim Departmanı tarafından yürütülmektedir. Bu koleksiyonun nitelendirilmesi ve arşivlenmesinde klasik bibliyografik kayıt yöntemlerinin dışında,

kuruma özgü, özelleştirilmiş bir sistem kullanılmaktadır. Her bir portfolyo (çalışma dosyası), tek bir “katalog birimi” olarak ele alınmakta ve içerik bakımından Sketchbook, Moodboard, Final Project, Dress Project gibi alt bölümlere ayrılmaktadır. Kataloglama sürecinde; öğrenci adı, dönem/tarih, çalışmanın başlığı veya proje adı, ders/sınıf bilgisi ve danışman/eğitmen bilgileri gibi temel veriler detaylı biçimde kaydedilmektedir. Tüm bu bilgiler Excel formatında dijital olarak tutulmakta ve arşiv yönetimi, Eğitim Departmanı’nın sorumluluğunda gerçekleştirilmektedir. Sergileme süresi sona eren veya artık sergilenmesine gerek duyulmayan portfolyolar, ilgili öğrencilere teslim edilmektedir. Arşivde kalacak veya henüz teslim edilmeyen portfolyolar ise, büyük boyutlu kutularda tutularak fiziksel korunmaları sağlanmaktadır. Sergilenmekte olan portfolyolar ise, erişimi kolaylaştırmak ve görsel bütünlük oluşturmak amacıyla dikey metal açık raflarda düzenli şekilde sunulmaktadır. Bu uygulamalar hem sanat eğitimi süreçlerinin belgelenmesi hem de öğrencilerin özgün yaratıcı üretimlerinin sistematik biçimde korunup erişime sunulması açısından örnek oluşturmaktadır. İstanbul Moda Akademisi Kütüphanesi’nin öğrenci portfolyolarına ilişkin geliştirdiği bu arşiv ve kataloglama yaklaşımı, özgün sanat yapımlarının eğitim kurumlarında nasıl yönetilebileceğine ilişkin bir model oluşturmaktadır.³

³ 22.05.2025 tarihinde saat 12:35’te İstanbul Moda Akademisi Kütüphanesi, Uzman kütüphanecisi ile görüşülerek bu bilgiler elde edilmiştir.

Şekil 5.7 İstanbul Moda Akademisi Kütüphanesinde özgün sanat yapımları (Kütüphanesi görevlisi tarafından 22 Mayıs 2025 tarihinde çekilmiştir.)

Yukarıda yer alan görsel, İstanbul Moda Akademisi Kütüphanesi'ne ilişkin özgün sanat yapımlarının bulunduğu bir rafı göstermektedir. Bu görseldeki özgün sanat yapımları, kütüphanedeki diğer özgün sanat yapımları gibi, uluslararası kataloglama standartları (MARC 21 ve RDA) ile birlikte, kütüphanenin kendi geliştirdiği özgün kataloglama sistemi kullanılarak kayıt altına alınmaktadır. Böylece yapıtların fiziksel ve içeriksel bilgileri, kullanıcılar ve araştırmacılar açısından tutarlı, erişilebilir ve bütüncül bir biçimde sağlanmaktadır.

5.1.2.3 Frick Sanat Araştırma Kütüphanesi

Kütüphane'nin (eski adıyla Frick Sanat Referans Kütüphanesi) misyonu, 4. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar Avrupa geleneğinde yaratılmış güzel sanatlar ve dekoratif sanatlar ile bu geleneğin etkisinde kalmış veya bu geleneğe etki etmiş dünya çapındaki sanat yapıtlarına odaklanan materyallere ve programlara halkın erişimini sağlamaktır. Kütüphane, uluslararası araştırma topluluğuna hizmet vermekte ve Frick dermesi genelinde akademik ve programatik girişimleri desteklemektedir. Frick Sanat Araştırma Kütüphanesi'nin dermeleri, temel olarak dördüncü yüzyıldan yirminci yüzyıla kadar Avrupa ve Amerika'da faaliyet gösteren sanatçıların resim, çizim, heykel ve baskı yapıtlarıyla ilgilidir. Ayrıca, on beşinci yüzyıldan on dokuzuncu yüzyıla kadar Avrupa dekoratif sanatları da kapsamaktadır. Materyaller her formatta ve her dilde toplanmaktadır ve dermelerin giderek artan bir kısmı dijital ortamda bulunmaktadır (Frick art research library, 2025).

Frick Sanat Referans Kütüphanesi (FARL), 90.000'den fazla müzayede kataloğundan oluşan bir dermeye sahiptir ve daha fazla müzayede evi çevrimiçi yayın yapmaya başladıkça, bu koleksiyon kütüphanede en çok talep gören kaynaklardan biri durumuna gelmiştir. FARL, dijital ortamda üretilmiş sanat araştırma materyallerinin istikrarını ele almak için “Dijital Çağ için Koleksiyonları Yeniden Çerçeveleme” projesini başlatmıştır (Magazine, 2014). Bu yaklaşım, kütüphanelerde özgün sanat yapımlarına ilişkin kataloglamanın yalnızca fiziksel kaynakların korunmasıyla sınırlı olmadığını, aynı zamanda dijital çağın gerekliliklerine uyum sağlayarak kültürel belleğin geleceğe aktarılmasında kritik bir rol üstlendiğini göstermektedir.

Kütüphanelerde özgün sanat yapımlarının korunması, belgelenmesi ve erişime sunulması, yalnızca bilgi kaynaklarının değil, aynı zamanda kültürel mirasın bütünsel yönetimi açısından da önemlidir. Frick Kütüphanesi bu açıdan dikkate değer bir örnektir. Derme politikası, Batı sanatına odaklanarak resim, heykel, desen, baskı ve dekoratif sanat yapıtlarını kapsamakta; özgün yapıtların yanı sıra, bu yapıtlarla ilişkili kataloglar, belgeler ve fotoğraf arşivleriyle de zenginleşmektedir. Kataloglama ve belgeleme süreçlerinde, uluslararası standartlara uygun veri tabanları (Arcade, ARIES gibi) kullanılarak yapıtların fiziksel özellikleri, sanatçı bilgileri, sergileme geçmişi ve

restorasyon kayıtları ayrıntılı biçimde dokümanite edilmektedir. Koruma uygulamaları ise yalnızca depolama ve iklimlendirme gibi fiziksel önlemlerle sınırlı olmayıp, aynı zamanda yapıtların ışık, nem ve sıcaklık gibi çevresel faktörlerden korunmasına yönelik çağdaş yöntemlerle desteklenmektedir. Restorasyon faaliyetleri, özellikle yapıtların özgünlüğünü bozmadan uzun ömürlü olmasına yönelik bilimsel yaklaşımlarla yürütülmektedir. Erişim ve kullanım boyutunda ise kütüphaneler, yalnızca yerinde inceleme ve sergi düzenlemeleriyle değil, aynı zamanda dijital kataloglar, çevrimiçi arşivler ve sanal erişim araçları aracılığıyla da özgün sanat yapımlarını araştırmacılara ve halka sunmaktadır (The Frick Collection, 2025). Bu bütüncül yaklaşım, kütüphanelerde özgün sanat yapımlarının yalnızca fiziksel olarak korunmasını değil, aynı zamanda kültürel belleğin sürdürülebilirliğine katkı sağlayacak biçimde dijital ve belgesel olarak da yaşatılmasını olanaklı kılmaktadır.

Sonuç olarak, müze koleksiyonlarındaki yapıtlar, müzede görev yapan küratörlerin değerlendirmeleri ve yöneticilerin onay süreçleri aracılığıyla ödünç verilmektedir. Sanat kütüphaneleri ve ilgili bilgi-kültür kurumları ise, özgün sanat yapımlarının belgelenmesi, korunması ve kullanıcıya etkin bir biçimde sunulması bakımından farklılaşan kurumsal modeller ortaya koymaktadır. Bu kurumlar, ulusal ve uluslararası standartların uygulanması, dermelerin yönetimi ve dijital erişim olanaklarının geliştirilmesi yönleriyle dikkate değer örnekler bulundurmaktadır. İşlevsel yapıları ve hizmet yaklaşımları sayesinde sanat yapıtlarının sürdürülebilirliği ile kültürel belleğin korunmasında anahtar bir rol üstlenmektedirler.

Özgün sanat yapımlarının korunması, depolanması ve onarımı gibi işlemler, diğer bilgi-belge türlerine göre çok daha ayrıntılı ve uzmanlık gerektiren süreçlerdir. Bu durum, Alt Hipotez 4'te ortaya konan “*Özgün sanat yapımları, diğer derme türlerinden ayrı ve özel koşullarda depolanır ve yararlandırılır*” önermesini destekler niteliktedir. Halk kütüphaneleri gibi genel hizmet veren kurumlar ise genellikle özgün sanat yapımlarına dermelerinde yer vermez; daha çok kitap, süreli yayın ve görsel-işitsel materyalleri barındırır. Bu tür kaynakların korunmasında temel düzeyde nem, ışık ve ısı kontrolü uygulanmakta, materyaller kullanıcıların doğrudan erişimine açık raflarda saklanmaktadır. Buna karşın, Ankara Resim ve Heykel Müzesi gibi özgün sanat yapımlarını barındıran bilgi kurumlarında, yapıtların hem fiziksel hem de

kimyasal koşullara karşı korunmasını sağlayacak özel önlemler alınmakta ve bu süreçler alanında uzman personel tarafından yürütölmektedir. Dolayısıyla sanat kütüphaneleri ve özgün sanat yapımlarını barındıran bilgi merkezlerinin kurumsal yapılanmaları ve derne yönetim yaklaşımları, sanat yapıtlarının korunması ve topluma erişime sunulmasında merkezi bir rol oynamaktadır. Ancak bu yapıların işlevselliğini ve sürdürülebilirliğini sağlayan temel öge, sanat yapımlarının bilgi-belge süreçlerinde etkin biçimde yönetilmesidir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu tezde, bilgi ve belge merkezlerinde çizgisel belgeler kapsamında değerlendirilen özgün sanat yapımlarının tanımlanması, kataloglanması, sınıflandırılması, korunması, dijitalleştirilmesi ve erişime sunulması süreçleri kapsamlı biçimde incelenmiştir. Araştırma, özgün sanat yapımlarının yalnızca estetik nitelikli kültürel nesneler olmadığını; aynı zamanda tarihsel, toplumsal ve bilgi-belge değeri taşıyan özgün belgeler olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, sanat yapıtlarının bilgi merkezlerinde yalnızca korunması değil, aynı zamanda bilimsel yöntemlerle belgelenmesi, sınıflandırılması ve erişime açılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tezin genel bulguları, özgün sanat yapımlarının bilgi merkezleri için çok boyutlu bir araştırma nesnesi oluşturduğunu göstermektedir. Bu yapıtlar, hem içerikleri hem de üretildikleri bağlam açısından kültürel belleğin aktarımında önemli bir rol oynamakta ve bibliyografik denetim ile üstveri standartları aracılığıyla bilimsel iletişim süreçlerine dâhil olmaktadır. Dolayısıyla, sanat kütüphaneleri, arşivler ve müzeler yalnızca fiziksel koruma sağlayan kurumlar değil; bilgi üretim ve paylaşımını olanaklı kılan dinamik merkezler olarak değerlendirilmektedir.

Araştırma, özgün sanat yapımlarının kütüphanelerde, müzelerde ve diğer bilgi-belge merkezlerinde kitap, dergi ve yazılı belgelerden farklı bir değerlendirme gerektirdiğini ortaya koymuştur. Örneğin İstanbul Moda Akademisi Kütüphanesi örneğinde, özgün sanat yapımlarının sınıflandırılmasında ve kataloglanmasında uluslararası standartlar (MARC 21, RDA) tek başına yeterli olmayıp, kurumun kendi geliştirdiği özel kataloglama sistemlerinden de yararlandığı görülmektedir. Benzer şekilde, Ankara Resim ve Heykel Müzesi'nde özgün sanat yapımlarının ulusal veya uluslararası standartların dışında, kurumun geliştirdiği özgün kataloglama sistemine ağırlık verilerek kaydedildiği belirlenmiştir. Bu durum, özgün sanat yapımlarının kataloglama, depolama ve erişim süreçlerinde standartların yetersiz kalabileceğini ve kurumlar arası uygulama farklılıklarının bulunduğunu göstermektedir.

Araştırmanın bulguları şu başlıklar altında özetlenebilir:

- Bilgi-belge süreçleri açısından: Özgün sanat yapımlarının kataloglanmasında MARC 21, RDA ve LCSH gibi uluslararası standartların uygulanması, araştırmacılar için erişim kolaylığı sağlamaktadır. Bununla birlikte, her yapının kendine özgü nitelikleri göz önünde bulundurulduğunda, kurumların kendi geliştirdiği özel sınıflama ve niteleme yöntemleri de kritik önem taşımaktadır. Özellikle MARC 1XX - 8XX arası alanlarının etkin kullanımı, yapıtların içerik, ilişkisel bağlam ve seri bağlantılarının görünür kılınmasını olanaklı kılmaktadır.
- Dijitalleştirme açısından: Dijitalleştirme, yapıtların korunması ve erişilebilirliği için stratejik bir süreçtir. Ancak dijitalleştirme ile açık erişim arasında doğrudan bir eşdeğerlik bulunmamaktadır; telif hakları, kurumsal politikalar ve kültürel bağlamın korunması erişim düzeyini sınırlayabilir. Bu nedenle, dijitalleştirme süreci teknik olduğu kadar hukuksal ve etik boyutlarıyla da ele alınmalıdır.
- Koruma açısından: Çizgisel belgeler çevresel koşullara son derece duyarlıdır. Araştırma bulguları, özgün sanat yapımlarının ideal koşullarda (%45–55 bağıl nem, 18–22 °C sıcaklık, maksimum 50 lux ışık) saklanması gerektiğini göstermektedir. Ancak fiziksel ve sayısal koruma uygulamalarının kurumdan kuruma farklılık gösterdiği, bu bağlamda tutarlılığın sağlanmadığı belirlenmiştir.
- Kurumlar arası ilişki açısından: Kütüphane, arşiv ve müzeler birbirini tamamlayan kurumlar olup, özgün sanat yapımlarının korunması ve erişilebilirliği için işbirliği içinde çalışmaları gerekmektedir. Ulusal ve uluslararası düzeyde ortak projeler, veri tabanları ve dijital arşivler bu işbirliğinin somut örnekleridir.
- Kullanıcı gereksinimleri açısından: Araştırmacılar, sanatçılar ve öğrencilerin bilgi gereksinimlerinin karşılanması için kullanıcı odaklı hizmet modelleri önemlidir. Dijital kataloglar, açık erişimli arşivler, VR/AR tabanlı sergi deneyimleri ve erişilebilirlik çözümleri, özgün sanat yapımlarının daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamaktadır.

Bu bulgular ışığında öneriler şu biçimde sunulmaktadır:

1. Standartların etkin kullanımı: Özgün sanat yapımlarının kataloglama ve sınıflandırma süreçlerinde MARC 21, RDA ve LCSH gibi uluslararası standartların kullanımına öncelik verilmeli; aynı zamanda yerel gereksinimleri karşılayan ulusal ve kurum içi standartlarla uyum sağlanmalıdır.
2. Dijitalleştirme stratejileri: Kurumlar, dijitalleştirme süreçlerinde uzun dönemli koruma, telif hakları ve sürdürülebilir erişim konularında bütüncül politikalar geliştirmelidir. Dijital koruma altyapıları güçlendirilmelidir.
3. Koruma koşullarının standartlaştırılması: Çevresel faktörlerin (sıcaklık, nem, ışık) düzenli olarak izlenmesi ve raporlanması, yapıtların uzun ömürlü korunması için kurumsal zorunluluk durumuna getirilmelidir.
4. Kurumsal işbirlikleri: Kütüphane, müze ve arşivler ortak veri tabanları ve dijital arşiv projeleri geliştirmeli, böylece yapıtların farklı bağlamlarda daha etkin biçimde erişime sunulması sağlanmalıdır.
5. Kullanıcı odaklı hizmetler: Bilgi ve belge merkezleri, araştırmacıların yanı sıra geniş kullanıcı gruplarına da ulaşan, dijital erişim, çevrimiçi katalog, VR/AR deneyimleri ve erişilebilirlik çözümleri sunmalıdır.

KAYNAKLAR

- Ak, H. A. (2013). Dijital sanat. *Akademik Bilişim 2013–XV. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 23-25.
- Altay, N. (2019). *Modern sanatta teknolojinin sanat eserine dönüşmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Altun, C. (2023). *Görsel sanatların dijital dönüşümünde öncü sanat eserlerinin Nft (Non-Fungible Tokens) reproduksiyonlarının incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi.
- Ambali, Z., Adesina, O., Oyedokun, T., & Medinat, L. D. (2022). Integrative review of literature on competitive intelligence as a catalyst for enhanced and electronic library service delivery. *Kütüphane Arşiv ve Müze Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 129-136.
- Anameriç, H. (2014). Gazete ve dergi kupürlerinin arşivlenmesi Archiving of clippings öz giriş kesiklerin nitelenmesi. *Bilgi Dünyası*, 15(1), 76–90.
- Anglo-American cataloging rules. 2nd ed., 1988 rivesion (1988). / Prepared under the direction of the joint Steering Committee for Revision of AACR, a committee of: the American Library Association, the Australian Committee on Cataloging, the British Library, the Canadian Committee on Cataloging, the Library Association. In M, Gorman, & P.W. Winkler, (Eds.), *The Library of Congress*. Chicago: American Library Association
- Ankara Resim Heykel Müzesi (2024). *Ankara Resim Heykel Müzesi*. [Çevrim-ı: <https://arhm.ktb.gov.tr/pages/detail/2007/hakkimizda>], Erişim Tarihi: 28.11.2024.
- Ankara Resim Heykel Müzesi (2025). *Ankara Resim Heykel Müzesi*. [Çevrim-ı: https://tr.wikipedia.org/wiki/Ankara_Resim_ve_Heykel_Müzesi], Erişim Tarihi: 18.05.2025.
- Ankara Resim ve Heykel Müzesi (2025). *Ankara Resim ve Heykel Müzesi*. [Çevrim-ı: <https://arhm.ktb.gov.tr/artworks?pageIndex=5>], Erişim Tarihi: 16.04.2025.
- Arıkan, A. (2011). *Grafik tasarımda görsel algı*. Eğitim Yayınevi.
- Arıkan, R. (2013). *Araştırma yöntem ve teknikleri*. Nobel Akademik Yayıncılık.

- Arslantekin, S. (1998). Kütüphanelerde bilgisayar kullanımı: Veri tabanlarına bilgi depolama ve erişimde dikkat edilecek temel noktalar. *Türk kütüphaneciliği*, 12(4), 313-322.
- Atalay, M. C., ve Baba, B. (2021). Düşünceden biçime, resim sanatında, çizgisel soyutlama Joseph Beuys, Jean Dubuffet örneği. *Iksad Journal*, 7(29), 21-32.
- Atılğan, D. (1991). Bilgisayarla katologlama projesi MARC. *Türk Kütüphaneciliği*, 5(1), 9-13.
- Aydınöz, İ. (2019). *İstanbul'daki Sanat kütüphaneleri kullanıcılarında sosyal, ekonomik, kültürel Etkilerin kütüphane kullanımı açısından değerlendirilmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Aydoğdu, Ü. R., Karamustafaoğlu, O., ve Bülbül, M. Ş. (2017). Akademik araştırmalarda araştırma yöntemleri ile örneklem ilişkisi: doğrulayıcı doküman analizi örneği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30), 556-565.
- Balaban, Y. (Ed.). (2019). *Graphic design?. Grafik tasarım*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Batı, A. H. (2004). Nitel araştırma yöntemleri. *Ders notları sunusu*. [Çevrim-ici: <https://www.academia.edu/48156590>], Erişim Tarihi: 10.03.2025.
- Baysal, J. (1987). *Kütüphanecilik alanında yeni kavramlar, araçlar, yöntemler*. (2. Baskı). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Bayter, M. (2009). Kataloglama nereye gidiyor?. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(1), 134-150.
- Bekis, P. (2019). *Müzedeki yeni teknolojiler: sergileme teknikleri ve konservasyon-belgeleme*. [Yüksek Lisans Tezi]. Mimar Sinan Üniversitesi.
- Beygirci, B. (2022). Bilginin düzenlenmesinde kataloglama etiği: İlkeler ve sorunlar. *Bilgi Yönetimi*, 5(2), 322-339.
- Binark, İ. (1978). Arşiv hakkında ön bilgiler, ülkemizdeki arşiv çalışmaları, arşiv meselelerimiz ve çözüm teknikleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(2), 69-87.
- Birinci, G. (2016). Çağdaş fotoğraf sanatında deneysel yaklaşımlar. *Yedi*, (16), 11-21.
- Bulduk, B. (2018). Müze kavramı ve modern müze örnekleri. *Journal of Institute of Economic Development and Social Researches*, 4(9), 162-169.

- Canata, F. (2012). *Ulusal bilgi politikaları ve bilgi merkezleri*. [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Chan, L. M. (1994) *Cataloging and classification: An introduction*. 2nd ed. New York: McGraw Hill.
- Çankırı, S., (2006). *Melez kütüphanede bilgi erişim sorunları*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Çeken, B., ve Arslan, A. A. (2016). İmgelerin göstergebilimsel çözümlenmesi “film afişi örneği”. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 507-517.
- Çelik, M. E. (2022). *Estetik ve politika bağlamında sanat eserinde arşiv kullanımı*. [Yüksek Lisans Tezi]. Mimar Sinan Üniversitesi.
- Çiçek, N. (2005). Arşiv belgelerinin türünün belirlenmesinde form özelliklerinin kullanılması. *Türk Kütüphaneciliği*, 19(4), 432-448.
- Dublin Core Metadata Initiative. (2025a). *DCMI metadata terms: subject*. Dublin Core Metadata Initiative. [Çevrim-ici: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dcmi-terms/terms/subject/>], Erişim Tarihi: 20.04.2025.
- Dublin Core Metadata Initiative. (2025b, Mayıs 14). *Dublin Core™ Metadata Element Set, Version 1.1: Reference Description*. [Çevrim-ici: <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dces/>], Erişim Tarihi: 14.05.2025.
- Edridge, S. M. (Ed.). (1980). *Non-book materials in libraries: Guidelines for library practice* (Prepared by participants in a study week on non-book materials in libraries, Hamilton, 1978). New Zealand Library Association.
- Ersoy, O. (1957). Arşiv nedir, arşivist kimdir?. *Türk Kütüphaneciliği*, 6(3), 101-108.
- Ersu, B. (2013). *Sanatta yeniden anlamlandırma*. [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Eryurt Çağlar, B. (2019). Resim-heykel ve sanat müzeleri koleksiyonlarındaki tuval resimlerinin korunmasında durum taramasına ilişkin belgeleme çalışmalarının önemi. *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, 22, 9-18.
- Eryurt, B. Ç., ve Eskici, B. (2017). Ankara devlet resim ve heykel müzesi koleksiyonunda bulunan, Saip Tuna’ya ait “Nü” isimli tablonun restorasyonu. *Sanat Tarihi Dergisi*, 26(2), 315-331

- Frick art research library (2025). Frick art research library [Çevrim-içi: <https://nyarc.org/library/frick>], Erişim Tarihi: 20.06.2025.
- Furrie, B. (2009). *Understanding MARC bibliographic: machine readable cataloging. Library of Congress*. [Çevrim-içi: <https://www.loc.gov/marc/umb/um01to06.html>], Erişim Tarihi: 24.10.2024.
- Göğebakan, Y. (2011). Sanat tarihi öğretiminde yöntem karşılaştırması. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(1), 87-100.
- Gökbulut, Y., & Kuş, S. (2016). Karikatürle öğretimin toplama ve çıkarmaya dayalı problem çözmeye etkisi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 9-21.
- Gözübüyük, B. (2021). Yapay zekanın meydana getirdiği fikri ürünlere ilişkin 5846 sayılı fikir ve sanat eserleri kanunundaki sorunlar ve çözüm önerileri. *Kırkkale Hukuk Mecmuası*, 1(1), 54-81.
- Güçlü, N., & Sotirofskî, K. (2006). Bilgi yönetimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 351-373.
- Gümüş, Ç. (2024). Bir sanat eleştirisi örneği: osman hamdi bey'in "silah taciri" resmi. *Social sciences studies journal (SSSJJournal)*, 4(26), 5673-5680.
- Günay, M. (2019). İllüstrasyon resim ilişkisi. *Turan-Sam*, 11(44), 619-628.
- Gürdal, N. (2015). Aura'nın yitiminden sonra sanat eseri. *Yıldız Journal of Art and Design*, 2(2), 67-78.
- IFLA. (2015). *IFLA Kütüphane Tanımı*. [Çevrim-içi: <https://www.ifla.org/publications/node/11015>], Erişim Tarihi: 20.04.2025.
- ISO International Organization for Standardization. (2013). *ISO 18902:2013 Imaging materials — Processed imaging materials — Albums, framing and storage materials*. <https://www.iso.org/standard/60377.html>
- Işık, H., Kılıç, S., ve Delibaş, B. (2019). Kaynak tanımlama ve erişim (RDA) formatının üniversite kütüphanelerinde uygulanması: İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi kataloglama ve üst veri bölümü örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 33(4), 388-394.
- İMA Kütüphane (2025). *İMA Kütüphane*. [Çevrim-içi: <https://www.istanbulmodaakademisi.com/kutuphane>], Erişim Tarihi: 1.01.2025.

- İstanbul Modern. (2025). *İstanbul Modern koleksiyonu*. İstanbul Modern Sanat Müzesi. [Çevrim-ı: <https://www.istanbulmodern.org/koleksiyon>], Erişim Tarihi: 13.03.2025.
- Kaçuk, N. (2024). *Ahşap eserlerde ileri belgeleme teknikleri ve koruma yöntemleri: Ankara Etnografya Müzesi'nde sergilenen I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in tahtı örneği*. [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- Karatepe, T., Şentürk, E. Y., ve Saydam, V. (2017). *Bilgi ve belge çalışmaları: özel arşivlerde teori ve uygulama*. Hiperlink.
- Kavuran, T. (2003). Sanat ve bilim'de gerçek kavramı. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(15), 225-237.
- Kayan, Y. (1992). Üniversite kütüphanelerinde bütçe ve bütçenin rasyonel kullanımı. *Türk Kütüphaneciliği*, 6(4), 194-203.
- Kaymaz, Z. D. (2012). *Sanat tarihinde özgün resim ve reproduksiyon ilişkisi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Keseroğlu, H. S. (2005). Kütüphanenin tözü: Tarih öncesi dönemde bilgi. *Türk Kütüphaneciliği*, 19 (3), 297-307.
- Keseroğlu, H. S. (2006). *Kataloglama kuralları: Anglo Amerikan kataloglama kuralları 2*. Hiperlink.
- Keseroğlu, H. S. (2019). Kütüphane üstüne bir deneme. M. A. Akkaya ve H. Odabaş (Ed.). *Bilgi merkezleri: Kütüphaneler, arşivler, müzeler içinde* (ss. 11-19). Hiper yayın.
- Keseroğlu, H. S., ve Yurtoğlu, B. (2019). Kâtip Çelebi'nin Keşfü'z-Zunûn'unda sınıflama yöntemi. *Türk Kütüphaneciliği*, 33(2), 89-111.
- Keseroğlu, H., ve Dursun, A. (1992). Kataloglama politikası. *Kütüphanecilik Dergisi: Belge Bilgi Kütüphane Araştırmaları*, 3, 135-174.
- Keseroğlu, Hasan S. (1992). Çizgisel Belgeler. *Kütüphanecilik Dergisi: Bilgi Belge ve Kütüphane Araştırmaları*, 3, 95-116
- Kılıç, A. C., ve Kılıç, H. (2022). Reproduksiyonun sanat eğitimindeki rolü ve Çini-seramik eğitiminde yapılan reproduksiyon örnekleri. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 8(1), 9-19.
- Kıran, H. (2016). Çağdaş baskı resim sanatına genel bir bakış. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6(1), 54-77.

Kızık Kiraz, M. N. (2018). Arşiv ve kütüphanelerde nadir eserleri koruma sorunları ve temel öneriler. *Art-Sanat*, (9), 161-175.

Kitapdışı Materyaller (2025). *Kitapdışı materyaller*. [Çevrim-içi: <https://www.millikutuphane.gov.tr/page/Kitapdisi-Materyaller>], Erişim Tarihi: 29.07.2025.

Koç, O. (2013). *Uluslararası Bakalorya diploma programı uygulayan özel okul kütüphanelerinde kütüphane hizmetleri*. [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.

Kopuz, S., ve Cengiz, E. (2013). Müze Kütüphaneleri ve Ödemiş Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi Kütüphanesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(3), 515-525.

Korumaz, A. G., Dülgerler, O. N., ve Yakar, M. (2011). Kültürel mirasın belgelenmesinde dijital yaklaşımlar. *Selçuk Üniversitesi Mühendislik, Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 26(3), 67-83.

Köklü, E. (2009). *Müze, arşiv, kütüphane malzemesi ile kataloglama ilişkisi*. [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Köksal, A. H. (2014). Ankara Resim ve Heykel Müzesi'nin duyulmamış tarihi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 31 (1), 187-206.

Kurulgan, M. (2013). Bilgi teknolojilerinin kütüphane/bilgi-belge merkezlerine etkisi: Toplumsal, yapısal, yönetsel ve işlevsel açılardan bir inceleme. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(3), 472-495.

Kurulgan, M. (2015). *Çağdaş bilgi-belge merkezlerinde yönetim ve organizasyon: Literatüre yönelik karşılaştırmalı bir analiz*. Hiperlink.

Kuzucuoğlu, A. (2014). Müze, kütüphane ve arşiv binalarında izleme çalışmalarının önleyici konservasyon açısından önemi. *Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, 1(2), 120-138.

Layne, S. S. (1994). Artists, art historians, and visual art information. *The reference librarian*, 22(47), 23-36.

Le Louvre (2025). Le Louvre [Çevrim-içi: <https://www.louvre.fr/en>], Erişim Tarihi: 10.05.2025.

Library of Congress. (2024). MARC 21 format for bibliographic data. [Çevrim-içi: <https://www.loc.gov/marc/bibliographic/>], Erişim Tarihi: 20.04.2024.

- Library of Congress. (2025). *MARC 21 format for bibliographic data*. Washington, D.C.: Library of Congress. [Çevrim-içi: <https://www.loc.gov/marc/bibliographic/>], Erişim Tarihi: 15.05.2025
- Limon, B. (2011). *Çağdaş özgün baskı resim sanatında politik söylemler*. [Doktora Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Louvre Müzesi (2025). Louvre Müzesi [Çevrim-içi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Louvre_Müzesi], Erişim Tarihi: 10.05.2025.
- Lucker, A. (2003). Evolution of a profession: the changing nature of art librarianship. *Journal of Library Administration*, 39, 161-174.
- Magazine, D. L. (2014). Preserving web-based auction catalogs at the Frick Art Reference Library. *D-Lib Magazine*, 20(3/4).
- MARC21 Bibliographic Format, Library of Congress (2025). [Çevrim-içi: <https://www.loc.gov/marc/bibliographic/>], Erisim Tarihi: 18.02.2025.
- Mutlu, İ., ve Sever, İ. A. (2024). Müze yapılarının formuyla biçimlenen iç mekân-sergileme tasarımı: Guggenheim ve Louisiana eyalet müzeleri üzerinden karşılaştırılması. *Modular Journal*, 7(1-2), 211-224. <https://doi.org/10.59389/modular.1480765>
- Odabaş, H. (2017). Arşivlerde dijital fırsatlar ve dijital hizmetlerin araştırma süreçlerine yansımaları: Bellek kurumlarında ortak girişimler. 2. *Uluslararası Osmanlı Coğrafyası Arşiv Kongresi, sunulmuş bildiri*. İstanbul: TC Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.
- Odabaş, H. (2022). Yazma ve nadir eserlerin yönetiminde yeterlilikler ve yeni yaklaşımlar. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 219-237.
- Öksüz, M. (2013). *Türkiye’de bilgi ve belge yönetimi eğitime kuramsal bir yaklaşım*. [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Özgün Sanat Nedir? (2025). *Özgün sanat nedir?*. [Çevrim-içi: <https://magdergi.com/roportajlar/sanat-ozgun-ve-tekildir/>], Erişim Tarihi: 20.04.2025.
- Özkasım, H. (2004). İstanbul Modern Sanat Müzesi koleksiyon yönetim politikası için bir model önerisi: Türk resminde 1950-1970 dönemi. [Doktora Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Pakin, E. (1994). Dewey onlu sınıflandırma’nın 20. standart baskısının Türkçe’ye çevirisi üzerine eleştiriler. *Türk Kütüphaneciliği*, 8(3), 180-187.

- Resim Heykel Sanat Müzesi (2025). Resim Heykel Sanat Müzesi [Çevrim-içi: <https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=ARE01&DistId=MRK>], Erişim Tarihi: 04.04.2025.
- Resmî Gazete (1951). *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (Kanun No: 5846, Kabul Tarihi: 5.12.1951)*. [Çevrim-içi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.5846.pdf>], Erişim Tarihi: 04.04.2025.
- Rukancı, F. (2018). Kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılması ve tanıtımında yazma eser kütüphaneciliği. *Erdem*, (74), 99-113.
- Sanat Tarihi, (2025). *Sanat tarihi*. [Çevrim-içi: <https://www.google.com/search?client=opera&q=özgün+sanat+yapımının+tarihi&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8>], Erişim Tarihi: 20.04.2025.
- Sefercioğlu, N. (1967). Tasnif edilmiş kütüphanelerde yer numarası meselesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 16(2), 95-100.
- Sefercioğlu, N. (1994). Bir kataloglama kuralları kitabı üzerine. *Türk Kütüphaneciliği*, 8(4), 288-303.
- Soyer, S. (1982). Sanat Kütüphaneleri ve Milli Kütüphane Plastik Sanatlar Kütüphanesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 32(3), 115-120.
- Süt, G. (2013). *Bilgi ve belge merkezlerinde veri tabanı yönetimi: yıldız teknik üniversitesi merkez kütüphanesi örneği*. [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Şahin, Ü. (2011). *Çizginin gücü: Karikatür ve sansür*. [Çevrim-içi: http://www.umut.org.tr/UserFiles/Documents/document_ca5f01b9796a4of782b43262be5fdoa9.pdf], Erişim Tarihi: 04.05.2025.
- The Frick Collection (2025). *The Frick Collection*. [Çevrim-içi: https://www-frick-org.translate.goog/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=tc], Erişim Tarihi: 11.04.2025.
- Tonta, Y. (2020). Dijital kültürel kaydın korunması. *Türk Kütüphaneciliği*, 34(2), 229-248.
- Topçu, E. (2004). *Arşiv, kütüphane ve müzelerin enformasyon yönetimi içindeki rolü*. [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Tunçkanat, H. (1990). Kütüphane Otomasyonu ve Bibliyografik Veri Girişi. *Türk Kütüphaneciliği*, 4(3), 103-107.

- Uçan, B. (2015). *Düşünme aracı olarak karikatür: Teknoloji proje üreticileri için karikatür tabanlı uygulamalar*. [Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Uralman, N. H. (2006). *Bilgi toplumunda sanat müzelerinin rolü ve Türkiye’de sanat müzeleri için öneriler*. [Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Ültay, E., Akyurt, H., ve Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 188-201.
- Van Zijl, C., & Gericke, E. M. (1998). Information-seeking patterns of artists and art scholars at the Vaal Triangle Technikon. *South African journal of library and information science*, 66, 23-33.
- Yakışkan, N. N. (2024). Sergileme mekânlarının sanal ve fiziksel ortam arasındaki farkının İncelenmesi: İstanbul modern örneği. *Yedi*, (Sanatta Dijitalizm Özel Sayısı), 327-337.
- Yalvaç, M. (1992). Gazete Kütüphanesi. *Kütüphanecilik Dergisi*, (3). Eğitim Fakültesi Basımevi.
- Yasa-Yaman, Z. (2012). *Ankara Resim ve Heykel Müzesi*. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Yıldızeli, A. (1985). Kavramsal dizin (thesaurus): Yapısı kullanımı ve hazırlanması. *Türk Kütüphaneciliği*, 34(3), 113-123.
- Yılmaz, C. (2019). *Bilgi kaynağı olarak karikatürün MARC21 ve Dublin Core üst veri standartları ile nitelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Yüzbaşıyev, M. (2010). Resim sanatının kuralları. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 213-225.

EKLER

EK A Katalog Fişi Örneği: Monalisa Sanat Kopyası

(Keseroğlu, 2006, s. 250'den alınmıştır)

Vinci, Leonardo da

Monalisa [fotoğraf] / fotoğraf: Mustafa Çetin. – 1987.

1 sanat kopyası: renkli ; 26×35 cm.

1. Yapıt adı. 2. Çetin, Mustafa.

EK B MARC 21 Formatında Sanat Kopyası Kayıt Örneği: Monalisa

Alan

İçerik

100 1# 1a Vinci, Leonardo da

245 10 1a Monalisa [fotoğraf] / 1c fotoğraf: Mustafa Çetin.

260 ## 1c 1987.

300 ## 1a 1 sanat kopyası : 1b renkli ; 1c 26×35 cm.

500 ## 1a Renkli sanat kopyası, Mustafa Çetin tarafından fotoğraflanmıştır.

700 1# 1a Çetin, Mustafa, 1e fotoğrafçı.

655 #7 1a Sanat kopyası 12 lcsh

